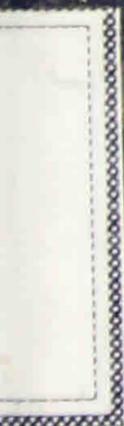

ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်း

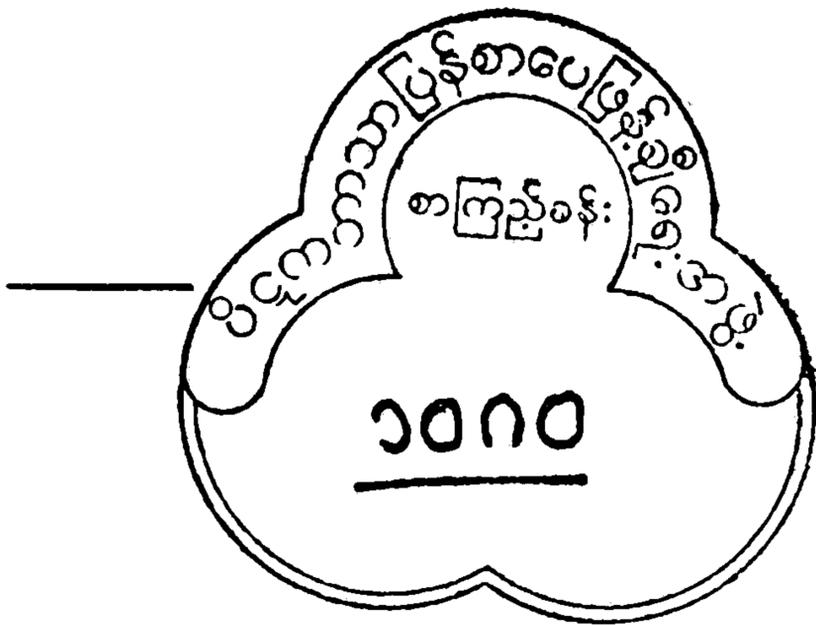

၁၉၉၀၃

ရခိုင်တိုင်း သံဘွဲ့ခရိုင်
ဆတ်သွား အလယ်ရွာ ဆရာတော်ဘုရားကြီး
ညွှန်ပြုထိုက်တွန်းချက်အရ

ဘုရင်အာဒိစ္စဝံသမထေရ်

ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်း ။

ဝိဇယ ဗိုလ်မှူး
အမှတ် ၁၅၀ မိုင်းချုပ်လမ်း- ရန်ကုန်မြို့။

၁၃၁၉

ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်း၌

ရေးသားပါဝင်ချက်များ

အကြောင်းအရာ။

မျက်နှာနံပါတ်။

ကျမ်းပလ္လင်

၅- ၆

၁။ ဂန္ထိာ ရက္ခိ၊

၇-၁၂

ဘုရားပွင့်ရာအံ့ဘွယ်-၄-မျိုး

၆-

၁။ ကမ္မမဂ္ဂ=ကမ်လမ်း ၁၃-၅၅

၂။ ဓမ္မဝိဘာဝ၊

၁၃-၁၄

၃။ ဒုဂ္ဂတိလမ်း၊

၁၅-၁၈

၄။ သုဂတိလမ်း၊

၁၈-၃၀

၅။ ဝေလာမဒါနုထကံ-မြတ်သောဒါနု

၃၀-၃၄

၆။ ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂံ သုတ္တန်၊

၃၄-၃၈

၇။ ဥပုသ်ကျင့်သုံးနည်း၊

၃၉-၅၀

၈။ ကမ္မဝိဘာဝ၊

၅၀-၅၅

၂။ ဈာနမဂ္ဂ=ဈာန်လမ်း ၅၆-၈၂

၉။ တရားနှင့် နေထိုင်သူ၊

၅၆-၅၈

၁၀။ ကမ္မဋ္ဌာန်း လေးဆယ်။

၅၈-၆၀

၁၁။ ကသိုဏ်းပွားနည်း၊

၆၀-၆၁

၁၂။ အသုဘ ပွားနည်း၊

၆၁

၁၃။ အနုဿတိ ပွားနည်း၊

၆၂-၇၀

အကြောင်းအရာ

မျက်နှာနံပါတ်

၁၄။	ဖြူဖွယ်ပွားနည်း။	၇၀-	၇၁
၁၅။	အာဟာရပွင့်ကုလ် ပွားနည်း။	၇၁-	၇၂။
၁၆။	ခါတ်လေးပီး ပိုင်းခြားနည်း။	၇၂-	၇၄
၁၇။	အာရပ်လေးပီးပွားနည်း။	၇၄	
၁၈။	စရိတ် ပေးနှင့် ကမ္ဘာသန်း။	၇၅	
၁၉။	ဘာဝနာ ၃ ပီးနှင့် ဈာန်။	၇၆	
၂၀။	နိမိတ် ၃ ပီးနှင့် ပွားနည်း။	၇၇-	၇၉
၂၁။	အဘိညာဉ် ငါးပီး။	၇၉-	၈၂

၃။ ဉာဏမဂ္ဂ-ဉာဏ်လမ်း

၂၂။	ကလျာဏပုထုဇ္ဇန ဓမ္မာ	၈၃-	၉၄
၂၃။	ဗောဓိပက္ခိယ တရား။	၉၄-	၉၈
၂၄။	ယောဂီ ဆောင်ပုဒ်။	၉၈-	၉၉
၂၅။	ဘာဝနာ လေးဆယ်။	၉၉-	၁၀၄
၂၆။	ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဆယ်ပီး။	၁၀၄-	၁၀၅
၂၇။	ဝိသုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်ရေး။	၁၀၅-	၁၁၁
၂၈။	နိဂုံးကမ္ဘတ်	၁၁၂-	၁၁၇

ကျမ်းပလ္လင်

ဂေါတမ ဘုရားရှင်သည် ကပ္ပိန္နဲသု ဗိုလ်လူ အပေါင်း
တို့၏ ကောင်းစားရေး အတွက် ဖြစ်ပေါ်တော်မူခဲ့သည်
ကား မှန်၏။ သို့သော် ဤကပ္ပိန္နဲသုတို့ကို သေဋ္ဌေး သူကြွယ်
အဖြစ်၊ ပဒေသရာဇ် ဇောရာဇ် စကြာမန္တဘတ်၊ နတ်မင်း
သိကြားမင်း၊ ဗြဟ္မာမင်း အဖြစ်ကို ရရောက် စေရေး
အတွက် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသော်ကား ဇောန် မမှန်ချေ။
မှန်လှ၏။

ဘုရားရှင်တို့ မည်သည် ကာမ ရူပ အရူပ ဟူသော
လောက ၃ ပါး၏ ဒုက္ခအဖြစ်ကို ဖော်ပြ၊ ဝဋ်ဒုက္ခ သံသရာ
ကြီးမှ လွတ်လပ်ကြစေရန် သာ ဖြစ်ပွင့်တော်မူကြကုန်၏။
သင့်လှပေ၏၊ လောက ၃ ပါး၌ ဖြစ်သော လူ့ချမ်းသာ
နတ်ချမ်းသာ မျှလောက် အတွက် ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်ထွန်းနေ
ဖွယ်မရှိ၊ ကမ္မဝါဒ ကြိယာဝါဒများဖြင့် ပင် ရရောက်ခွင့်
ပြီးစီးလေသည်။

ထို့ကြောင့် ဤသို့သော ဒုက္ခ လောကကြီး ၃ ပါးမှ
လွတ်မြောက်ရရန် ညွှန်ပြတော်မူသော တရားမှန်များကို
သိမြင် ကျင့်ဆောင်ကြသဖြင့် မဂ်မျိုးစီ ဗိုလ်မျိုးစီ များကို
စိုက်ပျိုးကြစေရန် ရည်သန်တော်မူချက်ထား၍ သံတွဲမြို့
နယ် ဝုမြို့ပိုင် ဆတ်သွား အလယ်ရွာ ဆရာတော်ဘုရား
ကြီး၏ တိုက်ထွန်းတော် မူချက်အရ ကမ္မကြိယာဝါဒနှင့်
လောကမောက္ခဝါဒ သို့မဟုတ် ဗုဒ္ဓဝါဒကို ခွဲခြားလျက်
ကမ်-ချာန်-ဉာဏ် ဟူသော လမ်း ၃ မျိုးကို ညွှန်ပြ၍ ရေး
သားအပီသ ဤစီမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်းသည်ကား

ဗုဒ္ဓဘာသာရေး၏ ပထမ လိုက်နာရန် သင်ခန်းစာ တခု ဖြစ်လေသည်။

ဤကျမ်းက ဖော်ပြညွှန်ကြားသည့် တရား လောကကို မှု ကြားနာမှတ်မိ မရှိသေးခဲ့မှု မည်မျှ မိမိတို့ ကောင်း ကျိုးကို လိုလားလှပါသည် ဆို၍ တရားဓမ္မ နာယူစေကာ၊ ကျင့်ကြံကြ စေကာ၊ ဆွေးနွေး ကြစေကာ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရေး၌ လိုရင်း ရရောက်အောင် ပြုလုပ် နိုင်ဖွယ် မရှိသေး ဖြစ်လေရာ သတည်း။

ထို့ကြောင့် အလှူ ဒါန စသော ကမ်လမ်းက စည်း ကမ်း တကျ လိုက်နာ၍ ထူးကဲစွာသော ကောင်းကျိုးကို မြော်ကိုး တောင့်တသူ၊

ထိုမှ တပါး သမာပတ် အဘိညာဏ် ဈာန်ယာဉ် ယှဉ်း လေခရီး ဈာန်လမ်းဖြင့် ခမ်းနားသော တံခိုးသျှင်ကြီး ဖြစ်မြောက်၍ ဖြတ္တဘုံ ရောက်လိုသူ၊

သို့မဟုတ် ဒုက္ခ ဝန်ဒီး ၃ လောက လောင်တိုက်ကြီးမှ ပြီးငွေ လွန်မြောက် နိဗ္ဗာန်ပေါက် ဉာဏ်ဖြင့် အဆုံးလမ်း သွားလိုသူ-

ဤသို့ဟူ စိုလ်လူ ၃ စားတို့သည် လိုလားထိုင်း လိုက် နာ ကျင့်ဆောင် နိုင်ကြစေကုန်သော်စင်။

ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသ

၁။ ဝိန္ဒာရန္တိ။

နာနာ'တ္တုတ ဘဝံ ဗုဒ္ဓိ၊
ဝိမုတ္တိညာဏ ပါရဂုံ၊
နတ္ထာ ဝိမုတ္တိ ညာဏော'ပ၊
ဒေသံ ကဿံ သမာ သတော။
အဋ္ဌိဋ္ဌော'ဟံ ဉာဏိန္ဒေန၊
ထေရေန ဣန္ဒ ဉာဏ်နာ၊
သီလ သံဝရ ပုဏ္ဏေန၊
အာဒိ သိတ္တာ သမာနယံ။ ။

အဟံ = အာဒိစ္စဝံသ နာမ သမုတ် အကျွန်ုပ်သည်။
နာနာ'တ္တုတဘဝံ = အထူးထူး အပြားပြား မြောက်မြားလှ
စွာသော လောက၏ အံ့ဩဖွယ်တို့ကို ဖြစ်စေတော် မူနိုင်ထ
သော၊ ဝါ = ထူးပြား ဆန်းကြယ် အံ့ဖွယ် ကွန့်မြူး မဖြစ်ပူး
ဖြစ်ပေါ်သော အကြောင်း တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်တော်မူထ
သော၊ ဝါ = လောက၌ ထွေထူး၍ တကြိမ်မျှ မဖြစ်ပူးသည့်
ထူးဆန်းသော နိဗ္ဗာန်အထွတ် ဖြစ်ပွင့်တော် မူထသော၊
ဝါ = လောက ဖြစ်တတ်ရိုး ဓမ္မတာထက် လွန်စွာ ထူးဆန်း
သော နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကြီးကို ဖြစ်ပေါ်စေထသော၊ ဝိမုတ္တိ
ညာဏ ပါရဂုံ = ဒုက္ခ လောကကြီးမှ လွတ်လပ်ရေး ညဏ်
ဟူသော လောက၏ ထိုမှာ ဖက်ကမ်းသို့ ဆိုက်ရောက်
တော်မူထသော၊ ဝါ = ဆင်းရဲကြီးလှသော လူ နတ် ဗြဟ္မာ
တို့၏ ဆင်းရဲ ဖြစ်ပွားရာ လောကကြီး၌ အမျိုးမျိုး အစား
စား မြောက်မြားစွာလှသော ဆင်းရဲမှ လွတ်လပ်ရေး

ဉာဏ်အမြင်၌ တဖက်ကမ်းသို့ ဆိုက်ရောက်တော် မူထ
 သော၊ ဝါ=ကိုယ်တော်တိုင် လွတ်လပ်ရေး ဉာဏ်ဟူသော
 ထိုမှာဖက် ကမ်းသို့ ရောက်ဆိုက်တော်မူ၍ လူ နတ် ဗြဟ္မာ
 တို့ကို လွတ်လပ်ရေး ဉာဏ် ဟူသော ထိုမှာဖက် ကမ်းသို့
 ရောက် အောင် ပို့ဆောင်တော် မူထသော၊ ဗုဒ္ဓံ=တရား
 အားလုံးကို ကိုယ်တော်တိုင် သိမြင်တော်မူ၍ ကိုယ်တော်
 အလား အများ သူငါ ဗြဟ္မာ နတ် လူတို့ကို သိစေတော်
 မူသော ဘုရားရှင်ကို၊ ဝါ=လိမ်မာသူ မလိမ်မာသူ၊ ဉာဏ်
 ပညာရှိ မရှိသူ၊ ကိုယ်တော် အား ကြည်ဖြူသူ၊ မကြည်ဖြူသူ၊
 ကိုယ်တော်၏ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် ဟုတ်သူ မဟုတ်သူ ၊ ဦး
 လုံးကို ပင် ဆင်းရဲသော သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခမှ ကျွတ်လွတ်
 ကြရန် ကယ်တင် ထုတ်ဆောင်တော် မူထသော ဂေါတမ
 ဘုရားရှင်ကို၊ နတ္တာ=ဦးနှိုမ် ပျက်ကျိုး ရှိခိုးဦး၍၊

ဣန္ဒ ဉာဏ်နာ= နတ်များ သက်ရှင်း သိကြားမင်း နှင့်
 တူသော ဉာဏ်အမြင်ရှိတော်မူ၍၊ သီလ သံဝရ ပုဏ္ဏေနာ=
 ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလစသည် လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်
 မူထသော၊ ဉာဏ်န္ဓေန ထေရေန=အရှင်ဉာဏ်န္ဒ မထေရ်ဟု
 ငယ်မည်တော် ရှိသော သံတွဲမြို့နယ် ဝုမြို့ပိုင် ဆတ်သွား
 အလယ်ရှာ ဆရာတော် ဘုရားကြီးသည်၊ သမာနယံ-
 ဤ ကျမ်းကို ရေးသားရန် အကျဉ်းချုပ် ဖြစ် သော
 နည်းညွှန်ကို၊ အာဒိသိတ္တာ=ပြညွှန်တော်မူ၍၊ အဟံ=ငါ့ကို၊
 အတ္ထိဗ္ဗေ= တိုက်တွန်းတော်မူအပ်ပြီ၊ ဝါ=တိုက်တွန်းအပ်
 သော၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဝိမုတ္တိညာဏော'ပဒေသံ=ဆင်းရဲ
 အမျိုးမျိုးမှ လွတ်လပ်ရေး ဉာဏ်အထိ ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်၍။

ဝိမုတ္တိ ညာဏော ပဒေသ မည်သော ကျမ်းကို၊ သမာ သတော=တိုက်တွန်းတော်မူရင်း ဆရာတော်၏ အလိုနှင့် သင့်တော်သည့် အကျဉ်းချုပ်မျှဖြင့်၊ ကံသံ= ရေးသား စီရင်ပိတ်သတည်း။

ဤဂန္ထာရန္တဂါထာ ‘နာနာ’ ဟူ၍ တဘဝံ’ ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်အရ ဘုရား ရှင်တို့ နေ့သန္ဓေ တည်နေတော် မူသော အခါ စသည်၌ အထူးထူးသော အတ္တတ အစ္စရိယ မဖြစ်စပူး ထူးဆန်းစွာ ဖြစ်သော အံ့ဩဖွယ် ၃၂ ပါး စသည် ကား အပဒါန် ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌ သာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ ဇာတ် နိပါတ် အဋ္ဌကထာ၊ ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ စသည် ဖြင့် ထင်ရှားလှ၏။ ဤ ဆိုလတ္တံ့ ကား ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောညွှန်တော်မူချက် အတ္တတ အစ္စရိယ အချက်များ ဖြစ်သတည်း။

ဘုရား ပွင့်ရာ၌ အံ့ဖွယ် ၄ မျိုး

ရဟန်းတို့၊ တရားအားလုံးကို မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တော် တိုင် သိမြင်တော်မူ၍ ပူဇော်အထူးထူးကိုခံယူတော်မူထိုက် သည့် လမ်းမှန်ရောက် သခင် ဘုရားရှင်၏ ထင်ရှားပွင့်ထွန်း ဖြစ်ပေါ်တော်မူခြင်းကြောင့် မဖြစ်စပူး ထူးကဲသော အံ့ဩ ဖွယ် ၄ မျိုး ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

အဘယ် လေးမျိုး တို့နည်း?၊ ရဟန်းတို့၊ ဘုရားအ လောင်းတော်မြတ်၏ တုသိတာ နတ်ပြည်မှ ကွယ်လွန်၍ သတိဉာဏ်မြင် ထင်စွာ ဖြစ်လျက် အမိဝမ်း၌ သက်ရောက် သောအခါ၊ အမိဝမ်းမှဖွားမြင်တော် မူသောအခါ၊ အတု မရှိသော သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်တော် မူသော အခါ၊ ဘုရားရှင်၏ အဟု မရှိသော ဓမ္မစကြာ တရားကို ဟောကြားတော်မူသောအခါ—ဤ အခါလေးပါး

ဝိဇယ-၂။

တို့၌ နတ် မာရ် ဗြဟ္မာ နှင့် တကွသော ဤ လောကကြီး တွင် ရဟန်း သူစင် သူမြတ် နတ် လူနှင့် တကွသော ဤ သတ္တဝါတို့ အတွင်းတွင် နတ် ဗြဟ္မာ တို့၏ အစွမ်း တံခိုး ကို လွန်ကဲ၍ အတိုင်းအရှည် မရှိ မြန်မြတ်စွာ လင်းထိန် တောက်ပသော အရောင် အလင်းကြီး ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ် လေသည်။

၎င်းအရောင်၏ အစွမ်းဖြင့် ဤမျှ တံခိုး အာနုဘော် ကြီး မားသည့် လူနှင့် နေ တို့ပင် အရောင်အလင်း ကို ပျံ့နှံ့ ရောက်ပေါက် စေရန် မစွမ်းနိုင်အောင် တခဲးနက် အမိုက် မှောင်ကြီးအတိ ဖြစ်သော လောကဓာတ် ၃ ခုတို့အကြား ၌ ပင် အတိုင်း အရှည် မရှိ လင်းထိန် တောက်ပသော အ ရောင် အလင်းကြီး ထင်စွာ ဖြစ်လေသည်။ ၎င်း အရောင် ဖြင့် ပင် ထိုအရပ်၌ ဖြစ်ပွားကြသည့် သတ္တဝါ တို့သည် ဤ နေရာတွင် ငါမှတပါး အခြားသော သတ္တဝါ တို့လည်း ဖြစ်ကြကုန်သေးသည် တကား ဟု ထင်ရှား သိမြင် ကြရ ကုန်လေသည်။

ရဟန်းတို့၊ တရားအားလုံးကို မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တော် တိုင် သိမြင်တော်မူ၍ ပူဇော် အထူးထူးကို ခံတော်မူထိုက် သည့် လမ်းမှန်ရောက် သခင် ဘုရားရှင်၏ ထင်ရှား ပွင့်ထွန်း ဖြစ်ပေါ်တော် မူခြင်းကြောင့် မဖြစ်ပေါ်စပူး ထူးကဲသော အံ့ဩဖွယ် ၄ မျိုး ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

အဘယ် ၄ မျိုး တို့နည်း ?။ လူ နတ် ဗြဟ္မာတို့သည် ပကတိ သဘော အားဖြင့် အလိုရမ္မက်၌သာ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက်ကြသည် ဖြစ်စေကာ အလိုရမ္မက် ကင်းလွတ်

ကြောင်းတရားကို ဘုရား ဟောညွှန် တော်မူလျှင် နာယူ ကြသည်၊ နားထောင်ကြသည်၊ သိလိုစိတ် ထားကြသည်။

သတ္တဝါတို့သည် မာန်မာန တက်ကြွ ထောင်လွှားခြင်း၌ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက် ကြသည် ဖြစ်စေကာ၊ မာန် မာန လွတ်ကင်းကြောင်း တရားကို ဘုရား ဟောညွှန်တော် မူလျှင် နာယူကြသည်၊ နားထောင်ကြသည်၊ သိလိုစိတ် ထားကြသည်။

ကိလေသာ မငြိမ်းအေးကြောင်း အလုပ်မျိုး၌ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက်ကြသည် ဖြစ်စေကာ၊ ကိလေသာ ငြိမ်းအေးကြောင်း တရားကို ဘုရားရှင် ဟောညွှန်တော် မူလျှင် နာယူကြသည်၊ နားထောင်ကြသည်၊ သိလိုစိတ် ထားကြသည်။

သတ္တဝါတို့၏ ပကတိ သဘောအားဖြင့် မသိ တွေဝေခြင်း ဖြစ်ကြ၍ အမိုက်တုံး အတိ ရှိကြစေကာ၊ တွေဝေ မိုက်မဲခြင်း လွတ်ကင်းကြောင်း တရားကို ဘုရား ဟောတော်မူလျှင် နာယူကြသည်၊ နားထောင်ကြသည်၊ သိလိုစိတ် ထားကြသည်။

ရဟန်းတို့၊ တရားမှန်ကို အမှန်အတိုင်း ညွှန်ပြ၍ လောကလုံး ပူဇော်ထိုက်သော ဘုရား ရှင်၏ပွင့်ထွန်းခြင်းကြောင့် ဤသို့ မဖြစ်စပူး ထူးကဲသော အံ့ဩဖွယ်များ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ကုန်လေသည်။

ဤသို့ အားဖြင့် ထူးခြားသော အပ္ပုတ အတ္တရိယ ဖြစ်တော် မူသော ဘုရားရှင်၏ အပ္ပုတ အတ္တရိယ ဖြစ်သော တရားတော် အတွက် အလို ရမ္မက်ကင်း မာန် မာန

ကင်း ကိလေသာ ကင်း မောဟ ကင်း ဖြစ်မြောက်ဖွယ် အရေးများ၌ လေးစားခြင်း ရှိတော်မူ၍ . ၁၂၉၀ - ခု နတ်တော်လတွင် ဆတ်သွား ဆရာတော် ဘုရားကြီးသည် ဤ ရန်ကုန်မြို့သို့ ဘုရားဖူးအဖြစ်ဖြင့် ကြွရောက်တော်မူခဲ့ရာ ကျွန်ုပ် ဤကျမ်းဆရာ အရှင် အာဒိဗ္ဗဝံသ ဌာန်သို့ ကြွလာ တော် မူပြီးလျှင် **အရှင် အာဒိဗ္ဗဝံသ** ရေးသားအပ်သည့် ဘာသန္တရ လမ်းညွှန်, ပဒေသင်္ဂဟနှင့် ၎င်းနိဿယ, အသောက မင်းကြားကြီး ကျောက် စာတော်, ထို့ပြင် ဘိက္ခုနီ သာသနောပဒေသ ကျမ်းများကို ကြည့်ရှုရကြောင်း, ထို ကျမ်းများသည် မြန်မာ အမျိုးသား အပေါင်းနှင့် တကွ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၏ ကြက်သရေကို အထူး တိုးတက်စေ ကြောင်း ကျမ်းစာ ကြည့်ရှုသူတို့၏ နှစ်လုံးကို ကောင်း ကောင်း ထိခိုက်စေ ကြောင်း, ဆရာတော်က လည်း ထိုသည့် ကျမ်းစာများကို ကြည့်ရှု ကြေနှိမ်ရ သကဲ့သို့ ကြေနှိမ်ရလိမ့်မည်ဟု ရည်သန်၍ ကျမ်းစာကို ရေးသား ရန် တိုက်တွန်းကြောင်း, ထိုကျမ်းမှာ ကျမ်းဆရာ ဉာဏ် သွားတိုင်း ကောင်းမွန်အောင် ရေးသားရန်ဖြစ်၏, သို့သော် အကျယ် ကဝင့်မလို, ဤမျှ ဤမျှဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာ ဝင်တို့ ဆောင်ပုဒ် အလား ရေးသား စေလိုသည်။- ဟု ညွှန်ပြ တိုက်တွန်းတော် မူလေသည်။

ထိုသို့သော အကြောင်းကြောင့် ထိုသည့် ဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ အလို အတိုင်း အကျဉ်း အားဖြင့် **ဝိမုတ္တိ ညာဏောပဒေသကျမ်း** ကို ရေးသားညွှန်ပြအပ် သတည်း- ဤကား ကျမ်းဖြစ်ပေါ်ကြောင်း စကား အချိုးတည်း။

၁။ ကမ္မမဂ္ဂ-ကမ်လမ်း

၂။ ဓမ္မဝိဘာဝ

မြတ်စွာ ဘုရားဟောတော်မူသော အဘိဓမ္မာ ဒေသနာ တော်၌ ကုသလာ ဓမ္မာ= ကုသိုလ် တရားများ၊ အကုသလာ ဓမ္မာ=အကုသိုလ် တရားများ၊ အပျာကတာ ဓမ္မာ= ကုသိုလ် လည်း မဆိုရ၊ အကုသိုလ် လည်း မဆိုရသော ဝိပဿနာ ကြိယာ ရုပ်နိဗ္ဗာန် တရားများဟူ၍ လက်ဦးစွာ ဟောတော် မူ၏။ ၎င်းတို့တွင် ကုသိုလ် တရားသည် အပြစ် ကင်းစင်၍ ကောင်းမြတ်သော အကျိုး စီးပွားကို ပေးခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏။ အကုသိုလ် ကား အပြစ် ရှိခြင်း မကောင်း ဆိုးဝါး သော အကျိုးစီးပွားကို ပေးခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ အပျာကတာ ဖြစ်သော ဝိပဿနာ ကြိယာ ရုပ် နိဗ္ဗာန် တရားတို့တွင် ဝိပဿနာ သည် ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး တရားတည်း။ ကြိယာ ဟူသည် ရဟန္တာ အာသဝေါ ကုန်ခန်းသူတို့ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် တရားတည်း။ ၎င်းကို သေက္ခ ပုထုဇ္ဇန် တို့၏ ကုသိုလ် ကဲ့သို့ အကျိုးကို မဖြစ်ပွားစေ၊ ပြုကာ ဖြစ်ကာ မှ ဖြစ်သောကြောင့် ကြိယာ ဟု ဆို၏။ ရုပ် ဟူသည် ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော အစရှိ အစိုင်အခဲ ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့ ကိုယ်ကောင် တော တောင် မြေ ရေ အစု အပေါင်းတည်း။ နိဗ္ဗာန် ဟူသည် ဤလောကကြီး၌ဖြစ်သော အို သေ နာ ရေး ဘေးအပေါင်း မှ ဇေးငြိမ်းရာ အသင်္ခတ ဓါတ် သဘောတည်း။

ထိုသည့် တရားတို့တွင်-လောကီ လောကုတ္တရာ ၂ မျိုး ပေါင်း ကုသိုလ်စိတ် ၂၁, စေတသိက် ၃၈ ပေါင်း ၅၉ပါး သည် ကုသိုလ် တရား မည်၏။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂, စေတ သိက် ၂၇ ပေါင်း ၃၉ ပါးသည် အကုသိုလ်တရား မည်၏။ ဝိပါက်စိတ် ၃၈, ကြိယာစိတ် ၂၀, ရုပ် ၂၈, စေတသိက် ၃၈, နိဗ္ဗာန် ဤ ၁၂၅ ပါးသည် အပျာဏတရား မည်၏။ ကုသိုလ်အကုသိုလ် တို့၏ အခြံ အရံ အပိုင်း အသိုင်းတရား တို့ဟု ဆိုလို၏။

၎င်းတရားတို့ အရင်း မူလဖြစ်သော ဟိတ် တရားတို့ ကား လောဘ= တသ်မက်ခြင်း, ဒေါသ= ပြစ်မှားခြင်း, မောဟ=တွေဝေခြင်း ဟု အကုသိုလ် ဟိတ် ၃ ပါး, အ လောဘ= မတသ်မက်ခြင်း, အဒေါသ= မပြစ်မှားခြင်း, အမောဟ=မတွေဝေခြင်း ဟု ကုသိုလ် အပျာဏတ ဟိတ် ၃ မျိုး ရှိကုန်၏။ ထိုဟိတ် ၆ ပါးတို့ ပြုပြင် စီမံသော သင်္ခါရ ကား- ကာယ သင်္ခါရ= ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်စီမံခြင်း, ဝစီ သင်္ခါရ= နှုတ်ဖြင့်ပြုလုပ် စီမံခြင်း, မနောသင်္ခါရ=စိတ်ဖြင့် ပြုလုပ် စီမံခြင်း ကမ္မဒွါရ အားဖြင့် ၃ ပါး, ပုညာတိသင်္ခါရ= ကုသိုလ် ကမ်ကို ပြုလုပ်ခြင်း, အပုညာတိ သင်္ခါရ= အကု သိုလ်ကမ်ကို ပြုလုပ်ခြင်း, အာနုဇ္ဇာတိ သင်္ခါရ= စိတ်၏ တည်တန့်ခြင်း သမာဓိကို ပြုလုပ်ခြင်း ဟု ကမ် ပြုလုပ်ရေး ၃ ပါး, ကမ္မသင်္ခါရ=ကမ်ပြုလုပ်ခြင်း, စိတ္တသင်္ခါရ= စိတ် ပြုပြင်ခြင်း, ဥတုသင်္ခါရ=အချမ်းအပူ ဟူသော ဥတု ပြုပြင် ခြင်း, အာဟာရ သင်္ခါရ=အစာအာဟာရ ပြုပြင်ခြင်း ဟု သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ၄ ပါး- ဤသို့ ကွဲပြား၏။

၃။ ဒုဂ္ဂတိလမ်း

ယခု အခါ ဤခွဲခြား ပြဆိုအပ်သော တရားတို့ဖြင့် ကမ်လမ်း၊ ဈာန်လမ်း၊ ဉာဏ်လမ်း၊ ၃ မျိုးကို ညွှန်ပြပေအံ့။ ထို ၃ ပါး အနက် ဤဆိုလတ္တံ့ ကား ကမ်လမ်းတည်း။— ထို၌ အကုသိုလ်ကမ် ဆယ်ပါး၊ ကုသိုလ်ကမ် ဆယ်ပါး အားဖြင့် ကမ် နှစ်ဆယ်တည်း။ အကုသိုလ်ကမ် ဆယ်ပါး ကား— ကာယကမ် ၃ ပါး၊ ဝစီကမ် ၄ ပါး၊ မနောကမ် ၃ ပါးတည်း။ ကာယကမ် ၃ ပါးကား— ပါဏာတိပါတ= အသက်သတ်ခြင်း၊ အနိန္ဒာဒါန= ဥစ္စာခိုးဝှက်ခြင်း၊ ကာမေ သုမိစ္ဆာစာရ= ကာမဂုဏ် ၌ မှားယွင်း ကျင့်ခြင်း တည်း။ ဝစီကမ် ၄ ပါးကား— မုသာဝါဒ= လိမ်လည်၍ စကားဆို ခြင်း၊ ပိသုဏ ဝါစာ= ချောပတ် ကုန်းတိုက်ခြင်း၊ ဖရုသ ဝါစာ= အကြမ်း ဘတန်း ဆိုခြင်း၊ သမ္ပပ္ပလာပ= အပြိုက် အဖျင်း ဆိုခြင်းတည်း။ မနောကမ် ၃ ပါးကား— အဘိဇ္ဈာ = သူစည်းစိမ်ကို ကိုယ်ပိုင် ဖြစ်အောင် ကြံစည် ခြင်း၊ ဗျာပါဒ= သူတဦး ပျက်စီးအောင် ကြံစည်ခြင်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ= အယူအစွဲ မှားခြင်းတည်း။ ဤကာယ ဒုဂ္ဂရိတ် ကိုယ်ကျင့် မှား ၃ ပါး၊ ဝစီဒုဂ္ဂရိတ် နှုတ်ကျင့်မှား ၄ ပါး၊ မနောဒုဂ္ဂရိတ် စိတ်ကြံမှား ၃ ပါး ဟူသော ဒုဂ္ဂရိတ် ဆယ်မျိုးတို့ကို မြီးစွဲ စွာ ကျင့်ကြံ ပြုလုပ်သူသည် ငရဲ တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာ အသူ ရကောယ် ဟူသော အပါယ် လေးပါးသို့ လားရ၏။ ထိုသည့် အပါယ် ၄ ပါး၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲ ဒုက္ခ အပေါင်း ကို ပြောင်းကာ လဲးကာ သာခံရ၏။ ထိုသည့် အပါယ်၌ တကြိမ် မှ ကျရောက်ခဲ့လျှင် ထိုမှ လွတ်လပ်ရန် မလွယ်ကူတော့လေ။

အကယ်၍ အပါယ်သို့ မလားရမူ၍ လူ့ပြည် လူ့ဘဝ၌ ဖြစ်ရတုံအံ့၊ ပါဏာတိပါတ် ကမ်ကြောင့် အသက် တို၏၊

ရောဂါဘယ များ၏၊ ရုပ်ဆင်း အင်္ဂါ ချို့တဲ့၏။ အဒိန္နာဒါန် ကမ်ကြောင့် ဥစ္စာ မရှိ၊ မွဲးတေ၏၊ လုပ်ခင်းကိုင်တာ ပျက်စီး ၏၊ အစားအဝတ် ချို့တဲ့၏။ ကာမေသုမိစ္ဆာရ ကမ်ကြောင့် နှပုံပဏ္ဍုက် ဖြစ်ရ၏၊ ဖြစ်လေရာ၌ အထီးမဖြစ်ရ၊ အကယ် ဖြစ်ရမူ လည်း မျိုးစိ ထုတ်ခြင်းကို ခံရ၏။ မုသာဝါဒ ကမ် ကြောင့် သူတပါးတို့ အစွပ် အစွဲ ခံရ၏၊ သူတပါးတို့ ယုံကြည်အပ်သူ မဖြစ်၊ ဩဇာအာဏာ မတည် ပျက်ကွက် ရ၏။ ပိသုဏ ဝါစာ ကမ်ကြောင့် ချစ်ခင်သူနှင့် ကင်းကွာ ရ၏၊ မချစ်ခင်သူနှင့် သာ ပေါင်းသင်းရ၏၊ မိမိအား ချော ပစ် ကုန်းတိုက်သည်ကို ခံရ၏။ ဖရုသ ဝါစာ ကမ်ကြောင့် သူတပါးတို့ အဆဲး အရည်း ခံရ၏၊ အသံ ဆိုးဝါးလျက် ကျိုး သံ ငှက်ဆိုး သံ ကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ အနူးအညံ့ ပြောစေကာ စကား ဆိုး စကား ကြမ်း သာ ဖြစ်ရ၏။ သမ္ပပ္ပလာပကမ် ကြောင့် သူတပါး နားခါးသော စကားကိုသာ ပြောရ တတ်၏၊ ဩဇာ လေးနက် မရှိ၊ သူတပါး လေးနာဖွယ် မရှိ ဖြစ်ရ၏။ အဘိဇ္ဈာ ကမ်ကြောင့် မိမိ ဥစ္စာစည်းစိမ် ၌ သူ တပါးတို့ ငြူစောင်းမြောင်းသည်ကိုခံရ၏၊ ဝန်တို မဆွေရ ပြုသူများကိုသာ တွေ့ရ၏။ ဗျာပါဒ ကမ်ကြောင့် ရန်ညှိုး ထားသူ များ၏၊ သူတပါး စက်ဆုပ်ဖွယ် အဆင်း ရှိ၏။ မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိ ကမ်ကြောင့် အယူ မှားယွင်း၏၊ လူ စကားကို နားမလယ်သော လူရှိုင်းမျိုး ဖြစ်ရ၏၊ လူထိုင်း လူနု လူအ ဖြစ်၏။-

ဤကား ဒုစ္စရိတ်ဆယ်ပါးကို လွန်ကြူး ကျင့်မှားသူတို့ လူအဖြစ်၌ ရရှိသည့် အပြစ် အကျဉ်းချုပ်တည်း။

ဆိုခဲ့သော ဒုက္ခရိတ်တို့မှ ကြဉ်ရှောင်သူတို့ အကျိုးကား အပါယ် လေးပါး၌ မဖြစ်ရ၊ လူ့ပြည်၌ ဖြစ်ရသော် ပါဏာ တိပါတ်မှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် အသက် ရှည်၏၊ ရောဂါ ဘယ ကင်း ၏၊ မိန်းမကောင်း ယောက်ျား ကောင်းတို့ လုံးရပ် သဗ္ဗာန် ကြန်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံ၏။ အဒိန္နာဒါန်မှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် ဥစ္စာ စည်းစိမ် ကြွယ်ဝ ပြန့်ပြော၏၊ လုပ်ခင်း ကိုင်တာ ပြည့်စုံ၏၊ အစားအဝတ် နေရာ ထိုင်ခင်း ပြည့်စုံ၏။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် ကာမ ဂုဏ် ငါးပါး ပြည့်စုံ၏၊ ကာမလိုအင် ဆန္ဒ အတွက် ဒုက္ခ ငြိမ်းချမ်းရ၏ ကာမ အလိုဆန္ဒ တောင့်တရာရာ အလိုပြည့်၏။

မုသာဝါဒမှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် သူတပါးတို့ ယုံကြည် လောက်သော စကား ရှိ၏၊ မယုံ မကြည် ဟု ပယ်လှန်သူ မရှိ၊ စကား ဩဇာ ကောင်း၏။ ပိသုဏ္ဍဝါစာမှ ကြဉ်ခြင်း ကြောင့် ချစ်ခင်သူနှင့် ကွေ့ကွင်းရခြင်း ဒုက္ခ မဖြစ်ရ၊ မချစ် မနှစ်မြို့သူနှင့် ပေါင်းဖက်ရခြင်း ဒုက္ခ မဖြစ်ရ၊ သူတပါးတို့၏ အစွပ် အစွဲ မခံရ၊ ဖရုသဝါစာမှ ကြဉ်ခြင်း ကြောင့် သူတပါးတို့ဆဲးရည်းပုတ်ခတ် မခံရ၊ အသံဗလံင်ကောင်း၏၊ ဩဇာ လေးနက်အောင် စကားဆိုတတ်၏။ သမ္မပ္ပလာပမှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် သူတပါး နား၌ သကြား သကာ သွန်း လောင်းသကဲ့သို့ နားညောင်း နာယူလောက်သော စကား ရှိ၏၊ သူတပါး လိုက်နာလောက်သည့်စကားကို ဆိုတတ်၏။

အဘိဇ္ဈာမှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် မိမိ စည်းစိမ်ကို ငြါစူ စောင်းမြောင်း မခံရ၊ မိမိအား ဝန်ထို စေးနဲးသူ မတွေ့ရ၊ ဗျာပါဒမှ ကြဉ်ခြင်းကြောင့် မိမိအပေါ်၌ ရန်ခုခံသူ ကင်း၏၊

အရာရာ၌ ရန် အနှောင့် အရှက် ကင်း၍ ဇေးမြဲ ကြည်သာရ၏၊ အဆင်း ရုပ်ဝါ ကောင်းမွန်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စွဲယူခြင်းကြောင့် သူတပါးတို့ လေးစား ရိုသေထိုက်သူ အမျိုးကောင်း အမျိုးမြတ်၌ ဖြစ်ရ၏၊ နတ် မိစ္ဆာ ဗေဒင် နက္ခတ် သိုက် တတောင် စသည် ဒိဋ္ဌမဂ်လိက မစွဲယူသူ ကမ္မဝါဒိ ကြိယဝါဒိ လူမျိုး သာ ဖြစ်ရ၏။

ဤကား ဒုစွရိတ်တို့မှ ကြဉ်ရှောင်ရသည့် အကျိုးတည်း။

၄။ သုဂတိလမ်း

ဤမျှဖြင့် အပါယ် ၄ ပါးသို့ ရောက်ရကြောင်း လမ်း ခရီးနှင့် ထိုမှ လွတ်မြောက်ရကြောင်း လမ်းခရီးကို ညွှန်ပြ ပြီး၏။ ယခု အခါ လူ့ပြည် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရကြောင်း ကမ်လမ်းခရီးကို ညွှန်ပြအပ်၏။

လူ့ပြည် နတ်ပြည် ခရီးလမ်းဟူသည် ကုသိုလ် ဆယ်ပါး ပင် တည်း။ ၎င်းကား-ဒါန=အဿု အတာနံး ပေးကမ်းခြင်း၊ သီလ=အကျင့် သီလ စောင့်ထိန်းခြင်း၊ ဘာဝနာ=သမထ ဝိပဿနာပွားများခြင်း၊ အပစာယန=နှိမ်ချ ရိုကျိုးခြင်း၊ ဝေယျာဝဋ္ဌ=အမှုကြီးငယ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပတ္တိဒါန=မိမိ ကောင်းမှုကို အမျှ ပေးဝေခြင်း၊ ပတ္တာနုမောဒန=သူတပါး ကုသိုလ် ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ဓမ္မဿဝဏ= တရား ပေစာ နာကြားခြင်း၊ ဓမ္မဒေသနာ=တရား ပေစာ ဟောပြောခြင်း- ဤဆယ်ပါးတည်း။

ထိုတွင်- ဒါန ဟူသည် ရတနာ ၃ ပါး ဆရာ မိဘ ခရီးသွား ဧည့်သည် ပုဂ္ဂိုလ်တောင်း ယာဇကောတို့အား မိမိ ပစ္စည်းကို စွန့်ကြဲ ပေးကမ်းခြင်းတည်း။

သီလ ဟူသည် လူဖြစ်အံ့၊ လူ သီလ ဖြစ်သော ငါးပါး၊ ရှစ်ပါး၊ စွမ်းဆောင်နိုင်လျှင် ဆယ်ပါး သီလတို့ကို စောင့်ထိန်းခြင်း၊ ရသေ့ သူတော် ဖြစ်အံ့၊ ရှစ်ပါး ဆယ်ပါး သီလကို စောင့်ထိန်းခြင်း၊ သာမဏေရဖြစ်အံ့၊ ဆယ်ပါး သီလ လိင် ဒဏ် သေက္ခိယ ကျင့်ဝတ် တရာကျော်ကို စောင့်ထိန်းခြင်း၊ ရဟန်းဖြစ်အံ့၊ ပါတိမောက်လာ ၂၂၇ ပါး စူဠဝင် မဟာဝင်လာ သီလ ၁၄၆၇ ပါး အကျယ်အားဖြင့် ကုဋေ ကိုးထောင်ကျော် သီလနှင့် အသီတိက္ခန္ဓက ဝတ်များကို ကျင့်ဆောင်ခြင်းတည်း။

ဘာဝနာ ဟူသည် တဒန္တ = တခဏ ကိလေသာ ငြိမ်းကြောင်း၊ ဝိက္ခမ္ဘန = အရှည် အကြာ ငြိမ်းကြောင်း သမထ ဘာဝနာနှင့် အရင်း အမြစ် ပြတ်ကြောင်း **ဝိမဿနာ** ပွားစီးခြင်း တည်း။

အပစာယန ဟူသည် ရတနာ ၃ ပါး ဆရာ မိဘ သက်ကြီး ယွယ်ရင့် ဂုဏ်-ဝယ ဝုဒ္ဓိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား နှိမ်ချ ရိုက္ခိုးခြင်းတည်း။

ဝေယျာစစ္စ ဟူသည် ရတနာ ၃ ပါး ဆရာ မိဘ သက်ကြီး ယွယ်ရင့်တို့ ။ အမှုကြီးငယ်တို့ကို ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်ခြင်း တည်း။

ပတ္တိဒါန ဟူသည် မိမိ ပြုလုပ်သော ကောင်းမှုကို ကျေးဇူး ရှိသူများ နီးစပ်သူများ ထင်ရှားသူများ သူတပါး အကျိုးကို ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အခြား ကပ္ပါ နေသူ တို့အား အမျှ ပေး ဝေခြင်း တည်း။

ပတ္တာနုမောဒနာ ဟူသည် သူပါး၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို အမျှ ပေးသော် ငိုး မပေးသော် ငိုး တွေ့မြင် ကြားသိလျှင် ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ပြုခြင်းတည်း။

ဓမ္မဿဝဏ ဟူသည် သူတပါးတို့ ဟောပြောသည့် တရား စကားကို အရိုအသေ နာယူခြင်းတည်း။ အပြစ် ကင်းသော အနုဝဇ္ဇ လုပ်ရေး ကိုင်ရေး စကားကို နာယူ ခြင်းသည်လည်း ဤ၌ ပါဝင်၏။

ဓမ္မဒေသနာ ဟူသည် ခိုမိ ကိုယ်တိုင်က တရားဟောပြော ခြင်းတည်း။ အပြစ်ကင်းသော အနုဝဇ္ဇ လုပ်ရေး ကိုင်ရေးကို ဆုံးမ ဩဝါဒ ပေးခြင်းသည်လည်း ဤ၌ ပါဝင်၏။

ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ ဟူသည် အလှူအတာန်း အကျင့် သီလတို့၏ အကျိုးကို ရရှိ ခံစားရသည် ဟု ငိုး၊ ဤဘဝ၌ ကောင်းစွာ ကျင့်ဆောင်လျှင် ဒုတိယဘဝ စသည်၌ ကောင်းရာ ဘဝ ရရှိ၍ ကောင်းကျိုး ခံစားရသည် ဟု ငိုး၊ တရားမှန်ကို ကောင်းစွာ ကျင့်ဆောင်၍ ဤ ပစ္စက္ခ ဘဝ ထိုတမလွန် ဘဝ ၂ ပါးကို သိရှိနိုင်သည့် ဈာန် မင် ဖိုလ် တရားတို့ကို ရ၏ ဟု ငိုး အယူအစွဲ မှန်ခြင်း တည်း။

ဤ ပုည ကြိုယာ ဆယ်ပါး တို့ကား- လူ့ ချွာ နတ်ရဝိ ရောက်ရကြောင်း ကာမ သုဂတိ ခရီးလမ်း ကျင့်ဝတ်တို့ တည်း။ ၎င်းတို့ကို ပြုကျင့် လိုက်နာသော် အထိုက်အလိုက် လူ နတ်တို့ ချမ်းသာ နိဗ္ဗာဏ်ချမ်းသာသို့ ရောက်နိုင် ရနိုင်၏။ အထူးအားဖြင့် ဒါနအတွက် ဥစ္စာ ခန ကြွယ်ဝ ချမ်းသာ၏။ သီလ အတွက် ကိုယ် စိတ် ၂ ဖြာ ဇေးမြဲ ချမ်းသာ ရ၏။ ဘာဝနာအတွက် စိတ်တည်တန့် ခြင်း ဉာဏ်ပညာနက်နဲခြင်း

ဗြဟ္မဒုပြည် ရောက်ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန် ရောက်ခြင်း ဖြစ်၏။
 အပစာယန အတွက် သူတပါးတို့ အရိုအသေ ခံရ၏။
 ဝေယျာဝစ္စ အတွက် အမြဲ အရံ ပရိသတ်များ၏။ ပတ္တိဒါန
 အတွက် လူနတ် ချစ်ခင်၏။ ပတ္တာနုမောဒနာ အတွက် မိမိ
 စည်းစိမ်ကို သူတပါးတို့ ရွှင်ပျ ကြော်နပ်ကုန်၏။ ဓမ္မဿဝဏ
 အတွက် ဉာဏ်ပဋိဘာန် ကြီးမား၏။ ဓမ္မဒေသနာ အတွက်
 နက်နဲသော ဉာဏ်ပညာ ထွန်းပသော ဉာဏ် ပညာ ရှိသူ
 ဖြစ်၏။ ဝိဇ္ဇိဇုကမ္မ အတွက် အကျိုး အကြောင်း ချိန်စက်
 ခွဲခြမ်းနိုင်သော ဉာဏ်ပညာ ရှိသူ ဖြစ်ရ၏။- ဤကား
 အထူးအားဖြင့် ရအပ်သော အကျိုး တည်း။

ဤ ပုည ကြိယာ ခေါ် ကုသိုလ် ဆယ်မျိုးကား ကမ္မဝါဒီ
 ကြိယဝါဒီ သမ္မာဒိဋ္ဌိဝင် မှန်သမျှ ပြုရမည့် ဝတ္တရား ဖြစ်၏။
 ၎င်းကို မပြုလုပ်လျှင် အခွင့် ရောက်လျက် ရှောင်လွှဲလျှင်
 ဝတ် ပျက်၏။ အ'ပုမာဒေါစ ဓမ္မေသု နှင့် ဆန့်ကျင်၍
 အပြစ် ရှိ၏။ ပမာဒေါစ ဓမ္မေသု = ကုသိုလ်တရားတို့၌ မေ့
 လျော့သူ ဖြစ်၍ ဆိုပြီး ကောင်းကျိုးရမှ အပ ဖြစ်လေသည်။

ဤနေရာ၌ ထိုသည့် ကုသိုလ် ဆယ်ပါးအားလျော်သော
 ပါရမီ ဆယ်ပါး၊ သူတော် ဥစ္စာ တရား ၇ ပါး၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး
 သမ္ပဇဉ် ၄ ပါး စသည်တို့ကို သိအပ် ကုန်၏။

ထိုတွင်- ပါရမီ ဆယ်ပါးကား- ဒါန ပါရမီ = အလှူ
 အတာနံး ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ သီလပါရမီ = အကျင့် သီလ ဖြည့်
 ကျင့်ခြင်း၊ နိက္ခမပါရမီ = ကာမ ချမ်းသာကို စွန့်ထွက်ခြင်း၊
 ပညာပါရမီ = ပညာဉာဏ်ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ ဝီရိယပါရမီ = လုံ့လ
 စွမ်းအင် ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

•••••
 •••••
 •••••

ကျင့်ခြင်း၊ သစ္စပါရမီ=မှန်ကန်ရေးဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ အဓိဋ္ဌာန
 ပါရမီ= တည်တန့် မြဲခိုင်ရေး ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ မေတ္တာ
 ပါရမီ= ချစ်ကြင် မြတ်နိုးရေး ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ ဥပေက္ခာ
 ပါရမီ= လျစ်လျူ ရှုရေး ဖြည့်ကျင့်ခြင်း ဟု ဆယ်ပါးတည်း။

၎င်းတို့ကား အယုတ် အလျော့ မရှိ ဖြည့်စုံအောင်
 ပြုကျင့်အပ်သော တရားတို့ ဖြစ်သောကြောင့် ပါရမီ မည်
 ကုန်၏။ ၁၀- သံသရာကို လွန်မြောက်ရေး လုပ်ငန်း ကျင့်
 ဝတ်များ ဟု ဆိုလို၏။ ၎င်းတို့တွင် တခု တခု၌ ပါရမီ၊
 ဥပပါရမီ ပရမတ္ထပါရမီ ဟု ၃ မျိုးစီ ကွဲပြား၍ ဆယ်ခု ၃ လီ
 ၃၀ ဖြစ်၏။

ထိုတွင် ကိုယ်အင်္ဂါ မပျက် အသက် ဆုံးရှုံး မဖြစ်စေပဲ
 အားပါး တစိုက် ဖြည့်ကျင့်ခြင်းသည် ပါရမီမည်၏။

ကိုယ်အင်္ဂါ ကြီးငယ် ပျက်စီး ကျိုးပဲ့သည် အထိ ဖြည့်
 ကျင့်ခြင်းသည် ဥပ ပါရမီ မည်၏။

အသက် ဆုံးရှုံး ပျက်ပြုန်းသည် အထိ ဖြည့်ကျင့်ခြင်း
 သည် ပရမတ္ထပါရမီ မည်၏။

ပါရမီ ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိမှ ဥပ ပါရမီ ဆိုက်ရောက် ဖြည့်
 ကျင့်နိုင်မည်၊ ၎င်း ဥပ ပါရမီ ဖြည့်ကျင့်လေ့ ရှိမှ ပရမတ္ထ
 ပါရမီ ဆိုက်ရောက် ဖြည့်စွမ်း နိုင်မည်ကို သိရမည်။

ထိုပါရမီ အပြား ၃၀ တို့တွင် ပစ္စည်းဝတ္ထု အမျိုးမျိုး
 ကို ပေးစွန့်ခြင်း၊ တိုင်းပြည် သား မယားကို ပေးစွန့်ခြင်း၊
 မိမိ ကိုယ်အင်္ဂါကို ပေးလှူခြင်း၊ မိမိ အသက်ကို ပေးစွန့်
 ခြင်းသည် ဒါနပါရမီ မည်၏။ ဤအတူ ငါးပါး၊ ရှစ်ပါး
 ဆယ်ပါး စသော သီလကို အသက် သေရသည့် အထိ

လုံခြုံစွာစောင့်ထိန်းခြင်းသည် သီလ ပါရမီမည်၏။ ပစ္စည်း ဥစ္စာ သား မယား ဆွေမျိုး ဉာတိကို စွန့်လွှတ်၍ တော ထွက်ခြင်း၊ ဝတ္ထု ကိလေသာ ကာမတို့မှ လွတ်မြောက်၍ ပထမဈာန် စသည် ရအောင် အသက် သေသည့် အထိ ဖြည့်ကျင့် ခြင်းသည် နိက္ခမပါရမီ မည်၏။ ထို့အတူ အပြစ် ကင်းသော အတတ် ပညာ တို့ကို ဖြည့်ကျင့် ခြင်းသည် ပညာပါရမီ မည်၏။ ကုသိုလ် အစရှိသော တရား ပြည့်စုံ ထမြောက်ရေး အတွက် လုံ့လ ထုတ်ခြင်းသည် ဝီရိယ ပါရမီ မည်၏။ အချမ်း အပူကို သည်းခံရေး၊ အဆဲး အဆို စသည် သည်းခံရေး၊ အငတ် အမွတ် စသည် သည်းခံရေး များ၌ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းသည် ခန္တီပါရမီ မည်၏။ ဝီရိယစွာကို စောင့်စည်း ဖြည့်ကျင့်ခြင်းသည် သစ္စပါရမီ မည်၏။ တစ် တခုသော ကိစ္စ၌ ဤအမှုကို ဤမျှ ပြီးစေမည်၊ ဤသို့ ပြီးစေ မည် ဟု မြဲမြံစွာ ဆောက်တည် ပြုလုပ်ခြင်းသည် အဓိဋ္ဌာန် ပါရမီ မည်၏။ သတ္တဝါ အားလုံးကို ချစ်ကြည် လေးစား ခြင်းသည် မေတ္တာ ပါရမီ မည်၏။ အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ် ချမ်းသာ ဆင်းရဲ ပစ္စည်းဝတ္ထု သက်ရှိ သက်မဲ့တို့၌ လျစ် လျူ ရှုခြင်းသည် ဥပေက္ခာ ပါရမီ မည်၏။

၎င်းတို့ကို ဘုရား အစရှိသော သူစင် သူကောင်း အလောင်းတော်တို့၏ မပြီး မနေရ ဖြည့်ကျင့်သော ကျင့် ဝတ်များ ဖြစ်၍ ပါရမီ ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

သူတော်ကောင်းတို့ ဥစ္စာ ၇ ပါးကား သဒ္ဓါ=ကမ် ကမ် ။ အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်း၊ အရိယ သူမွန်တို့အား ကြိုညှိ ခြင်း၊ သီလ=ဒုစ္စရိတ် တရားတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ သုတ=

ထိုထို အပြစ် ကင်းသော အကြား အမြင် ဗဟုသုတ ရှိခြင်း၊ စာဂ= ပစ္စည်း ဥစ္စာကို ပေးကမ်း စွန့်ကြဲခြင်း၊ ပညာ= အတိတ် အနာဂတ် ပဋုပ္ပန် အကြောင်းအကျိုးကို ချင့်ချိန် သိနိုင်သော ဉာဏ်နှင့် အနိစ္စ အစရှိသော သင်္ခတ လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း ရှုမြင်နိုင်သော ပညာရှိခြင်း၊ ဟိရိ= မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်း၊ ဩက္ကပ္ပ= မကောင်းမှုမှ ကြောက် လန့်တတ်ခြင်း တို့တည်း။

ထိုသည့် သူတော် ဥစ္စာတရား များနှင့် ပြည့်စုံသော မိန်းမ ယောက်ျား တို့သည် ဤ ပစ္စက္ခ ဘဝ၌ ငို သံသရာ ဘဝ များစွာ တို့၌ ငို မဆင်းရဲ မခွဲတေကုန်၊ ၎င်းတို့၏ အသက် ရှင်ခြင်း သည်လည်း အချည်းနှီး မဟုတ်၊ အကျိုး ရှိသော အသက် ရှင်ခြင်း သာ ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် လောက၌ ဥစ္စာ ရကြောင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော ပျင်းရိခြင်း၊ ကစား လောင်းတမ်း ပြုလေ့ရှိခြင်း၊ လုံ့လ ဝံ့ခြင်း၊ ရပြီး ဥစ္စာကို မစောင့်ရှောက်မှု၍ ဖြုန်းတီးခြင်း အင်္ဂါ တို့နှင့် ညီညွတ်မှု ချမ်းသာ လိမ့်မည် မဟုတ်သော ကြောင့် အမျိုးကောင်းသားတို့သည် ဤသူတော် ဥစ္စာ တရားများ ပြည့်စုံသည့် အလား၊ ပစ္စက္ခ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝ ကြောင်း တရားများကို လည်း အပြည့်အစုံ ဆည်းပူးကြ ကုန်စေ သတည်း။

နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း အရိယ မဂ် ၏ အင်္ဂါဖြစ်သော မဂ္ဂင် တရားတို့ကား- သမ္မာဒိဋ္ဌိ= ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သမျှသည် ဒုက္ခတည်း၊ ထိုဘုံသုံးပါးကို တသ်မက်ခြင်းသည် ဒုက္ခ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းတည်း။ ထိုသည့် ဒုက္ခ ချုပ်ခြင်းသည်

ဆင်းရဲငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်တည်း။ ထိုဒုက္ခ ငြိမ်းရာသို့ ရောက်
 ကြောင်း အကျင့်သည် နိဗ္ဗာန်သွား ခရီးလမ်းတည်း ဟု
 အမှန်အတိုင်း မြင်ခြင်း၊ **သမ္မာသင်္ကပ္ပ** = ကိလေသာမှ လွတ်
 မြောက် အောင် ကြောင့်ကြခြင်း၊ သူတပါးကို ပျက်စီး
 ကြောင်း မကြံစည် ခြင်း၊ သူအား မညှဉ်းဆဲ ကြောင်း
 ကြံစည်ခြင်း၊ **သမ္မာဝါစာ** = မမှန် မှသာ မဆိုခြင်း၊ ချောပစ်
 ကုန်းကိုက် မပြုခြင်း၊ စကားကြမ်း မသုံးစွဲခြင်း၊ အပြစ်
 အဖျင်းမဆိုခြင်း၊ **သမ္မာကမ္မန္တ** = အသက် မသတ်ခြင်း၊ မခိုး
 ဝှက်ခြင်း၊ မေထုန် မကျင့်ခြင်း၊ **သမ္မာအာဇီဝ** = စင်ကြယ်
 သော ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် အသက်မွေးမှုပြုခြင်း၊ **သမ္မာဝါယာမ** =
 မဖြစ်သေးသည့် မကောင်းမှု မဖြစ်ရန်၊ ဖြစ်ပြီး မကောင်းမှု
 ပယ်စွန့်ရန်၊ မဖြစ်သေးသော ကောင်းမှု ဖြစ်ပေါ်ရန်၊ ဖြစ်
 ပေါ်ပြီး ကောင်းမှု တိုးပွားရန် လုံ့လပြုခြင်း၊ **သမ္မာသတိ** =
 ကိုယ်ကာယ၌ တည်မက်ဖွယ် မရှုမူ၍ ဆံအမွေးခြေသည်း
 လက်သည်း သွား အရေ အသား အသွေး စသည်တို့
 အပေါင်းအစု သာ ဟု အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်
 သော ချမ်းသာ ဆင်းရဲ တို့၌ ချမ်းသာ ဆင်းရဲ စသည်
 ဝေဒနာ ခံစားခြင်းမျှ သာ ဟု အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
 ဖြစ်ပေါ်တိုင်းသော စိတ်၌ တည်မက်သောစိတ် တည်မက်
 ကင်းသော စိတ် စသည်ဖြင့် သာ အောက်မေ့ခြင်း၊ ထိုမှ
 တပါး ဗိုလ်ဗောဇ္ဈင် စသည်တရားတို့ သဘောကို အောက်
 မေ့ခြင်း၊ **သမ္မာသမာဓိ** = တဒင်္ဂသမာဓိ၊ တဓဏမျှ ကုသိုလ်
 အာရုံ၌ စိတ်တည်တန့်ခြင်း စသည်ဖြင့် ကောင်းသော
 အာရုံ၌ စိတ်ထားခြင်းတို့ တည်း။

ဝိဇယ - ၄။

သမ္ပဇည = အကြောင်းအကျိုး ဆင်ခြင် တိုင်းထွာရေး
 တရားကား- သတ္တကသမ္ပဇည = အကျိုးရှိ မရှိကို ဆင်ခြင်
 တိုင်း ထွာခြင်း၊ သပ္ပာယ် သမ္ပဇည = သင့် လျော် သည်
 မ လျော် သည် ကို ဆင်ခြင် တိုင်း ထွာခြင်း၊ ဂေါစရ
 သမ္ပဇည = လေ့ကျက်သင့်သော အာရုံကို ဆင်ခြင် တိုင်း
 ထွာခြင်း၊ အသမ္မောဟသမ္ပဇည = မတွေ့ မဝေ ဆင်ခြင်
 တိုင်းထွာခြင်း ဟု လေးပါး ရှိ၏။

၎င်းတို့တွင် အကျိုးရှိ အကျိုးမဲ့ကို ဆင်ခြင် တိုင်းထွာ၍
 အကျိုးရှိမှ ပြုလုပ်ခြင်းသည် = သတ္တက သမ္ပဇည မည်၏။
 ပြုလုပ်ရာ၌ မိမိနှင့် တော် မတော် သင့် မသင့် ဆင်ခြင်
 တိုင်းထွာ၍ သင့်တော်မှ ပြုလုပ် ခြင်း သည် = သပ္ပာယ်
 သမ္ပဇည မည်၏။ မည်သည့် အမှုကိုပင် ပြုလုပ်စေကာ
 မေတ္တာစိတ် မကင်း မကွာစေပဲ၊ ကုသိုလ်စိတ် ကောင်း
 စေလိုစိတ်၊ တစုံတခုသော ဘုရားဂုဏ်တော် စသော
 အာရုံများကို ဆင်ခြင်ခြင်းသည် = ဂေါစရ သမ္ပဇည မည်၏။
 နာမ်တရားအရ ရုပ်တရား အရ၌ဦး၊ ပထဝီ စသော ဓါတ်
 လေးပါး၌ဦး၊ ကိုယ် အရတရား ၃၂ ပါး၌ဦး မတွေ့မဝေ
 ဆင်ခြင်ခြင်းသည် = အသမ္မောဟသမ္ပဇည မည်၏။

ဥပုသ် သီတင်းသုံးခြင်း၌ သီလ တို့သည် ဟာနာဘာဂီယ
 သီလ = ဆုတ်ယုတ် ပျက်ပြားရန် အဖို့ရှိသော သီလ၊ နှိတ်
 ဘာဂီယ သီလ = တည်တန့် ငြိမ်းချမ်းခြင်း အဖို့ရှိသော သီလ၊
 ဝိသေသဘာဂီယ သီလ = တရားယူးဖြစ်ပေါ်ရန် အဖို့ရှိသော
 သီလ၊ နိဗ္ဗိဒါ ဘာဂီယ သီလ = သံသရာကို ငြီးငွေ့ဖွယ်
 အဖို့ရှိသော သီလ ဟု ၄ မျိုး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုလေးပါးတို့တွင် - ဥပုသ် သီလ ကျင့်သုံးဆောက်
 တည်ပြီးလျှင် ထိုသီလအင်္ဂါများကို မဆင်ခြင် မပွားများ
 မူ၍ မဆိုင်သော အမှုကြီးငယ်ကို လုပ်ကိုင်နေခြင်း၊ စကား
 ပြောဟော နေခြင်း၊ အိပ်စက် လည်းလျောင်း နေခြင်း၊
 အပေါင်းအဖော်တို့နှင့် မွေ့လျော်နေခြင်း၊ သီလ ပျက်ပြား
 ရန်အမှု တစ်စုံတစ်ခုကိုသော် ပြုကျင့်ခြင်း- ဤသို့ ပြုကျင့်သော
 သီလသည် ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးကြောင်းဟာနာဘဂိယ သီလ
 မည်၏။

ထိုသည့်အပြစ်များမှ လွတ်ကင်း၍ သီလ အကျင့်ကို
 ပြုစင်စွာ ပွားများစေကာ ထိုသီလ အတွက် အထက်လမ်း
 စခန်း ဖြစ်သော သမထ အခြေ ပရိကမ် ပွားများရေး
 မရှိသော် ဤသီလမှ ပြန့်ပွား တိုးတက်ဖွယ် အကျိုးမရှိ
 သောကြောင့်ဦး၊ သီလ စောင့်သူ၏ပစ္စက္ခ ပြုလုပ် ရရှိဖွယ်
 လစ်လပ်သောကြောင့် ဦး ဋီတိ ဘဂိယ သီလ မည်၏။
 သီလ အကျိုးဆက် ရသင့်သော သမာဓိ ပညာကျိုးမရ၊
 သီလ အကျိုး သက်သက်၌သာ တည်နေသော သီလ ဟု
 ဆိုလို၏။

ထိုသို့ မဟုတ်မူ၍ သမာဓိ ပညာ ဟူသော အကျိုးတရား
 ထူး ရခွင့်ရှိသော သီလသည် ဝိသေသ ဘဂိယသီလမည်၏။

ဤလောကကြီး ၃ ပါး၌ ပြီးငွေ့ စက်ဆုပ် ကြောင်း
 ဖြစ်သော သီလသည် နိဗ္ဗိဒါ ဘဂိယ သီလမည်၏။

ဈာန်နှင့် မဂ်ကို ပိတ်ပင်ရေး နိဝရဏ တရားတို့တား-
 ကာမန္တန္တနိဝရဏ = ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ ဝန္တာရုံ ရတနာရုံ
 ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံပျံ၌ တည်စွဲခြင်း လိုလားနှစ်သက်ခြင်း၊ ပျာပါဒ

နိဝရဏ=သုတပါးပျက်စီးရေး ဒေါသယွက်ခြင်းရန်ဖွဲ့ခြင်း၊
 ထိနမိဒ္ဓ နိဝရဏ=ကုသိုလ် အာရုံ၌ ထိုင်းမှိုင်း တွေဝေခြင်း၊
 ဝိကံမြည်းခြင်း အမှတ် မပြုခြင်း နမူး နထူး ဖြစ်ခြင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စ
 ကုက္ကုဒ္ဓ နိဝရဏ=ကုသိုလ်အာရုံ၌ စိတ် မတည်တန့်ခြင်း၊
 ယုံလွင့်ခြင်း၊ အလိုလို ဖြစ်ခြင်း၊ နောင်တ ပူပန်ခြင်း၊ စိုးရိမ်
 ကြောင့်ကြံခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ = ကုသိုလ် အာရုံ၌
 သို့လောသို့လော ဖြစ်ခြင်း၊ ယုံမှား သံသယ ရှိခြင်း၊ မစူး
 စိုက်ခြင်း၊ အင်္ဂဇ္ဇာ နိဝရဏ= သစ္စာ ၄ ပါးကို မသိခြင်း၊
 ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ကို မသိခြင်း၊ ရှေ့နောက် ဘဝကို မသိ
 ခြင်း ဟု ဖ ပါး ရှိ၏။

ပစ္စက္ခ သံသရာ ကြီးပွား တိုးတက်ရေး မင်္ဂလာတရား
 တို့ကား- သူမိုက်နှင့် မပေါင်းဖော်ခြင်း၊ ပညာရှိနှင့် ပေါင်း
 သင်းခြင်း၊ ပူဇော်ထိုက်သူကို ပူဇော်ခြင်း၊ သင့်တော်ရာ
 ဒေသ၌ နေထိုင်ခြင်း၊ ရှေးကောင်းမှု ရှိခြင်း၊ ကိုယ်စိတ်ကို
 အခွင့်သင့်တော်အောင် ထားခြင်း၊ အကြား အမြင် မြောက်
 မြားစွာ ဆည်းပူးခြင်း၊ ကိုယ်လက် အတတ် နှုတ်အတတ်၌
 ကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ လူတို့ကျင့်ထုံး လူ့ဝိနည်းကို တတ်ကျွမ်း
 လိုက်နာခြင်း၊ အပြစ် ကင်းအောင် စကားဆိုတတ်ခြင်း၊
 မိဘကို လုပ်ကျွေးခြင်း၊ သားမယားကို ခြီးမြှောက်ခြင်း၊
 အနှောင့်အရှက် ကင်းသော အမှုကို လုပ်ခြင်း၊ တရား
 အတိုင်း ကျင့်ကြံပြုလုပ်ခြင်း၊ ဆွေမျိုးတို့ကို ခြီးပင့်ခြင်း၊
 အပြစ်ကင်းသော(စေတနာ)ကမ်ကိုပြုလုပ်ခြင်း၊ မကောင်း
 မှုမှ ကြဉ်ရှောင်ခြင်း၊ သေအရက်ဖိနဲး ကာဇော်သောက်စား
 မူးယစ်ခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ခြင်း၊ ကုသိုလ်ရေးတို့၌ မမေ့

မလျော့ခြင်း၊ ဂုဏ်-ဝယဂုဏ် ရှိသူတို့၌ ရှိသော ကျိုးနွံခြင်း၊
 ကိုယ်နှုတ် ၂ ပါးကို ကျိုးနွံစွာ နှိမ်ချခြင်း၊ ရရသမျှ ပစ္စည်း
 တို့ဖြင့်တင်းတိမ်ခြင်း၊ သူတပါး၏ ပြုပြီး ကျေးဇူးကို တုန့်
 လည် ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးတုန့် သိခြင်း၊ သင့်တင့်သော
 အခါ သူတော် တရားကို နာယူခြင်း၊ လုပ်ကိုင်ပြောဆိုရေး၌
 သည်းခံခြင်း ဇွဲကောင်းခြင်း၊ ပြောဆိုဆုံးမချက်ကို နာယူ
 လွယ်ခြင်း၊ ရဟန်းသံဃာတို့ကို ဖူးမြင်တွေ့ဆုံခြင်း၊ အခွင့်
 သင့်သောအခါ တရား ဆွေးနွေးခြင်း၊ ခြိုးခြိုးခြံခြံ ကျင့်
 ဆောင်ခြင်း၊ မေထုန်မှ ကြည့်ရှောင်ရေး အကျင့် မြတ်ကို
 ကျင့်သုံးခြင်း၊ အရိယာသစ္စာ ၄ ပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ခြင်း၊
 လဘာရ လဘာမဲ့၊ အကျော်အစော ရှိ-မဲ့ ကဲ့ရဲ့ ချီးမွမ်း၊
 ချမ်းသာ ဆင်းရဲ ဤလောကဓမ်တို့၌ စိုးရိမ်တတ်စွဲ မရှိ
 ဝေးမြဲနိုင်ခြင်း။— ဤ တရားတို့ တည်း။—

ဤ ဆိုခဲ့ပြီး တရားတို့ကား = ကုသလာ ဓမ္မာ ဟူသော
 တရား၌ ပါဝင်သည့် ကုသိုလ် တရားတို့တည်း။ ဤကုသိုလ်
 တရားတို့သည် ထိုက်သည့်အလျောက် ပြုလုပ် ပွားများသူ
 တို့အား ကာမ သုဂတိ ၇ ဘုံ၌ လူကောင်း နတ်ကောင်း
 အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏။

ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ ဟူသည်ကား-- လူတို့ နေထိုင်ရာ
 မြေပြင်အရပ်၊ ထိုမှ အထက် စာတုမဟာရာဇ်၊ တာဝတိံ
 သာ၊ ယာမာ၊ တုသိတာ၊ နိမ္မိနာရတိ၊ ပရနိဇ္ဈိတ-ဝသ ဝတ္တိ
 ဟူသော နတ်ဘုံများတည်း။ ထိုတွင် လူများ၌ အသက်
 ပမာဏ အမြီးမရှိ၊ အသက် အသင်္ချေယျမှ ဆယ်နှစ်တန်း
 အထိ တိုးတက် ဆုတ်ယုတ်ခြင်း သဘော ရှိလေသည်။ လူ့

ပြည်၌အနှစ် ၅ ဆယ်သည် နတ်ပြည်၌ တနေ့တည၌ဖြစ်၏။
 ထိုနေ့ည၌ ၃၀ သည်တလ၊ထို ၁၂ လ တနှစ်၊ထိုသို့သော
 နှစ်ပေါင်းငါးရာအထိစာတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံ၌အသက်ရှည်
 ၏။ တာဝတိံသာ၌ အနှစ်တထောင်၊ ယာမာ၌နှစ်ထောင်၊
 တုသိတာ၌ လေးထောင်၊ နိမ္မာန-ရတိ၌ ရှစ်ထောင်၊ ပရ
 နိမ္မိတ ဝသ ဝတ္တိ နတ်ဘုံ၌ နှစ်ပေါင်း တသောင်း ခြောက်
 ထောင် အသက်ရှည်၏။-ထိုသည့် နတ်များတွင် အသက်
 အရှည်ဆုံး ဖြစ်သော ဝသ ဝတ္တိ နတ်တို့၏ အသက်ကို
 လူသက်နှစ် နှိုင်းယှဉ်သော် နှစ်ပေါင်းကုဋေကိုးရပ်နှစ်ဆယ့်
 တကုဋေ၊ အနှစ် ခြောက်သန်း ရှိလေသည်။

ဤ နှစ်ပြခဲ့သော ကာမသုဂတိ ဂုဏ်တို့ရောက်ကြောင်း
 တရားတို့ကား ဆိုခဲ့ပြီး ပုည ဟောသော ဆယ်ပါး အစရှိသော
 ဒါနသီလ ဆိုင်ရာ ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံ ၃ပါး
 တို့ပင်တည်း။

(နတ်သက် အကျယ်ကို စာမျက်နှာ-၄၉ ၅၀ တို့၌ ကြည့်လေ။)

၄။ ဝေလာမဒါန ထက် မြတ်သော ဒါန

ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိမြို့ ဇေတဝန် ကျောင်းတော်၌
 သီတင်းသုံးနေစဉ် အခါအနားထပ်ကာ သေဋ္ဌေးကြီးဘုရား
 ဌာန် ဝင်ရောက်ရာ၊ ဘုရားရှင်က၊ ဒဂို-ကျောင်း ဒကာ
 သေဋ္ဌေးကြီး၊ အိမ်၌အလှူအတာဝန်များလှူဒါန်းပါ၏လော?၊
 သို့ မေးတော်မူလျှင် အနာထပိဏ် သေဋ္ဌေးကြီးက၊
 မြတ်စွာဘုရား အကျွန်ုပ် အိမ်မှာ အလှူအတာဝန်များလှူဒါန်း
 ရပါ၏၊ သို့ရာတွင် ၎င်းအလှူ အတာဝန်မှာ ရန်ကြမ်းလှ၍၊
 ပအုန်းရည်နှင့် ဆန်ကွဲ ထမင်းသာ ဖြစ်ပါသည် ဟု

လျှောက်ထားကာလ၊ ဘုရားရှင် ဤသို့ မိန့်တော်မူလေပြီ။
 ဒို-ကျောင်းဒကာ သေဋ္ဌေးကြီး၊ ခေါင်းပါး ရုန့်ရင်းသော
 အရာကိုလှူဒါန်းသည်ပင် ဖြစ်စေ၊ မြန်မြတ် ကောင်းမွန်သော
 အရာကို လှူဒါန်းသည်ပင် ဖြစ်စေ မရှိမသေ လှူဒါန်းခဲ့အံ့၊
 ကိုယ်တိုင် မလှူဒါန်းခဲ့အံ့၊ ပစ်ပစ် ခတ်ခတ် ပေးလှူခဲ့အံ့၊
 မလာစေလိုသော စိတ်ထားဖြင့် ပေးလှူခဲ့အံ့၊ ထို ဒါန၏
 အကျိုးကို ရရှိသော အခါ မြန်မြတ် ကောင်းမွန်သော
 အစာကို သုံးဆောင်ရန် စိတ်ထား မညွတ်၊ မြန်မြတ်သော
 အဝတ်ကို ဝတ်ရုံရန် စိတ်ထားမညွတ်၊ မွန်မြတ် သော
 ယာဉ်ကို သုံးဆောင် စီးနင်းရန် စိတ်ထား မညွတ်၊ မွန်မြတ်
 သော ကာမဂုဏ် ငါးပါးတို့ကို ခံစားရန် စိတ်ထား မညွတ်
 ချေ။ ထိုမှတစ်ပါး သား မယား ကျေး ဘျှန် အစေခံ အမှုလုပ်
 တို့သည် ထိုသူ၏ စကားကို မနာယူကုန်၊ နား မယောင်
 ကုန်၊ သိလိုစိတ် မထားကြကုန်။ အကြောင်းကား၊ ဒို-
 ကျောင်းဒကာ သေဋ္ဌေးကြီး၊ မရှိ မသေ ပြုလုပ် ပေးလှူသော
 အမှု၏ အကျိုးသည် ဤသို့ပင် ဖြစ်လေသည်။

ဒို- ကျောင်းဒကာ သေဋ္ဌေးကြီး၊ ရုန့်ကြမ်း ညံ့ဖျင်း
 သော အရာဝတ္ထုကို လှူဒါန်းရသည်ပင် ဖြစ်စေ၊ မြန်မြတ်
 ကောင်းမွန်သော အရာဝတ္ထုကို ပင် လှူဒါန်းသည် ဖြစ်စေ၊
 အရှိ အသေ ပြုလုပ် ပေးလှူအံ့၊ လေးမြတ်စွာ ပေးလှူအံ့၊
 ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကြပ် ပေးလှူအံ့၊ မပစ် မလွှင့် ပေးလှူအံ့၊
 တဖန် လာရောက် စေလိုသည့် စိတ်ထားဖြင့် ပေးလှူအံ့၊
 ထိုသည့် ဒါန၏ အကျိုးကို ရရောက်ရာ တိုင်း၌ မြန်မြတ်
 သော အစာကို စားသုံးရန် စိတ်ထားညွတ်ကောင်း၏၊ ကောင်း

မွန်သော အဝတ်ကို ဝတ်ရုံရန် စိတ်ထား ညွတ်ကိုင်း၏၊
 ကောင်းမွန်သော ယာဉ်ကို စီးနင်းရန် စိတ်ထားညွတ်ကိုင်း
 ၏၊ ကောင်းမွန် ဖြန့်ဖြတ်သော ကာမဂုဏ် ငါးပါး တို့ကို
 သုံးဆောင်ခံစားခြင်းငှါ စိတ်ထား ညွတ်ကိုင်း၏။ သား
 မယား ကျေးကျွန် အစေခံ အမှုလုပ်တို့သည်လည်း ထို
 သူ၏ စကားကိုနာယူကုန်၏၊ နားထောင်ကုန်၏၊ သိလိုစိတ်
 ထားကုန်၏။ အဘွဲ့ကြောင့် ဆိုသော် အိုကျောင်းဒကာ
 သေဋ္ဌေးကြီး၊ အရိုအသေ ပြုလုပ် လှူဒါန်းမှု၏ အကျိုးသည်
 ဤသို့ ပင် ဖြစ်တတ်လေသည်။

အို-ကျောင်းဒကာ သေဋ္ဌေးကြီး၊ ရှေးအခါ ဝေလာမ
 မည်သော ပုဏ္ဏား တဦးဖြစ်ပူးပြီ ၎င်းသည် ကြီးစွာသော
 အလှူကြီးကို ပေးလှူလေပြီ။ ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော
 ဣန္ဒြေတို့ကို ငွေအပြည့်ထည့်၍ ပေးလှူလေပြီ။ ရှစ်သောင်း
 လေးထောင်သော ငွေခွက် တို့ကို ၎် အပြည့် ထည့်၍
 ပေးလှူလေပြီ။ ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော ကြေးခွက်
 တို့ကို ငွေအပြည့် ထည့်၍ ပေးလှူလေပြီ။ ၎်တန်းဆာ ၎်
 တံခွန် ၎်ကွန်ရက်ဖြင့် လွှမ်းခြုံ ထားသော ဆင်ပေါင်း
 ရှစ်သောင်းလေးထောင် တို့ကို ပေးလှူလေပြီ။ ခြင်္သေ့ရေ
 ကျားရေ သစ်ရေ ဖြော့တော့သော ကမ္ဘလာ ဝန်းရံ၍ ၎်
 တန်းဆာ ၎်တံခွန် ၎်ကွန်ရက် အုပ်လွှမ်းသော ရထား
 ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့ကို ပေးလှူလေပြီ။ ပုဆိုးပြု
 ဖွဲ့ကြိုးတပ်ဆင်၍ ကြေးစားခွက်နှင့် တကွကုန်သော နွားမ
 ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့ကို ပေးလှူလေပြီ။ ပုတီး
 နားရောင်း လက်ကောက် အဝတ်တန်းဆာ အပြည့် အစုံ

ဆင်ယင်ကုန်သော သတို့သမီး ရှစ်သောင်း လေးထောင်
 တို့ကို ပေးလှူလေပြီ။ နွား၊ ရေသိုး၊ ရေခံပိုက်၊ ရေခင်း၍ အိပ်ရာ
 လွှမ်း ၂ ဖက်၌ နိသော အုံးထားရှိ ပလ္လင် ညောင်စောင်း
 ရှစ်သောင်း လေးထောင် တို့ကို ပေးလှူလေပြီ။ နူးညံ့သော
 ခေါမ အထည် ဝိုးထည် ဝါချည် ထည် ပေါင်း ကုဋေ
 ရှစ်သောင်း လေးထောင်တို့ကို ပေးလှူလေပြီ။ ထမင်း ဟင်း
 ခဲးဖွယ် ဘောဇဉ် လျက်ဖွယ် သောက်ဖွယ်တို့ကား ဆိုဖွယ်
 မရှိ၊ မြစ်ကြီး စီးဆင်းသည့်အလား ထင်ရှား ဖြစ်လေပြီ။

အို-ကျောင်းဒကာ သေဋ္ဌေးကြီး၊ ထိုသည့် ဝေလာမ
 ပုဏ္ဏားသည် အခြားသူ တစ်စုံတစ်ဦး ဖြစ်ရာသည်ဟု မမှတ်
 လင့်၊ ငါဘုရားသည် ပင် ထိုအခါဝေလာမ ပုဏ္ဏားဖြစ်၍
 ထိုသည့် အလှူကြီးကို ပေးလှူခဲ့ပြီ။ အို-ကျောင်းဒကာ
 သေဋ္ဌေးကြီး၊ ထိုသည့် အလှူကြီး၌ အလှူ ခံထိုက်သူဟု မရှိ၊
 အလှူဒါနကို သုတ်သင်နိုင်သူ ဟု မရှိ၊ အို-ကျောင်းဒကာ
 သေဋ္ဌေးကြီး၊ အယူ ဖြောင့်မှန်သူ တဦးအား ပေးလှူခြင်း
 သည် ထိုသည့်ဝေလာမ ဒါနကြီးထက် သာလွန်၍ အကျိုး
 ကြီးလေသည်။ သကဒါဂါမ် တဦးအား ပေးလှူခြင်းသည်
 အယူဖြောင့်မှန်သူ တရာအား ပေးလှူခြင်းထက် သာ
 လွန်၍ အကျိုးကြီးမား၏၊ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ် တဦးအား ပေး
 လှူခြင်းသည် သကဒါဂါမ် တရာအား ပေးလှူခြင်းထက်
 သာလွန်၍ အကျိုး ကြီးမား၏။ အနာဂါမ်တရာကို ပေးလှူ
 ခြင်းထက် ရဟန္တာတပါးအား ပေးလှူခြင်းသည် သာလွန်၍
 အကျိုးကြီးမား၏။ ရဟန္တာ တရာကို ပေးလှူခြင်းထက်
 ပစ္စေက ဘုရားငယ် တပါးအား၊ ၎င်းတရား ထက် သဗ္ဗညု

ဘုရားတပါးအား၊ ၎င်းတရားထက် ဘုရားအမှူးရှိ သံဃာအား၊ ပေးလှူရခြင်းသည် သာလွန် အကျိုးကြီးမား၏။ ၎င်းထက်စာတုဒ္ဓိသ သံဃိက ကျောင်းအလှူသည် သာလွန်၍ အကျိုးကြီးမား၏။ ၎င်းထက် ဘုရား တရား သံဃာကိုဆည်းကပ် ကိုးကွယ်ခြင်း သရုဏဂုံသည်၊ ၎င်းထက် ငါးပါး သီလကို စောင့်ထိန်းရခြင်းသည်၊ ၎င်းထက် အယုတ်ဆုံး နွားနို့ တခါညှစ်၊ နံ့သာ တခါကြိတ်ခန့်မျှ မေတ္တာစိတ်ထား ပွားများ ရခြင်းသည်၊ ၎င်းထက် လက်ဖျစ် တထွက် ခန့်မျှ အနိစ္စ သညာကို ပွားများ ရခြင်းသည် သာလွန်၍ အကျိုး ကြီးမား၏။— ဟု ဟောတော်မူပြီ။

၅။ ဒက္ခိဏဝိဘင်္ဂ သုတ္တန်

ဘုရားရှင် ကဝိလဝတ္ထုမြို့ နိဂြောဓါရုံ ကျောင်းတော်၌ သီတင်း သုံးနေတော်မူစဉ် မဟာ ပဇာ ပတိ ဂေါတမီ မိဘုရားကြီးသည် အဝတ် သစ် တစ်စုံကို ဆောင်ယူ၍ ဘုရားရှင် ဌာန်မှောက်သို့ ရောက်ဆိုက် ရှိခိုးဝတ်ပြုနေထိုင် ငြိုးနေသော် “မြတ်စွာဘုရား၊ ဤအဝတ် တစ်စုံကို ဘုရားရှင် အား ရည်ဆောင်၍ ကိုယ်တိုင် ငင့် ကိုယ်တိုင်ယက်အပ် ပါသည်။ တပည့်တော်မအား သနားတော်မူသဖြင့် အလှူ ခံတော်မူပါ” ဟု လျှောက်ထားလေပြီ။

အို-ဂေါတမီ၊ သံဃာ့အား လှူလေ့၊ သံဃာ့အား လှူသော် ငါသည်လည်း လှူဒါန်းအပ်သည်ပင် ဖြစ်အံ့၊ သံဃာသည်လည်း လှူဒါန်းအပ်သည်ပင် ဖြစ်လတ်အံ့’ ဟု ဘုရားရှင် မိန့်ဆိုလျှင်—

ဂေါတမီ မိဘုရားလည်း ရှေးနည်း အတိုင်း ဘုရား ကိုယ်တော်တိုင်ပင် အလှူ ခံတော်မူရန် ၃ ကြိမ် တိုင် ထပ်မံ လျှောက်၍ ဘုရားရှင်က လည်း ၃ ကြိမ် အထိပင် သံဃာ့အားလှူရန် တိုက်တွန်းလေပြီ။

အရှင်အာနန္ဒာ ထေရ်က “မြတ်စွာဘုရား၊ မဟာပဇာ ပတိ ဂေါတမီ၏ အဝတ်စုံကို ဘုရားရှင် အဿူခံတော်မူပါ၊ မိထွေးတော် ဂေါတမီသည် မြတ်စွာဘုရား၏ မယ်တော် ကွယ်လွန်သဖြင့် နို့တိုက်မွေးမြူခဲ့၍ မြတ်စွာ ဘုရားအပေါ် မှာ ကျေးဇူးများလှပါသည်၊ မြတ်စွာ ဘုရားသည်လည်း မိထွေးတော် အပေါ်မှာ ကျေးဇူး များလှပါသည်၊ မြတ်စွာ ဘုရားကို မှီ၍ သာ မိထွေးခတ် သရဏဂုံ ဆီးကပ်ရ၍ ငါးပါး သီလများ မြီးစွဲရပါသည်။ ရတနာ ၃ ပါးနှင့်သစ္စာ ၄ ပါး၌ ယုံမှားမဲ့ဖြစ်ရပါသည်။—ဟု လျှောက်ထားလေပြီ။

အို-အာနန္ဒာ၊ ဟုတ်လှပေ၏၊ ပုဂ္ဂိုလ် တယောက်ကိုမှီ၍ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်သည် သရဏဂုံတည်အံ့၊ ငါးပါး သီလ တည်အံ့၊ ရတနာ ၃ ပါးနှင့်သစ္စာ ၄ ပါး၌ယုံမှားကင်းခဲ့အံ့၊ လက်အုပ် ချိမ်း ရှိမ်းခြင်း ပစ္စည်းလေးပါးကို လှူဒါန်းခြင်း မှုဖြင့် ထိုသူအား ကောင်းစွာ ကျေးဇူးတုန့် ဆပ်သည် မမည်။

အို-အာနန္ဒာ၊ သီးသန့် ပုဂ္ဂလိက အလှူ ၁၄ မျိုးဖြစ်ကုန်၏။ အဘယ်တို့နည်း?။ အမှန် တရားသို့ ရောက်၍ တရား အားလုံးကို မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တိုင် သိသော ပူဇော်ခံ သခင် ဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း၏။ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓ ဘုရားငယ်အား လှူဒါန်း၏၊ ဘုရားတပည့် ရဟန္တာ အား၊ ရဟန္တာ ဖြစ်ရန် ကျင့်ဆောင်သူအား၊ အနာဂါမ်၊ အနာဂါမ် ဖြစ်ရန်

ကျင့်ဆောင်သူ၊ သကဒါဂါမ်၊ သကဒါဂါမ် ဖြစ်ရန် ကျင့်ဆောင်သူ၊ သောတာပန်၊ သောတာပန် ဖြစ်ရန် ကျင့်ဆောင်သူ အားလှူဒါန်း၏၊ သာသနာ့မှအပြင်ပသမာပတ်ရ ရာဂ ကင်းသူ ရသေ့ ပရိပိုဇ်အား၊ ပုထုဇ္ဇန် သီလဝန်အား၊ ပုထုဇ္ဇန် ဒုဿီလအား၊ တိရစ္ဆာန်အား လှူဒါန်း၏။

အို-အာနန္ဒာ၊ တိရစ္ဆာန်အား လှူဒါန်း၍ အဆအရာမျှ အလှူ၏ အကျိုး တိုးပွားလေသည်၊ ပုထုဇ္ဇန် ဒုဿီလအား လှူ၍ အဆအထောင်၊ ပုထုဇ္ဇန် သီလဝန်အားလှူ၍ အဆ အသိန်း သာသနာ့ပြင်ပ၊ သမာပတ်ရ ရာဂကင်းသူ ပရိပိုဇ်အားလှူ၍ အဆပေါင်းကုဋေအသိန်း၊ သောတာပန် ဖြစ်ရန် ကျင့်ဆောင် သူအား လှူ၍ မရေတွက် မပိုင်းခြား နိုင်အောင် အလှူ၏ အကျိုး တိုးပွားလေသည်။ သောတာပန် ကို လှူရာ၌ ဆိုဖွယ်မရှိ၊ သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရားငယ် သဗ္ဗညု ဘုရားအား လှူရာ၌ ဆိုဖွယ် အဘယ်ရှိတော့ မည်နည်း။

အို-အာနန္ဒာ၊ သံဃာအား ထိရောက်သော အလှူ ၇မျိုး ဖြစ်ကုန်၏။ အဘယ်တို့နည်း? ဘုရားအမှူးရှိ ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ သံဃာအား လှူဒါန်း၏၊ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာဏ် ဝင်သော်၊ ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ သံဃာ ၊ ဦးစုံအား လှူဒါန်း၏၊ ဘိက္ခု သံဃာ အား လှူဒါန်း၏၊ ဘိက္ခုနီ သံဃာအား လှူဒါန်း၏၊ ဤမျှသော ရဟန်း၊ ဤမျှသော ရဟန်းမကို သံဃာမှ ညွှန်ကြားပါဟု လျှောက်တောင်း၍ လှူဒါန်း၏၊ ရဟန်းသံဃာမှ ဤမျှကို ညွှန် ကြားပါဟု လျှောက်တောင်း၍ လှူဒါန်း၏၊ ရဟန်းမ သံဃာမှ ဤမျှကို ညွှန်ကြားပါဟု လျှောက်တောင်း၍ လှူဒါန်း၏။

အို-အာနန္ဒာ, အနာဂတ် အခါ၌ သင်္ကန်းလည်၌ ရောက် ခါမျှ ရဟန်း အနွယ်အဆက် ဖြစ်လျက် ယုတ်မာ ဆိုးဝါး သော ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်လတ်အံ့, ထိုသည့် ဒုဿီလတို့အား သံဃာကို ရည်ညွှန်း၍, လှူဒါန်းကြကုန် လတ်အံ့။

အို-အာနန္ဒာ, ထိုစဉ် အခါတိုင် ပင် လည်း သံဃာ၌ ကျရောက်သော အလှူဒါန အတွက် မရေ မတွက် နိုင် မပိုင်းခြား နိုင် အောင် အကျိုး ကြီးကျယ်၏ ဟု ငါဘုရား ဆို၏။

အို-အာနန္ဒာ, သံဃိက အလှူထက် ပုဂ္ဂလိက အလှူကို တစုံ တခုသော နည်းမျိုးဖြင့် မှ လည်း သာလွန် ပိုမို၍ အကျိုးကြီး၏ ဟု ငါဘုရား မဆို။

အို-အာနန္ဒာ, အလှူ၏ အကျိုး ကြီးမားရန် စင်ကြယ် ကြောင်း ၄ မျိုး ရှိ၏။ အဘယ် ၄ မျိုး တို့နည်း ?၊ အလှူခံ ကြောင့် မဟုတ်, အလှူ သျှင် ကြောင့် စင်ကြယ်သော ဒါန အလှူ သျှင်ကြောင့် မဟုတ်, အလှူခံကြောင့် စင်ကြယ်သော ဒါန, အလှူ သျှင်ကြောင့် လည်း မစင်ကြယ်, အလှူခံကြောင့် လည်း မစင်ကြယ်သော ဒါန, အလှူ သျှင်ကြောင့် ၎င်း အလှူခံ ကြောင့် ၎င်း စင်ကြယ်သော ဒါန ဟု ၄ မျိုး ရှိကုန်၏။

အလှူ သျှင်က သီလရှိ၍ အလှူခံက အကျင့်ယုတ် ဒုဿီလ ဖြစ်အံ့, ထိုအလှူ၌ အလှူ သျှင် ကြောင့် စင်ကြယ်၏။ အလှူ သျှင်က အကျင့်ယုတ် ဒုဿီလ ဖြစ်၍ အလှူခံက အကျင့် ကောင်း သီလဝန် ဖြစ်အံ့, ထိုအလှူသည် အလှူခံကြောင့် စင်ကြယ်၏။ အလှူ သျှင် အလှူခံ ၂ ဦး စုံပင် အကျင့်ယုတ်

ခုသီလ ဖြစ်ကြအံ့၊ ထိုအလှူသည် ၂ ဦးစုံ ကြောင့် ပင်
မစင်ကြယ်ချေ၊ အလှူသျှင် အလှူခံ ၂ ဦးစုံပင် အကျင့်ကောင်း
သီလဝန် ဖြစ်ကြအံ့၊ ထိုအလှူသည် ၂ ဦးစုံ ကြောင့် ပင်
စင်ကြယ်လေသည်။-ဟု ဟောတော်မူလေပြီ။

မှတ်ချက်။ - ဤပါဠိတော်တွင် န တွေဝါ' ဟံ အာနန္ဒ၊ ကေနစိ
ပရိယာယေန သံဃ ဂတာယ ဒက္ခိဏာယ ပါဠိ ပုဂ္ဂလိကံ ဒါနံ
မဟပ္ပုလတရံ ဝဒါမိ - အို အာနန္ဒာ၊ သံဃာက အလှူထက်
ပုဂ္ဂလိက အလှူကို တစုံ တခုသော နည်းမျိုးဖြင့် မှု လည်း သာလွန်
ပိုမို၍ အကျိုး ကြီးသည် ဟု ငါ ဘုရား မဆို၊-ဤပါဠိဖြင့် ပုဂ္ဂလိက
ဒါန မှန်သမျှထက် သံဃာက ဒါနက အကျိုး ကြီးမားကြောင်း
ထင်ရှား လေသည်။ ဘုရားအား လှူသည့်ထက် မြတ်သောဒါနဟု
ရှိရန် မသင့်၊ အကြောင်းကား ဘုရားသည် ပုဂ္ဂိုလ် အထူး ဖြစ်
သည်။ ထို့ပြင် ဘုရားသည် သံဃာ၌လည်း မပါဝင်၊ ဇေတဝန်
စသော ကျောင်းတော်တွင်း၌ ဘုရား ရှိလျက် သံဃာတို့ ဥပုသ်
ကမ် မပျက်သည်ကို ထောက် စသည် စောဒနာရန် ရှိ၏။ အလှူခံ
၁၄ တွင် ဘုရားကို တဦး အဝင် ပြုလုပ် ထားသဖြင့် ပုဂ္ဂလိက
ရကောင်း၏။ ပုဂ္ဂလိက ဒါန မှန်က သံဃာက ထက် မသာလွန်နိုင်။
ဥပုသ်ပြုရာ သံဃာ့ကမ် ပြုရာ၌ ဝိနည်း ပရိယာယ်အာဖြင့် ဘုရား
ရှင်သည် သံဃာတွင် မပါဝင်သည် မှန်၏။ သို့ရာတွင် အလှူခံ
ရာ၌ကား ဘုရားသည် သံဃာ၌ပါဝင်၏။ ထိုကြောင့် ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေ
ဥဘတော သံဃေ ဒါနံ ဒေတိ စသည် အဆိုပါ သုတ်၌ ဟော
တော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် အလှူ အတာန်း အရာ၌ သံဃာက ဒါန
ထက် မြတ်သော ပိုမိုသော အကျိုးရှိ ဒါန မရှိဟု မှတ်။ ထို့ပြင်
အလှူခံ စင်ကြယ် မစင်ကြယ် ဆိုသော အရေးအတွက် လည်း
သံဃာက ဒါန၌ စိစစ်ဖွယ် မရှိ၊ အတိုင်း ထက် အလွန် စင်ကြယ်ပြီး
သာ ဖြစ်၏။ အလှူပေး ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ၊ ပစ္စည်း ဝတ္ထု ဆိုင်ရာ၊
သဒ္ဓါ ယုံကြည်ရေး ဆိုင်ရာ တို့၌ကား စိစစ်ဖွယ်ရှိ၏။

၆။ ဥပုသ် ကျင့်သုံးနည်း

သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံ ကျောင်းတော် မိဂါရ သေဋ္ဌေး မယ်တော် ဝိသာခါ ပြာသာဒ်၌ ဘုရားသီတင်းသုံးနေတော် မူစဉ် အခါဝိသာခါ ကျောင်းအမကြီး ဘုရားရှင် ဌာန် လာရောက်သဖြင့် ဘုရားရှင်က၊ အို-ကျောင်းအမဝိသာခါ၊ ယခု နေ့လယ်အချိန်၌ အဘယ်မှ လာရောက်တုံသနည်း? ဟု မေးတော်မူလျှင်၊ တပည့်တော်မ ဤယနေ့ ဥပုသ် ကျင့်သုံးဆောက်တည်ပါသည်၊ ဘုရား ဟု ကျောင်းအမ ဝိသာခါက လျှောက်ထားသဖြင့် ဘုရား ဤသို့ မိန့်တော် မူလေပြီ။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဥပုသ် ကျင့်သုံးနည်း ၃မျိုး ရှိသည်။ အဘယ် ၃ မျိုး နည်း?၊ နွား ကျောင်း သား ဥပုသ်သုံးနည်း၊ နိဂဏ်း တက္ကချမ်းတို့ ဥပုသ် သုံးနည်း၊ အရိယာ သခင်တို့ ဥပုသ်သုံးနည်းဟု ၃ မျိုးရှိ၏။

ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ နွားကျောင်းသား တို့သည် ညနေချမ်း အခါ နွားသျှင်တို့အား နွားတို့ကို အပ်နှင်းပြီး သော်၊ ယနေ့ကား နွားတို့ကို ဤမည်သော နေရာ စားကျက်၌ ထိန်း ကျောင်းခဲ့၍ ဤမည်သော နေရာ၌ ရေတိုက်ခဲ့ပြီ။ နက်ဖြန်ခါသော်၊ ဤမည်သော နေရာ၌ ကျက်စားစေ၍ ဤမည်သောနေရာ၌ ရေသောက်စိမ့်မည် ဟု ကြံစည် စိတ်ကူး ကုန်၏။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ ဤနည်းတူပင် ဤလောက၌ အချို့ ဥပုသ်သည်တို့သည် ‘ငါကား ယနေ့ ဤမည် ဤမည်သော ခဲးဖွယ် စားဖွယ်များ ကို စားသုံးရပြီ၊ နက်ဖြန်မူကား ဤမည် ဤမည်သောခဲးဖွယ်

တောဇဉ်များကို စားသုံးအံ့ဟု ကြံစည် စိတ်ကူးကုန်၏။ ထိုသို့အားဖြင့် ထိုဥပုသ်သည် တို့သည် ထိုသည့် ဟင်္သာမက် စွဲလမ်းသော အဘိဇ္ဈာ စိတ်ဖြင့် ပင် နေ့ကို ကုန်လွန်စေ ကုန်၏။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဤသို့လျှင် နွားကျောင်း သား ဥပုသ် သုံးနည်း ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ်သည် အကျိုး အာနိသံ မကြီးကျယ်၊ အစွမ်း တံခိုးမရှိ၊ မပြန့်ပွား မတိုးတက်ချေ။

နိဂဏ်းတက္ကသိုလ်တို့၏ ဥပုသ်သုံးနည်းအဘယ်နည်း?။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ နိဂဏ်း အမည်ရှိ ရဟန်းတမျိုး ရှိ၏၊ ၎င်းနိဂဏ်း ရဟန်းတို့သည် မိမိတို့၏ တပည့် တကာ တို့အား အို အချင်း၊ အရှေ့ အရပ်မျက်နှာ ယူဇနာတရာ အတွင်းရှိ သတ္တဝါတို့၏ အသက်ကို မသတ်ပုတ်လင့်၊ အနောက် အရပ်မျက်နှာ၊..... မြောက်..... တောင် အရပ် မျက်နှာ ယူဇနာ တရာ အတွင်းရှိ သတ္တဝါတို့၏ အသက် ကို မသတ်ပုတ်နှင့် မညှဉ်းဆဲးလင့်။-ဟု ဆောက်တည်စေ ကုန်၏၊ ဤသို့အားဖြင့် သတ္တဝါ အချို့အား သနားကြင်နာ ရန် အစဉ် စောင့်စည်းရန် ဆောက်တည် စေကုန်၍ အချို့ သတ္တဝါအား မသနား မစောင့်စည်းရန် ဆောက်တည်စေ ကုန်၏။ ထိုသည့် နိဂဏ်း ရဟန်းတို့သည် ဥပုသ်နေ့၌ မိမိ တပည့် တကာများအား၊ အို အချင်း၊ ရန်အားလုံးကို ပယ်စွန့်၍၊ ငါသည် တစုံတရာ၌ တစုံတဦးအား တစုံတရာ တွယ်တာခြင်း မရှိ၊ ငါ့အား တစုံ တရာ၌ တစုံ တဦးအပေါ်၌ တစုံတခု စွဲလမ်းခြင်း မရှိ ဟု ဆိုစေကုန်၏။ ထိုသို့ ဥပုသ်ကျင့်သုံးသူအား ၎င်းနှင့် ဆိုင်စပ်ရာ အမိအဖ တို့က

ဤသူကား ငါ့တို့ သားတည်းဟု သိကုန်၏၊ ၎င်းကလည်း
 ဤသူတို့ကား ငါ၏ အမိ အဖ တို့တည်းဟု သိ၏။ သားနှင့်
 မယား ကျွန် အမှုလုပ်တို့နှင့် စပ်၍ လည်း ဤသို့ပင် သိရှိ
 ထင်မှတ် စွဲလမ်းကုန်၏။ ဤသို့အားဖြင့် အမှန်ကို ဆောက်
 တည်စေရမည့်အခါ၌ မမှန် မကန်ကို ဆောက်တည်စေ
 ကုန်၏။ ဤကား မုသာဝါဒတည်း။ ၎င်းဥပုသ် သုံးသူသည်
 ထိုည၌ လွန်သော် ဥစ္စာပစ္စည်း တို့ကို မပေးမကမ်းပဲ ပင်
 သုံးဆောင်၏။ ဤကား အဒိန္နာဒါန်တည်း။ ဒို-ကျောင်းအမ
 ဝိသာခါ၊ ဤသို့လျှင် နိဂဏ်း တက္ကသိုလ် ရဟန်းတို့ ဥပုသ်
 ကျင့်သုံးကုန်၏။ ဤသို့ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ်သည် အကျိုး
 အာနိသံ မကြီးကျယ်၊ အစွမ်း တံခိုးမရှိ၊ မပြန့်ပြောချေ။

အရိယာသခင်တို့ ဥပုသ် သုံးနည်း အဘယ်နည်း? ဒို-
 ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ညစ်ကျူ နောက်ကျို သောစိတ်သည်
 လုံ့လစိုက်ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်နိုင်လေသည်။ ဤသာသနာ
 တော်၌ အရိယာတို့ တပည့် တကာသည် ဤသို့ ဤသို့သော
 အကြောင်းဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်တော် သခင် ဘုရားရှင်သည် ပူဇော်
 ခံထိုက်၏၊ တရား အားလုံးကို မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တိုင်
 သိတော်မူ၏၊ အတုမဲ့ ဉာဏ် ပညာ အကျင့်သီလနှင့် ပြည့်
 စုံတော်မူ၏၊ ကောင်းမွန် မှန်ကန်သော တရားကို ကောင်း
 မွန်စွာ ညွှန်ကြားတော်မူ၏၊ လောကကိုဦး လောကသူကို
 ဦး၊ လောကသူတို့၏ ထိုထို လောက ဖြစ်ကြောင်းကမ်၊
 ထိုထိုလောကမှ လွတ်ကြောင်းကမ်ကိုဦး စွဲခြမ်း သိတော်
 မူ၏၊ အတုမဲ့ မြင့်မြတ်တော်မူ၏၊ ဆုံးမထိုက်သူကို ဆုံးမ
 တော်မူ၏၊ နတ် လူ ဗြဟ္မာတို့၏ ဆုံးမ နည်းညွှန် ဆရာ

ဝိဇယ-၆။

ဖြစ်တော်မူ၏၊ သတ္တဝါ အများကို ကိုယ်တော် အလား
 တရားအမြတ်ကို တိုက်ကြွေးတော်မူ၏၊ ပုဉ်းတော် ကမ်
 တော် အသရေတော် တံခိုးတော် အသျှင် ဖြစ်တော်မူ၏-
 ဟု ဘုရားရှင်ကို အောက်မေ့၏၊ ဘုရားရှင်ကို ဤသို့အောက်
 မေ့သူမှာ စိတ်ထား ကြည်လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏၊
 စိတ်၏ ညစ်ထေး နောက်ကျကြောင်း တရားတို့သည်
 လွတ်ကင်းကုန်၏။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဥပမာအားဖြင့် ဥက္ခောင်း
 ၏ အညစ် အကြေးတို့သည် အချဉ် အချွဲ ရည်ကိုင်း
 မြေညှက်ကိုင်း ရေကို ငိုးသင့်လျော်သော လုံ့လကို ငိုး အမှီ
 ပြု၍ စင်ကြယ်ကုန်၏သို့၊ ထိုအတူ အရိယာတို့၏ တပည့်
 တကာသည် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို အောက်မေ့ခြင်း
 အားဖြင့် စိတ်၏ ညစ်ကျ နောက်ကျကြောင်း တရားတို့မှ
 စင်ကြယ်၏။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဤသို့သော
 ဥပုသ် ကျင့်သုံးခြင်းကို မြင့်မြတ်ဆုံးသော ဘုရားဥပုသ်
 သုံးခြင်းဟု ဆိုအပ်၏။ မြင့်မြတ်သော တရားနှင့် နေထိုင်၏၊
 မြင့်မြတ်သော ဘုရားကိုအကြောင်းပြု၍ စိတ်ကြည်လင်၏၊
 ဝမ်းမြောက်၏၊ စိတ်၏ ညစ် ကျ နောက် ကျ ကြောင်း
 တို့သည် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်ကုန်၏။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ နောက်ကျသောစိတ်သည်
 လုံ့လအားဖြင့် စင်ကြယ်၏။ ဤသာသနာတော်၌ အရိယာ
 တို့၏ တပည့် တကာသည် ဘုရားရှင် ကောင်းစွာ ညွှန်ပြ
 ဟောကြားတော် မူအပ်သော တရားတော်ကား မျက်
 မှောက် ဒိဋ္ဌ အကျိုးကို ရစေနိုင်သည်၊ အခါကာလအပိုင်း

အခြားမဲ့ အကျိုးကို ပေးနိုင်သည်၊ လာ ကြံည့်ရှုလှည့် ဟု ဆိုနိုင်အောင် ထင်ရှားသော အကျိုးကို ပေးနိုင်သည်၊ အနီး ကပ်၌ ကြီးကြပ် စောင့်မသကဲ့သို့ ထင်ရှားသော အကျိုးကို ပေးနိုင်သည်၊ ပညာရှင်တို့ ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ့ သိမှတ် ခံစားရသည့် အကျိုးကို ဖြစ်စေသည် - ဟု တရားတော်ကို အောက်မေ့၏။ ဤသို့ တရားတော်ကို အောက်မေ့ သူမှာ စိတ်ထား ကြည်လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏၊ စိတ်၏ ညစ်ကျ နောက်ကျကြောင်း တို့သည် ကင်းစင် ကုန်၏။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဥပမာအားဖြင့် အခွဲအကျိုကို ငိုး၊ ဆပ်ပြာ၌ကို ငိုး၊ သင့်လျော်သော လုံ့လကို ငိုး၊ အစွဲ ပြု၍ ကိုယ်ကာယသည် အညစ် အကြေးတို့မှ စင်ကြယ် နိုင်၏။ ထို့အတူ ညစ်နွမ်း နောက်ကျသော စိတ်ကို လုံ့လဖြင့် စင်ကြယ်စေနိုင်လေသည်။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဤသို့ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ်ကို တရား ဥပုသ် သုံးခြင်း ဟု ဆိုအပ်၏။ တရားနှင့် အတူ နေထိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ တရားကို အကြောင်းပြု၍ စိတ်ထား ကြည်လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏၊ စိတ်၏ ညစ်ထေး နောက်ကျ ကြောင်း တရားတို့သည် ကင်းစင် ပျောက်ပျက်ကုန်၏။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ညစ်နွမ်း နောက်ကျသော စိတ် ကို လုံ့လ ထုတ် ခြင်း ဖြင့် စင် ကြယ် စေ နိုင်၏။ ဤ သာသနာတော်၌ အရိယာ၏ တပည့် တကာ သည် ဘုရားရှင်၏ တပည့် သံဃာတော်ကား ကောင်းမွန်စွာ ကျင့်ဆောင်တော် မူ၏၊ ဖြောင့်မတ် တော်မွန်စွာ ကျင့် ဆောင် တော် မူ၏၊ အသင့် အလျော် အားဖြင့် ကျင့်

ဆောင်တော်မူ၏၊ အရိ အသေ ကျင့်ဆောင်တော် မူ၏၊
လေးဦး အစုံအစုံဖြစ်၍ အရေ အတွက်အားဖြင့် ရှစ်ယေဝံ
ဖြစ်သော ဘုရား၏ တပည့်သား သံဃာတော်သည် ရှေးရှု
ဆောင်ယူ ပူဇော်လှာသည်ကို ခံထိုက်၏၊ အထူး ပြုလုပ်
ရှေးရှု ဆောင်သူ ပူဇော်လှာသည်ကို ခံထိုက်၏၊ မြင့်မြတ်
ကောင်းမွန်၍ ကြီးကျယ် မြောက်မြားသော အလှူ ကို
ခံတော်မူထိုက်၏၊ လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုး ပူဇော်သည်ကို
ခံတော်မူထိုက်၏၊ လောကနေသူ နတ်လူဗြဟ္မာအပေါင်း၏
ကောင်းမှု ပြုလုပ်ရာ မြင့်မြတ်လှစွာသော ဌာန ဖြစ်တော်
မူ၏။-ဟု အရိယ သံဃာတော်ကို အောက်မေ့၏။ သံဃာ
တော်ကို ဤသို့ အောက်မေ့သူ၏ စိတ်ထားသည် ကြည်
လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏၊ စိတ်၏ ညစ်နွမ်းကြောင်း
တရားတို့သည် ကင်းစင် လွင့်ပျောက်ကုန်၏။ အို-ကျောင်း
အမ ဝိသာခါ၊ ဥပမာအားဖြင့် ညစ်ထေးသော အဝတ်သည်
အပူကိုငို၊ အငန်ကိုငို၊ နှားချေးကိုငို၊ ရေကိုငို၊ သင့်လျော်
သော လုံ့လကို ငို၊ အဖိုပြု၍ စင်ကြယ်၏သို့၊ ထို အတူ ညစ်
နွမ်းနောက်ကျသော စိတ်သည် သံဃာတော်ကို အောက်
မေ့ခြင်းလုံ့လဖြင့် စင်ကြယ်လေသည်၊ နှစ်သိမ့်လေသည်၊
စိတ် ညစ်ကျကြောင်း တရားများ လွင့်ပါး ပျောက်ပျက်
လေသည်။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဤသို့ ဥပုသ်ကျင့်
သုံးခြင်းကို သံဃာ့ဥပုသ်ကို ကျင့်သုံးသည် ဟု ဆိုအပ်၏၊
သံဃာနှင့် အတူ နေထိုင်၏၊ သံဃာကို အကြောင်း ပြု၍
စိတ်ထား ကြည်လင်၏၊ ဝမ်းမြောက်၏၊ စိတ် ညစ်ကျ
ကြောင်း တရားတို့သည် ကင်းစင် ပျောက်ပျက်ကုန်၏။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ညှစ်ကျသော စိတ်သည်
 လုံ့လ ပြုခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်၏။ ဤ သာသနာတော်၌
 အရိယာ၏ တပည့် တကာသည် မိမိ စောင့်ထိမ်းအပ်၍
 မကျိုး မပေါက်၊ မပြောက် မကြောင် မမှောင် မကွက်
 မပျက် မပြား၊ အပိုင်စား ဖြစ်လျက် ပညာရှင်များ ချီးကျူး ။
 အပီ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မာနဖြင့် မသုံးသပ်အပ်၍ တည်တန့်ရေး
 ကို ဖြစ်စေနိုင်သော သီလတို့ကို အစဉ်အောက်မေ့လေ၏။
 မိမိ သီလကို ဤသို့ အောက်မေ့သူအား စိတ်ထား ကြည်
 လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏၊ စိတ် ညှစ်ကျကြောင်း
 တရားတို့သည် ကင်းစင် ပျောက်ပျက်ကုန်၏။ အို-ကျောင်း
 အမ ဝိသာခါ၊ ဥပမာအားဖြင့် ညှစ်ထေးသော မှန်သည်
 ဆီကို ငိုး ပြာကို ငိုး သုတ်သင်သော အဝတ်ကို ငိုး သင့်
 လျော်သော လုံ့လကို ငိုး အစွဲပြု၍၊ သန့်ရှင်း ကြည်လင်
 လေ၏သို့၊ ထိုအတူ မိမိ၏ အကျင့်သီလကို ဆင်ခြင်ခြင်း
 အားဖြင့် ညှစ်ကျသော စိတ်သည်ကြည်လင်၏၊ ဝမ်းမြော်
 နှစ်သိမ့်၏၊ စိတ်၏ ညှစ်ကျကြောင်းတရားတို့သည် လွင့်စင်
 ကင်းပျောက်ကုန်၏။ အို-ကျောင်း အမ ဝိသာခါ၊ ဤသို့
 ကျင့်သုံးသောဥပုသ်ကို သီလ ဥပုသ် ဟု ဆိုအပ်၏၊ သီလ
 နှင့် အတူနေ၏၊ သီလကို အကြောင်းပြု၍ စိတ်ထားကြည်
 လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏၊ စိတ် ညှစ်ကျကြောင်း
 တရားတို့သည် ကင်းစင် ပျောက်ပျက်ကုန်၏။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ညှစ်ကျသော စိတ်သည်
 လုံ့လစိုက်ထုတ်ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်၏။ ဤ သာသနာတော်၌
 အရိယာ၏ တပည့် တကာသည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။ -

စာတုမဟာရာဇံ နုတ်တို့သည် ရှိကုန်၏၊ တာဝတိံသာ၊
ယာမာ တုသိတာ နိမ္မာနရတိ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တိ နုတ်တို့
သည်ရှိကုန်၏၊ ဗြဟ္မာ အပေါင်းတို့လည်း ရှိကုန်၏။ ထိုထို
နုတ်တို့သည် ထိုသို့သော သဒ္ဓါယုံကြည်ရေး အကျင့်သီလ
အကြား အမြင်၊ ပေးလှူခြင်း၊ ဉာဏ်ပညာတို့နှင့် ပြည့်စုံ
ကုန်၍ ပင် ဤလူ့ပြည်မှ ကွယ်လွန်လျက် ထိုထိုနုတ်ပြည်၌
ဖြစ်ကုန်၏။ ငါ့မှာလည်း ထိုသည့် နုတ်တို့နှင့် တူမျှသော
ယုံကြည်ရေး သဒ္ဓါ၊ စင်ကြယ်ရေး အကျင့် သီလ၊ ပွားစီး
ရေး အကြား အမြင်၊ ပေးကမ်း စွန့်ကြီးရေး အလှူဒါန၊
သိမြင်ရေး ဉာဏ် ပညာများ ထင်ရှား ရှိ၏။-ဟု ဆင်ခြင်
အောက်မေ့၏။ ထိုသို့ မိမိ၏ ငို၊ ထိုထို နုတ်တို့၏ ငို
နုတ်ပြည် ရောက်ကြောင်း သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ
တို့ကို ဆင်ခြင် သူမှာ စိတ်ထားကြည်လင်၏၊ ဝမ်းမြောက်
နှစ်သက်၏၊ စိတ် ညစ်ကျကြောင်း တရားတို့ လွင့်ပါး
ပျောက်ပျက်ကုန်၏။ အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဥပမာ
အားဖြင့် မီးဖိုကို ငို၊ ဆားကို ငို၊ ဝှေ့ဖွံ့ကို ငို၊ မီးညှစ်ကို
ငို၊ သင့်တော်သောလုံ့လကို ငို အစွဲပြု၍ ဝှေ့၏ အညစ်
အကြေးတို့သည် လုံ့လဖြင့် စင်ကြယ်ကုန်၏သို့၊ ထိုအတူ
အရိယာ၏ တပည့်တကာသည် နုတ်တို့၏ ငို၊ မိမိ၏ ငို
သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာတို့ကို အောက်မေ့ခြင်း
လုံ့လဖြင့် မိမိ၏ ညစ်ကျသော စိတ်ကို ကြည်လင်စေ၏၊
ဝမ်းမြောက် နှစ်သိမ့်၏။ ညစ်ကျကြောင်း တရားတို့ကို
ကင်းစင် ပျောက်ပျက်စေ၏။ အို-ကျောင်း အမ ဝိသာခါ၊
ဤသို့ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ်ကို နုတ် ဥပုသ် ဟု ဆိုအပ်၏။

နတ်တို့နှင့် အတူတကွ နေထိုင်၏၊ နတ်တို့ကို အကြောင်း ပြု၍ စိတ်ထား ကြည့်လင်၏၊ ဝမ်းမြောက် နစ်သိမ့်၏၊ စိတ် ညစ်ကျကြောင်း တရားတို့ လွင့်ပါး ပျောက်ပျက်ကုန်၏။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ထိုသည့် အရိယာ၏ တပည့် တကာသည် ဤသို့ ဆင်ခြင်၏။- ရဟန္တာ အရှင်တို့သည် အသက် ထက်ဆုံး သူ့အသက် သတ်ဖြတ်ခြင်းကို ပယ် စွန့်၍ သူ့အသက် သတ်ဖြတ်ခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်လျက် တုတ်မရှိ၊ ထားလက်နက် မထား၊ သနားကြင်နာခြင်းဖြင့် သတ္တဝါ အားလုံးကို အစဉ် စောင့်ရှောက် နေထိုင်ကုန်၏။ သူမပေးသော ဥစ္စာကို ယူခြင်းမှ ပယ်စွန့်၍ သူမပေးသော ဥစ္စာကို ယူခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်လျက် ပေးသည်ကို သာ ယူကုန်၊ ပေးသည်ကို သာ လိုလားကုန်ကာ မခိုး မဝှက် စင်ကြယ်သော ကိုယ် စိတ်ဖြင့် နေထိုင်ကုန်၏။ မမြတ်သော အကျင့်ကို ပယ်စွန့်၍ မြင့်မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်သုံး ကုန်လျက် မမြင့်မြတ်သော ရွာသူရပ်သားတို့ အကျင့်မှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်၏။ မုသားကို ပယ်စွန့်၍ မုသား ဆိုခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်လျက် အမှန် အကန်ကို ဆိုကုန်ကာ၊ အမှန် ကို အမှန် ချည်း ဆက်စပ်ကာ တည်တန့် ကြံ့ခိုင် သဖြင့် ယုံကြည်အပ်သောကြောင့် လူအပေါင်းကို မချွတ်မယွင်း စေကုန်၊ မေ့လျော့ မူးယစ်ကြောင်း သေအရက် သေခံစား ခြင်းကို ပယ်စွန့်၍ မေ့လျော့ မူးယစ်ကြောင်း သေအရက် သောက်စားခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်၏။ အစာ ဘာလပ် သာ စားသုံး ကုန်၍ ညဉ့်ညံ့ စားခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်လျက် အခါမဲ့ စားသုံးခြင်းမှ ကင်းလွတ်ကုန်၏။ ကခြင်း သိခြင်း

တီးမှုတ်ခြင်း၊ အဆန်း တကြယ် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့ကို ကြည့်ရှုခြင်း၊ ပန်း ပန်ခြင်း အမွှေးအထုံ နံ့ သာလိမ်းကျံခြင်း၊ အတင့်အတယ် ပြုရေး ဖြစ်သော တန်းဆာ ဆင်ယင်ခြင်း တို့မှ ကြဉ်ရှောင်ကုန်၏။ ရဟန္တာ အရှင်တို့သည် အသက် ထက်ဆုံး မြင့်မြတ်သော နေရာကို ပယ်စွန့်၍ မြင့်မြတ်သော နေရာ၌ နေထိုင်ခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင် ကုန်လျက် နိမ့်သော ညောင်စောင်း၌ သော် ငိုး မြက် အခင်း၌ သော် ငိုး အိပ်စက် နေထိုင်ကုန်၏။

ငါသည်လည်း ဤနေ့ ဤည၌များ၌ ဤသို့သော အကျင့် သိက္ခာများဖြင့် ရဟန္တာ အရှင်တို့၏ အတုကို လိုက်နာ ပြုကျင့်၏၊ ဥပုသ်ကျင့်သုံး၏။ ဤသို့ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ် သည် အရိယဥပုသ်မည်၏။

အို ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ ဤသို့ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ် သည် သာ အကျိုးအာနိသံ ကြီးကျယ်၏၊ အစွမ်း တံခိုး ကြီးကျယ်၏၊ ပြန့်ပြော စည်ပင်၏။

မည်မျှလောက် အကျိုး ကြီးကျယ်သနည်း?၊ မည်မျှ လောက် အာနိသံ တိုးပွားသနည်း?၊ မည်မျှလောက် အစွမ်း တံခိုးရှိသနည်း?၊ မည်မျှလောက် ပြန့်ပြော စည်ပင်သနည်း?။

အို—ကျောင်းအမ ဝိသာခါ ဥပမာအားဖြင့် အင်္ဂတိုင်း မဂတိုင်း ကာသိတိုင်း ကောသလတိုင်း ဝဇ္ဇီ တိုင်း မဏ္ဍတိုင်း စေတီယတိုင်း ဝင်္ဂတိုင်း ကုရုတိုင်း ပဉ္စာလ တိုင်း မစ္ဆတိုင်း သူရသေနတိုင်း အဿကတိုင်း အဝန္တိ တိုင်း ဂန္ဓာရတိုင်း ကမ္မောဇတိုင်း — ရတနာ မြောက်မြား စွာသော ဤတိုင်းကြီး ၁၆ တိုင်းတို့၌ စိုးရပိုင်နင်းမင်းအဖြစ်

သည်၊ ဤသည် အင်္ဂါ ရှစ်ပါးရှိ ဥပုသ်၏ ၁၆ စိပ် တစ်စိပ် ကိုမျှ မရှိနိုင်ပေချေ။ အကြောင်း အဘယ်သို့ နည်း?။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ လူတို့ ဆိုင်ရာ စိုးရသက် နှင်း မင်းအဖြစ်သည် နတ်တို့ ချမ်းသာကို ထောက်ထား၍ အထီးကျန် ဆင်းရဲ ဖြစ်လေသည်။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ၊ လူတို့၏ အနှစ်ငါးဆယ်သည် စာတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်၌ တနေ့ တည၌သာ ဖြစ်၏၊ ထိုသို့သော နေ့ည၌ ၃ ဆယ်သည် တလ၊ ထို ၁၂ လ တနှစ်၊ ထိုသို့သော နှစ်ပေါင်း ငါးရာသည် စာတုမဟာရာဇ် နတ်တို့ အသက် အပိုင်းအခြား ဖြစ်၏။

လူတို့၏ အနှစ်တရာသည် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ တနေ့ တည၌မျှ ဖြစ်၏။ ထိုသို့သော နေ့ည၌ ၃ ဆယ်တလ၊ ၁၂ လ တနှစ်၊ ထိုသို့သော နှစ်ပေါင်း တထောင်သည် တာဝတိံသာ နတ်တို့၏ အသက် အပိုင်းအခြား ဖြစ်၏။

လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း ၂ ရာသည် ယာမာ နတ်ပြည်၌ တနေ့တည၌မျှဖြစ်၏၊ ထိုသို့သော နေ့ည၌ ၃ ဆယ်တလ၊ ၁၂ လ တနှစ်၊ ထိုသို့သော နှစ်ပေါင်း ၂ ထောင်သည် ယာမာ နတ်တို့၏ အသက် အပိုင်း အခြား ဖြစ်၏။

လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း ၄ ရာသည် တုသိတာ နတ်ပြည်၌ တနေ့တည၌မျှဖြစ်၏၊ ထိုသို့သော နေ့ည၌ ၃ ဆယ်တလ၊ ၁၂ လ တနှစ်၊ ထိုသို့သော နှစ်ပေါင်း ၄ ထောင်သည် တုသိတာ နတ်တို့၏ အသက် အပိုင်း အခြား ဖြစ်၏။

လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း ရှစ်ရာသည် နိမ္မာန-ရတီ နတ်ပြည်၌ တနေ့တည၌မျှ ဖြစ်၏။ ထိုသို့သော နေ့ည၌ ၃ ဆယ်

တလ, ၁၂ လ တနှစ်, ထိုသို့သော နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ ထောင် သည် နိဗ္ဗာန်-ရတီ နတ်တို့၏ အသက် အပိုင်း အခြားဖြစ်၏။

လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း တထောင် ၆ ရာ တို့သည် ပရ- နိဗ္ဗိတ-ဝသ-ဝတ္ထိ နတ်ပြည်၌ တနေ့ တည၌ မှ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သော နေ့ည၌ ၃ ဆယ် တလ, ၁၂ လ တနှစ်, ထိုသို့သော နှစ်ပေါင်း တသောင်း ၆ ယောင်တို့သည် ပရ-နိဗ္ဗိတ-ဝသ- ဝတ္ထိ နတ်တို့၏ အသက် အပိုင်း အခြား ဖြစ်၏။

ဤလူ့ပြည်က ယောက်ျား မိန်းမ မဟူ မည်သူ မဆို၊ အဋ္ဌင်္ဂသီလကို ကျင့်သုံး ဆောက်တည် ခဲ့သော် ထိုသည့် နတ်ပြည် ၆ ထပ်တို့တွင် လိုအင် ဆန္ဒ ရှိသော နတ်ပြည်၌ ဖြစ်နိုင်လေသည်။

အို-ကျောင်းအမ ဝိသာခါ, ဤသို့သော အကြောင်းကို ထောက်ထား၍ လူတို့၏ စိုးရသက်နှင်း မင်းစည်းစိမ်သည် နတ်တို့ ချမ်းသာကို နှိုင်းစာခြင်းဖြင့် အထီးကျန် ဆင်းရဲ ဖြစ်၏ ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤသို့ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူလေပြီ။

၇။ ကမ္မဝိဘာဝ

ဤနေရာ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်ကမ် အကုသိုလ်ကမ် တို့၏ အကျိုးပေးပုံကို ကွဲပြားစွာ ပိုင်းခြားနိုင်ရန် ဤသည့် ကမ္မဝိဘာဝ ကို ပြဆိုအပ်သတည်း။

ရှေးဦးစွာ ဝိဇ္ဇာပဗ္ဗာန်နိယ-မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးရ သောကမ်, ဥပပဇ္ဇာပဗ္ဗာန်နိယ-ဒုတိယဘဝ ပဋိသန္ဓေ နှင့် ပဝတ္ထိမှ စ၍ အကျိုးရသောကမ်, အပရာ ပရိယာပဗ္ဗာန်နိယ-

ဒုတိယဘဝ ပဝတ္တိမှ စ၍ အမှတ်မရှိသော ထိုထိုဘဝများ
စွာ၌ ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ ၂ ပါး အတွက် အကျိုး ရသောကမ်၊
အဟောသိကမ္မံ = ဆိုခဲ့ပြီး ကမ်တို့၏ ထိုထို ပိုင်းခြားသတ်
မှတ်သော အခါကာလ၌အကျိုး မပေးခြင်းမျှကို စွဲ၍ ဖြစ်
သော ကမ်တည်း။

ထိုလေးပါးတို့တွင် ထိုထိုကမ်တို့ကို ပြုရာ၌ ဇော ၇ ကြိမ်
အနက် ပထမဇောစေတနာသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယ = ပစ္စက္ခ
အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။ သတ္တမဇော စေတနာသည် ဒုတိယ
ဘဝ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏၊ ပဋိသန္ဓေကျိုး ပေးလျှင် ထို
ဘဝ ပဝတ္တိကျိုး နှင့် ဗာက ဘဝပေါင်း များစွာတိုင် အကျိုး
ပေး၏။ အလယ်ဇော ၅ ချက် စေတနာရသည် ဒုတိယဘဝ
ပဝတ္တိမှ စ၍ ထိုထိုဘဝ များစွာတို့၌ သံသရာ မဆုံး မတုံး
မခြင်း ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။

ထိုသို့ အကျိုး ပေးရာတွင် လည်း - ဂရုက = ကြီးလေး
သော ကမ်၊ အာသန္နံ = နိုးကန့်သော ကမ်၊ အာစိဏ္ဏံ = မပြတ်
လေ့ကျက်သော ကမ်၊ ကဋ္ဌတ္တာကမ္မံ = ပြုသည်ဟု ဆိုရ
ကာမျှ ဖြစ်သော ကမ် ဟု ၄ မျိုး အလိုက် အကျိုး ရခွင့်
ဖြစ်လေသည်။

ထိုတွင် ဂရုကမ် ဟူသည် အကုသိုလ်ဖက်၌ အမိကို
သတ်ခြင်း၊ အဖကို သတ်ခြင်း၊ ရဟန္တာကို သတ်ခြင်း၊
ဘုရားကို သွေးစိမ်း တည်အောင် လုပ်ခြင်း၊ သံဃာ သင်း
ခွဲခြင်း ဟူသော ပစ္စာ နန္တရိတ် ကမ်မျိုးတည်း။ ကုသိုလ်
ကမ် ဖက်၌ မဟာဂ္ဂုတ် ကမ် ဟူသော သမာပတ် ဈာန် မဂ်
ပွားများ ရရောက်မှုမျိုးတည်း။ အာသန္နံ ကမ် ဟူသည် သေခါ

နိုး၌ စွဲလမ်းအပ် ပြုလုပ်အပ်သော ကမ်တည်း။ အာစိတ္တ ကမ်ဟူသည် မပြတ် လေ့ကျင့် ဆည်းပူး အပ်သော ကမ် တည်း။ ကဋတ္တာကမ်ဟူသည် ထိုထို ဂရုက စသော ကမ်မျိုး မှ လွတ်သော ပြုပါ၏ ဆိုရကောမျှ ကမ်တည်း။

ထိုကမ် ၄ ပါးတို့တွင် ဂရုကမ်ရှိသော် ၎င်းသာ အကျိုး ပေး၏၊ အခြားကမ်စု အကျိုးပေးခွင့်မရှိ၊ ဂရုကမ် မရှိသော် အာယန္တကမ် အကျိုးပေး၏၊ ၎င်း မရှိသော် အာစိတ္တကမ် အကျိုးပေး၏၊ ၎င်း မရှိသော် ကဋတ္တာကမ် အကျိုးပေး၏။ ဤသို့ အကျိုးပေးပုံ အလေး အပေါ့ကိုလည်း သိအပ်၏။

ထိုမှ တပါး **ဇနက**= ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်စေသော ကမ်၊ သို့မဟုတ် အကျိုးကို ဖြစ်သောကမ်၊ **ဥပတ္တန္တက**= ၎င်း ကို ထောက်ပံ့တတ်သော ကမ်၊ **ဥပဒိဋ္ဌိက**= ၎င်းဇနကကို ဖိနှိပ်တတ်သော ကမ်၊ **ဥပဃာတက**= ၎င်း ဇနကကို ဖြတ်ပယ် တက်သော ကမ် ဟု ၄ မျိုး ရှိပြန်၏။

၎င်းတို့အနက်-တစ်ခုတစ်ခုသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ် သောကမ်သည် **ဇနက** မည်၏။ ၎င်းကို အားအင်ကြီးမား ငြိန်ပွား စည်ပင်အောင် ထောက်ပံ့တတ်သော ကမ်သည် **ဥပတ္တန္တက** မည်၏။ ထိုကမ် ၂ ပါးတို့ကား အလျော် သဘော တူ ကုဖော် လောင် ဖက် ကမ် တို့တည်း။ ထို ဇနက၏ အကျိုးကို ဖျက်ဆီးတတ် ဖိနှိပ်တတ်သော ကမ်သည် **ဥပ ဒိဋ္ဌိက** ကမ်မည်၏။ ၎င်းကား ဇနက သတ္တိကို ပြတ်စဲအောင် မပြုလုပ်နိုင်၊ စင်စစ်ကား အားယုတ်ရန် အကျိုးရ နည်းရန် ဖင့်နွေးရန် ရှောင်ရှားရုံမျှ ဖြစ်နိုင်၏။ **ဥပဃာတက** ကမ် ကား ထိုသည့် ဇနက အကျိုးကို လက်စတုံး ပျက်ပြုန်းအောင်

ပြုလုပ်တတ်လေသည်။ ဇနကာ သတ္တိအပေါ်၌ ဥပတ္တန္တက အစွမ်းကို လွှမ်းမိုး၍ ဖျက်ဆီးသော ကမ်တည်း။

၎င်းဥပဗာတကကို ဇနကာ အကျိုးပျက်ကာမျှ ပြုသည် ဟု ငိုး၊ ဇနကာ အကျိုးကိုဖျက်၍ မိမိအကျိုးကိုပေးစေသည် ဟု ငိုး စကား ၂ ကွဲ ရှိ၏။ ဇနကာ အကျိုးပျက်သော်၊ တစုံ တခုသော အကျိုးရရောက်ခွင့်မှာ ကေနံ ရှိသောကြောင့် ဇနကာ အကျိုးကို ဖြတ်၍ မိမိ အကျိုးကို ဖြစ်စေသည်၊ ဟု သော ဝါဒသာ ကောင်းသည်ဟု သိအပ်၏။

ယင်းသို့ အားဖြင့် ကမ်တို့၏ အကျိုး အထူးထူး ပြုလုပ် ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို ပင် စက်လေးပါး၌ † **ပုဗ္ဗေ ကတပုည** = ရှေးက ပြုခဲ့သော ကမ် ဟု ဆို၏။ ထိုသည့် ကမ်သည် ဆိုခဲ့ပြီးကမ်တို့ အမျိုး အစား အကျိုး ပေး ခြားနားပုံဖြင့် အတော် အတန် ထင်ရှား၏။ သို့ရာတွင် ကမ်ကိုရမယ်ရှာ၍ လုံ့ လန့်၌ ကဏ္ဍက လုပ်တတ်သူတို့ နည်းပါးစေရန်ထိုသည့် ပုဗ္ဗေ ကတပုည စက် လည်ကြောင်း ၃ ပါးကို သိအပ်၏။

၎င်းတို့ကား **ပဋိဂ္ဂုဒေသဝါသ** = သင့်လျော်ရာ အရပ်၌ နေခြင်း၊ **ပဋိဂ္ဂု ပု'ပနိဿယ** = သင့်လျော်သော အမှီသဟား ရခြင်း၊ **အတ္တသမ္မာပဏီဓိ** = ကိုယ်နှင့် စိတ်ကို သင့်လျော်စွာ ထားခြင်းဟု ၃ မျိုးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ဤအင်္ဂါ ၃ ပါးတို့၏ အကောင်းစား ဖြစ်ခဲ့လျှင် **ပုဗ္ဗေ ကတပုည**သည် အကောင်းဆုံး အကျိုးရ၏။ အလတ်စား ဖြစ်ခဲ့လျှင် အလတ်စားအကျိုးရ၏။ အညံ့စား ဖြစ်ခဲ့လျှင်

† အကုသိုလ်အရာ၌ ပုဗ္ဗေကတ အပုညဟု အပြန် အမိပ္ပါယ်ကို သိလေ။

အညံ့စား အကျိုးရ၏။ ဥပမာ ပုဗ္ဗေကတပုည မည်မျှ ကြီးကျယ်စေကာ၊ ရွာသိမ် ရွာငယ်၌ နေအံ့ ပညာမဲ့သော သူတို့၏ အမှီသဟား အကူအညီ ကိုသာ ရအံ့။ ကာယကမ် ရှင် ကိုယ်တိုင်က ပညာဉာဏ် လုံ့လ စိတ်နေ စိတ်ထား ပြောရေး ဆိုစွမ်း ရုပ်ရေ စသည် ညံ့ဖျင်းအံ့၊ အကျိုး ကောင်းကောင်း မရနိုင်ပေရာ၊ ဒေသပင် ညံ့စေကာ အမှီ သဟားကောင်း၊ ရုပ် လက္ခဏာကောင်း လုံ့လ အရည် အချင်းကောင်း၊ ဉာဏ် ပညာကောင်း စွန့်စားဝံ့ရဲခြင်း ဟူသော အတ္တသမ္မာပဏီမိကောင်း ရှိအံ့၊ ပုဗ္ဗေကတပုည အားကောင်းသလောက် ပထမတန်း အကျိုးကိုသော် ရပေ ရာ၏။ သို့မဟုတ် ပဋိရူပဒေသ ချိုတဲ့မှုအတွက် အနည်း ငယ်မျှသော် အကျိုးယုတ်ပေရာ၏။

ဤစက်လေးပါးတို့ကို ဥပမာဖြင့် ဤသို့ သိအပ်၏၊ ပုဗ္ဗေ ကတပုညသည် မျိုးစေ့နှင့် တူ၏။ ပဋိရူပဒေသသည် မြေဆီ ဩဇာနှင့် တူ၏။ ဥပနိဿယ သည် ဥယျာဉ်မှူးနှင့် တူ၏၊ အတ္တသမ္မာပဏီမိသည် ထို ဥယျာဉ်မှူး၏ ဉာဏ် ပဒိဘာန် အား လုံ့လနှင့် တူ၏။

၎င်း ဥယျာဉ်မှူးသည်တခုသော မြေကွက်၌သရက်မျိုးစိ တခုကို ၃ နေရာ ခွဲခြား သီးသန့် စိုက်ပျိုး လေ၏။ တနေ ရာ၌ စိုက်ပျိုးသော သရက်ပင်ကိုကား- မျိုးစိချ စိုက်ကာ မျှထက် ပိုမို၍၊ တစုံ တခု ပြုပြင်ခြင်း မရှိလေ။ တနေရာ၌ စိုက်သော သရက်ပင်ကိုကား ရေမပြတ် လောင်းခြင်းမျှကို ပြုလုပ်လေ၏။ တနေရာက သရက်ပင်ကိုကား ရေလည်း လောင်း၏၊ မြေတောင်လည်း မြှောက်၏၊ အကိုင်းချောက်

ဖြတ်ပစ်ခြင်း ပူးကပ်သော အကိုင်းများကို သုတ်သင်ခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်လေ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုသရက်ပင်မှာ မြေဆီ ဩဇာ အကောင်းစားကို ရနိုင်သည်မျှမက လေဝင် လေထွက် ကောင်းမွန်ခြင်းကြောင့် အအေးအပူ မျှတသော ဥတုကောင်း ကိုလည်း ရရှိလေရာ၏။

ထိုသည့် သရက်ပင် ၃ ပင်တို့သည် အပင် ထွားကျိုင်း ခြင်း၊ သရက်သီး ကောင်းမွန်ခြင်း စသည် အားဖြင့် မတူတန် နိုင်ကုန်၊ မျိုးစိ ချကာမျှ သရက်ပင်သည် အသီး ကောင်းစွာ မသီးပေရာ၊ သီးစေကာ လှိလှိ ကင်းကင်း အပင်ကိုယ် ကောင်းစွာ မစည်ကား မထွားကျိုင်းမည့် အပြင်၊ ပိုးစား လောက်ကိုက် ဖြစ်ပေရာ၏။ အရသာလည်း မကောင်းမွန်ရာ၊ ရေ မှန်မှန် လောင်းသော သရက်ပင်သည် အပင်လုံး ထွားကျိုင်းခြင်း သရက်သီး မြောက်မြားစွာ သီးခြင်းကား ဖြစ်လေရာ၏။ သို့ရာတွင် သရက်သီးများ အကြီးအငယ် မညီညာသည့် အပြင် ပိုးစား လောက်ကိုက် များ၍ အရသာလည်း မပြည့်စုံပေရာ။

တတိယ သရက်ပင်ကား အပင် သန်စွမ်း ထွားကျိုင်း ခြင်း အသီး ညီညာ ထွားကျိုင်းခြင်း၊ အရသာ ကောင်းမွန် ထူးခြားခြင်း ပိုးကိုက် လောက်စား ကင်းခြင်း စသည် ဖြစ်ပေရာ၏။

ကမ် တို့၏ အကျိုးမှာလည်း ဤအတူပင် ပဋိရူပဒေသ ဥပနိသယ အတ္တသမ္မာပဏီမိ အားရှိသလောက် အကျိုး ပေး ကောင်းမွန်လေသတည်း။—

ဤကား ကမ်းလမ်းကို ညွှန်ပြချက် ပထမပိုင်းတည်း။

၂။ ဈာန်မဂ္ဂ = ဈာန်လမ်း

၉။ တရားနှင့် နေထိုင်သူ

ပုဂ္ဂိုလ် အမျိုး အစား တို့သည် ပရိယတ္တိ ဗဟုလ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သဇ္ဈာယ ဗဟုလ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝိတက္က ဗဟုလ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပညတ္တိ ဗဟုလ ပုဂ္ဂိုလ် ဓမ္မ ဝိဟာရ ပုဂ္ဂိုလ် ဟု ငါးမျိုး ရှိကုန်၏။

ထိုငါးမျိုးတို့တွင် နေ့ည မစား အအိပ် အနေ မရှိ ကျမ်းဂန် ပိဋကတော်ကို သင်ကြား နာယူ၍ ပင် နေစေကာမူ၊ သမထ ဝိပဿ နာ မပြုချေလျှင် တရားနှင့် နေထိုင်သူ မမည်၊ သင်ကြားရေး များပြားသူ သာ မည်၏။ ယင်းသို့ သင်ကြားအပ် ပြီးသော ကျမ်းဂန် ပိဋကတော်များ အအိပ် အနေ မရှိ နေ့ည မပြတ် ရှုတ်ဖတ် ပြန်လှန်၍ ပင် နေစေကာမူ၊ သမထ ဝိပဿနာ မပြုလုပ်လျှင် တရားနှင့် နေထိုင်သူ မမည်၊ စာအံသူ သာ မည်၏။ ထိုသို့သော ကျမ်းဂန် ပိဋကတော်ကို နေ့ည မပြတ် ကြည့်ရှု ကြံစည်၍ ပင် နေစေကာမူ၊ သမထ ဝိပဿနာ မပြုလျှင် တရားနှင့် နေထိုင်သူ မမည်၊ စာကြံ များပြားသူ သာ မည်၏။

ထိုသည့် ပိဋက ကျမ်းစာများကို နေ့ည မပြတ် အအား အလပ် မရှိ ချဖို့ ပြောပေတော့၍ ပင် နေထိုင် စေကာမူ သမထ ဝိပဿနာ မလုပ်ဆောင်လျှင် တရားနှင့် နေထိုင်သူ မမည်၊ စင်စစ်ကား စာချ စာပို့ များသူ အဟော အပြော များသူသာမည်၏။ ယင်းသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ မဟုတ်မူ၍။

သင်ကြား တတ်မြောက်ပြီး ပိဋက ကျမ်းဂန်များက ညွှန်ပြ
သော နည်းနာ အတိုင်း ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ ကပ်ရောက်
နေထိုင်၍ သမထ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ဆင်ခြင်
ပွားများကာ နေထိုင်သူသည်သာ 'ဓမ္မဝိဟာဒီ=တရားနှင့်
နေထိုင်သူ၊ တရား တည်နေသူ၊ တရား လက်ကိုင်ရှိသူ
မည်လေသည်။

အကြောင်းကား-ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ သာသနာတော် မည်
သည် **သီလ သမာဓိ ပညာ** ဟု ၃ ရပ်ရှိရာ၊ ပိဋကကျမ်းဂန်
သင်ကြားရေး၊ သရဏ္ဍာယ်ရေး၊ ကြံစည်ရေး၊ ချပို့ ဟော
ပြောရေး များသည် ဆောက်တန်း အကျဆုံး သီလ၌ပင်
မပါဝင်သေးသောကြောင့် တရားလက်ရှိ မဖြစ်သေးချေ၊
ပိဋက ၃ ပုံ တတ်ရေးနှင့် တရားလက်ရှိ ဖြစ်ရေး ကွာလွှမ်း
သေး၏-ဟု ဆိုလို၏။

သရဏဂုံ ဆောက်တည် ကာမျှ သာမဏောရိ ဥပသမ္ပဒ
ပဗ္ဗဇ္ဇ ပြုလုပ် နေထိုင် ကာမျှဖြင့်လည်း တရားလက်ရှိ
မဖြစ်သေးချေ၊ စင်စစ်ကား ငါးပါး၊ ရှစ်ပါး၊ ဆယ်ပါး
သော ဥပါသကာ ဥပါသိကာတို့ သီလ၊ သာမဏောရိတို့
သီလ၊ ရဟန်းတို့ သီလများ တည်နေမှ ၎င်းများကို ကျင့်
ဆောင်မှသာ **သီလသာသနာ တည်နေသူ** ဖြစ်၏။

သမာဓိ ပညာ သာသနာ ၊ မျိုးကား သီလ တည်ကာ
မျှဖြင့် မတည်နေသေးချေ စင်စစ်ကား သမထလမ်းအတိုင်း
လိုက်နာ ကျင့်ကြံလျက် သမာပတ် ရှစ်ပါး တည်သော်သာ
သမာဓိ သာသနာ လက်ရှိသူ ဖြစ်၍ မဂ် ဖိုလ် လက်ရှိ
ဖြစ်သော်သာ ပညာ သာသနာ တည်သူ ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ဒုဂ္ဂတိ-သုဂတိလမ်း ဖြစ်သော အကုသိုလ်နှင့် ကုသိုလ် တရား အစားစားသော ကမ်လမ်း ကို သိအပ်သကဲ့သို့ သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာ့ ဘုံမှ တပါးသော ပထမဈာန် ၃ ဘုံ၊ ဒုတိယဈာန် ၃ ဘုံ၊ တတိယဈာန် ၃ ဘုံ၊ စတုတ္ထဈာန် ၂ ဘုံ၊ အရူပ လေးဘုံ-ဤဗြဟ္မာ ၁၅ ဘုံသို့ ရောက်ဆိုက်ကြောင်း ဈာန်လမ်းကို ညွှန်ပြအပ်၏။ ၎င်း သည် ဆိုလတ္တံ့သော ဉာဏ်လမ်း၏ အခြေ လည်း စင်စစ် ဖြစ်၏။

၁၀။ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀

၎င်း သမထ၌ ကသိုဏ်း ဆယ်ပါး၊ အသုဘ ဆယ်ပါး၊ အနုဿတိ ဆယ်ပါး၊ ဗြဟ္မစိုရ် လေးပါး၊ အာဟာရ ပဋိကုလ်တပါး၊ ဓာတုဝဝတ္ထာန် တပါး၊ အာရုပ် လေးပါး-- ပေါင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း လေးဆယ်တို့ကို သိအပ်ကုန်၏။ ထိုတွင်-

ကသိုဏ်း တို့ကား- မြေသည် ပင် အဆုံး အပိုင်း အခြားမဲ့ ပျံ့နှံ့ခြင်း၊ ရေသည် ပင်..... မီးသည်ပင် လေသည်ပင်..... ညှိသော အဆင်းသည် ပင် ဝါသော အဆင်းသည် ပင် နီသော အဆင်းသည်ပင် ဖြူသော အဆင်းသည် ပင်..... ကောင်းကင်သည် ပင် အရောင် အလင်းသည် ပင် အဆုံး အပိုင်း အခြားမဲ့ ပျံ့နှံ့ခြင်း- ကု ဆယ်ပါးတို့ဟည်း။

အသုဘ တို့ကား- ဖူးပူးရောင်သော အကောင်ပုပ်၊ ညှိမည်းသော သွေး ဖြည့် ယိုစီးသော အပိုင်း ၂ ပိုင်း ဖြတ်သော အထူးထူးသော ခွေးစသည် ခဲအပ်သော

ထိုထို အရပ်၌ ကြီးပျံ့နေသော ... ခါးဖြင့် ခုတ်ပိုင်းပစ်လွှင့် ပျံ့ကြီးနေသော ... မသွေး အတိ ပြီးသော..... ပိုးလောက် အတိပြီးသော.....အရိုးစု သာ ဖြစ်သော အကောင်ပုဂံ ဟု ဆယ်မျိုး တို့တည်း။

အနုဿတိ တို့သည် - ဘုရားဂုဏ်တော်ကို အောက် မေ့ခြင်း၊ တရားဂုဏ်တော်ကို သံဃာ့ဂုဏ်တော်ကို..... မိမိ၏ သီလ အကျင့်ကို မိမိ ပေးကမ်း လှူဒါန်းသည့် ဒါနကို.....ထိုထို သဒ္ဓါ တရားရှိ၍ ဒါနသီလ ပြုလုပ်သဖြင့် နတ်ပြည်သို့ရောက်ရသော နတ်တို့ကို..... ကိလေသာ ငြိမ်း ရာ နိဗ္ဗာန်ကို သေလွန်ရမည်ကို..... ကိုယ်အစု အပေါင်း ကို..... ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အောက်မေ့ခြင်း၊ - ဟု ဆယ်မျိုးဖြစ်ကုန်၏။

ဗြဟ္မစိုရ်တို့သည် - သတ္တဝါ အပေါင်းကို ကိုယ်နှင့် အလားတူ ပြုလုပ် ချစ်ခင်ခြင်း၊ ဆင်းရဲသော သတ္တဝါ အပေါင်းကို သနားကြင်နာခြင်း၊ ချမ်းသာသော သတ္တဝါ အပေါင်းကို ရှင်ပျ ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ထိုသည့်အကြောင်း ၃ ပါး ဖြစ်ပေါ်ခွင့် မသင့်ရာ၌ သတ္တဝါ မှန်သမျှ မိမိတို့ ပြုလုပ်သည့် ကပ်သာ ကိုးစားရာ ဖြစ်သည်ဟု လျစ်လျူ ရှုခြင်း -ဟု လေးပါးတို့တည်း။ ၎င်းတို့ကို အတိုင်း မသိ သော သတ္တဝါတို့၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် **အပ္ပမညာ** ဟု လည်း ခေါ်၏။

စားသောက်သော အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုပ် ရွံရှာ ဖွယ် အမှတ် ထားခြင်းသည် **အာဟာရပ္ပဋိကူလ် သညာ** မည်၏။ ပထဝီ တေဇော အာပေါ ဝါယော ။ဟူသော

ဝါတ်လေးပါး အားဖြင့် ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဝါဏုဝတ္ထာန် မည်၏။ အဆုံးမဲ့အပိုင်း အခြား မရှိသော ကောင်းကင် ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုခြင်း၊ ထိုအဆုံး မရှိသော ကောင်းကင် အာရုံရှိ ဝိညာဉ် စိတ်ကို အာရုံပြုခြင်း၊ ထိုသည့် ဝိညာဉ်၌ ကြောင့်ကြ စွဲလမ်းမဲ့ ဖြစ်၍ ထိုဝိညာဉ် မရှိခြင်းကို အာရုံ ပြုခြင်း၊ ထိုဝိညာဉ် ရှိ မရှိ နှစ်လုံး မထားမူ၍ သိမ်မွေ့ နူးညံ့သည်ကို အာရုံပြုခြင်း-ဤလေး မျိုးသည် အာရုပ်တရားတို့ မည်ကုန်၏။

ဤကား ကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ် သရုပ်တည်း။

၁၁။ ကသိုဏ်း ပွားနည်း

ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ တို့တွင် ကသိုဏ်း ဆယ်ပါး အနက် ပထဝီကသိုဏ်းကို ပွားလိုသော်-အသေးဆုံး သပိတ်ဖုံးခန့်၊ အကြီးဆုံး ကောက်နယ် တလင်းခန့် ပိုင်းခြား၍ ပကတိ စင်ကြယ်သော မြေကို ဖြစ်စေ၊ မြေသုတ် လိမ်းသော ကသိုဏ်းဝန်းကို ဖြစ်စေ ကြည့်ရှု၍ မြေ-မြေ-မြေ-မြေ ဟု အကြိမ် များစွာ စိတ်အာရုံကို ထား၍ ပွားရာ၏။ ဤ အတူ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်အပ်သော ရေကို ကြည့်ရှု၍ ရေ-ရေ-ရေ-ရေ ဟု ငိုး၊ မီးကို ကြည့်ရှု၍ မီး မီး-မီး မီး ဟု ငိုး၊ လေ တိုက်ခတ်ရာ အရပ်ကို ပိုင်းခြား ကြည့်ရှု၍ လေ-လေ-လေ လေ- ဟု ငိုး၊ ထိုအတူ ညှိသော အရောင် အဆင်း၊ ဝါသော၊ နီသော၊ ဖြူသော အရောင်အဆင်းကို အဖြူ အဖြူ-အဖြူ ဟု ငိုး၊ အာရုံ ယူနိုင်လေသော ကောင်းကင်ကို ကောင်းကင် ကောင်းကင်-ကောင်းကင်၊ အဆုံး မရှိသော

ကောင်းကင်၊ အပိုင်း အခြား မရှိသော ကောင်းကင်-ဟု
ငီး၊ ထိုထို တိုက်ပေါက် ငြိတွင်း ဂူလိုဏ်ပေါက် စသည်
ကို ကြည့်၍ အလင်းရောင်ကို အလင်း-အလင်း-အလင်း-
ဟုငီး အကြိမ် များစွာ ရှုကြည့်၍ စိတ်ထား စူးစိုက်
ပွားများရာ၏။

၁၂။ အသုဘ ပွားနည်း

ဗူးဗူး ရောင်သော အကောင်ပုပ်ကို ကြည့်ရှု၍ ဤ
အကောင်ပုပ်သည် ဤသို့ သဘော ရှိသည်၊ ထိုထို ဤဤ
အရပ်၌ အညှို့ကွက်ရှိသော အကောင်ပုပ်ကို ဤသို့သဘော
ရှိသည်၊ သွေး ပြည့်-အတိ ယိုစီးသော အကောင်ပုပ်ကို
ဤသို့ ဤသို့ သဘော ရှိသည်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အသုဘ
ဆယ်မျိုးလုံးကို စိတ်တွင် မှတ်သားကြည့်ရှုရာ၏။ အထူး
ကား အသုဘကောင်ကိုမှတ်သားရာတွင် အရောင်အဆင်း
အားဖြင့်ငီး အသွင်အပြင် အားဖြင့်ငီး၊ သဏ္ဍာန်အားဖြင့်
ငီး၊ အရပ် မျက်နှာအားဖြင့်ငီး၊ နေရာ ဌာန အားဖြင့်ငီး၊
အပိုင်း အခြားအားဖြင့်ငီး-ဤ ၆ မျိုးဖြင့် အသုဘအာရုံကို
ယူရာ၏။ (ဤ၌အရပ်မျက်နှာ ဟူသည် အသုဘကိုယ်အင်္ဂါ
တို့၏ တည်နေရာ အထက် အောက် စသော အရပ်တည်း။
နေရာဌာန ဟူသည် ထိုထို ခြေ လက်စသည် အင်္ဂါတည်
နေရာ ဌာနတည်း။ အပိုင်း အခြား ဟူသည် အသုဘ
ကောင်၏ အထက် အောက် ပတ်ဝန်းကျင် အပိုင်းအခြား
တည်း။) ကောင်းကောင်း မှတ်သားမိသည် တိုင်အောင်
ကြည့်ရှုရာ၏။

၁၃၊ အနုဿတိ ပွားနည်း

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ = ဘုရား ဂုဏ်တော်ကို ပွားဟန်ကား—
 ဘုရားရှင်သည် ပူဇော် အထူးကို ခံတော် မှထိုက်၏။
 မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တော်တိုင် တရား အားလုံးကို သိတော်
 မူ၏၊ အတုခွဲ ဉာဏ်ပညာ အကျင့် သီလနှင့် ပြည့်စုံတော်
 မူ၏၊ ကောင်းစွာသော မဂ်ဖိုသ် ခရီးသို့ ကြွရောက်တော်
 မူပြီး၍ ကောင်းသော အကျိုးစီးပွား ရှိသည့် စကားကို
 ဆိုတော်မူ၏၊ လောက အထူးထူး၊ လောက နေသူ
 အထူးထူး၊ ထိုသူတို့၏ ထိုထိုလောက၌ ဖြစ်ပွားကြောင်း
 ကမ် အထူးထူးကို သိတော်မူ၏၊ သီလ သမာဓိ ပညာ
 ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိညာဏ-ဒဿန ဂုဏ်အားဖြင့် အတုခွဲ မြင့်
 မြတ်တော်မူ၏ ဆုံးမထိုက်သူ မှန်သမျှကို တရား နည်းကျ
 ဆုံးမ ယဉ်ကျေးတော်မူစေ၏၊ နတ်နှင့် လူတို့အား အဆုံး
 အမ ဩဝါဒ ပေးတော်မူ၏၊ ကိုယ်တော် အလား သတ္တဝါ
 အများကို တရားမှန်ကို သိစေတော်မူ၏၊ ပုဂ္ဂိုလ်တော် ၆ စုံ
 ဂုဏ်တော် အနန္တရှင် ဖြစ်တော်မူ၏။— ဟု အောက်မေ့
 ပွားများရာ၏။

ဓမ္မနုဿတိ = တရားတော် ဂုဏ်ကို ပွားများဟန်ကား—
 ဘုရားရှင် ကောင်းစွာ ဟောပြောတော်မူသော တရားတော်
 သည် ထိုတရားအတိုင်း လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်သူတို့အား
 မျက်မှောက် ပစ္စက္ခ၌ ကျောင်းကျိုးကို ရစေသည်၊ နေ့ည
 ဆောင်းနွေ မိုးဦးဟူသော အခါကာလခွဲ ကောင်းကျိုးကို
 ရစေသည်၊ လာကြည့်လှည့်ဟု ညွှန်ပြနိုင်အောင် ထင်ရှား

သော ကောင်းကျိုးကို ရစေသည်၊ အနီးကပ်၍ ကြည့်ရှု စောင်မသည့် ကောင်းကျိုးကို ရစေသည်၊ ပညာဉာဏ် ရှိသူတို့ အသီး အသီး ကိုယ်ကြို ကိုယ်တွေ့ ကောင်းကျိုးကို ရစေသည်။—ဟု အောက်မေ့ ပွားများရာ၏။

သံဃာနုဿတိ = သံဃာတော်ဂုဏ်ကို ပွားများဟန် ကား—ဘုရားရှင်၏ တပည့် သံဃာတော်သည် ကောင်းမွန် လှစွာ ကျင့်ဆောင်တော်မူသည်၊ ဖြောင့်မတ် တော်မွန်စွာ ကျင့်တော်မူသည်၊ အသင့်အလျော် ကျင့်ဆောင်တော် မူသည်၊ ရှိသေ လေးစားစွာ ကျင့်ဆောင်တော်မူသည်။ ဤသည့် ကျင့်ဝတ် ကျင့်ပုံ လေးပါး အတိုင်း လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်တော် မူသော ဘုရား၏ တပည့် သံဃာတော် သည် ရှေးရှုဆောင်ယူ ပူဇော်ခြင်းကို ခံတော်မူထိုက်၏။ ဧည့်သည်တို့ အကျိုးငှါ ဖြစ်သော လှူဒါန်းဖွယ်ကို ခံယူ တော်မူထိုက်၏၊ မြင့်မြတ်စွာသော ပူဇော် လှူဒါန်းဖွယ်ကို ခံယူတော်မူထိုက်၏၊ လက်အုပ် ချီမိုး ရှိခိုးသည်ကို၊ ရှိခိုး၍ ပူဇော်သည်ကို ခံယူတော်မူထိုက်၏၊ လောက နေသူတို့၏ အဟုခံ မြင့်မြတ်သော ကောင်းမှု ပြုလုပ်ရာ ဖြစ်၏။—ဟု အောက်မေ့ ပွားများရာ၏။

သီလာနုဿတိ = မိမိ သီလကို ပွားများဟန်ကား— ငါသည် အနန္တသတ္တဝါတို့အား အသက်ဘေးမှ ချမ်းသာ ရေးကို ပေး၏၊ ၎င်းတို့ စီးပွားရေး ဥစ္စာနေ ပျက်စီးရေးမှ ကာကွယ်၏၊ လူ နတ် အပေါင်းတို့ အဖွေ အလျော်ဆုံး ဖြစ်သော မေထုန် အကျင့်မှ ကြဉ်ရှောင်၏၊ သူတပါး၏

မှားယွင်းခြင်း အကျိုးပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သော မုသား ဆိုခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်၏၊ များစွာသော သူတို့၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုတတ်သည့် သေ-အရက် ဗိန်း ဗင်း ကဇော် စားသောက်ခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်၏၊ လူတကာတို့ စွဲမက် ခင်မင်သော နေလွှဲ အစာ စားခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်၏၊ လူတကာတို့ မက်မော လိုလားသော က သီ တီးမှုတ်ခြင်း၊ အဆန်း တကြယ် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့ကို ကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်း၊ ပန်း ပန်ခြင်း နံ့သာ အမွှေး အထုံ လိမ်းကျံခြင်း၊ ကိုယ်ရေး ကိုယ်သား တင့်တယ်ရန် တန်းဆာဆင်ခြင်း၊ အပြေ အပြစ်၊ ပြုလုပ်ခြင်းမှ ကြဉ် ရှောင်၏၊ ကောင်းမွန် သော နေရာ ထိုင်ခင်း ဆန်းပြားသော အခင်း အနီး၌ နေထိုင်ခြင်း ဟူသော မြင့်မြတ်သော နေရာ ထိုင်ခင်းကို ကြဉ်ရှောင် အပ်သည်၊ ဤသည့် ကျင့်ဝတ်တို့ကို ငါသည် ဆောက် တည်၏၊ ဤ ကျင့်ဝတ် တို့သည် ငါ၌ တည်နေကုန်၏၊ ဤအကျင့် သီလတို့ကို ပင် ဘုရားအရိယာတို့ ကျင့်သုံး ကုန်၏၊ အရိယာတို့ အကျင့်ကို ပင် ငါ ကျင့်သုံး၏။—ဤသို့ အကြိမ် များစွာ အောက်မေ့ ပွားများရာ၏။

စာဂါနုသတိ— လှူဒါန်းသော ဒိဗိ ဒါနကို ပွားများ ဟန်ကား— ငါ့မှာ ဤယခု အလှူ ပေးလှူခွင့်ကို ရပေသည်၊ အလွန် ကောင်းစွာ ရအပ်ပေသည်၊ ဝန်တိုခြင်း အငြစ် အကြေးမှ ကင်းစင်စွာ လှူဒါန်းရပေပြီ၊ ထိုသည့် ဒါနကို ပေးလှူဒါန်းသည့် ဗုဒ္ဓည်း အပေါ်၌ တစုံတရာ ငဲ့ကွက် လိုလားခြင်း မရှိမူ၍ လွတ်လွတ် စွန့်လွှတ်အပ်ပြီ၊ ဘုရားအစ

ရှိသော အရိယာတို့ အလေ့ အထကောင်း သွားလမ်း
ကြောင်းကြီးကို ငါသည် အတု လိုက်ရပေပြီ- ဤသို့
အကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ် အောက်မေ့ ပွားများရာ၏။

ဒေဝတာ နုဿတိ = နတ်တို့ ၎င်းတို့ကို အောက်မေ့
ပွားများဟန်ကား- ဤလောက၌စာတုမဟာရာဇ် တာဝတိ
သာ ယာမာ ဟုသိတာ နိဗ္ဗာန ရတိ ပရနိစ္စိက-ဝဿ-ပတ္တိ-
ဤနတ်ပြည် ၆ ထပ်ရှိ နတ်မျိုးတို့သည်ဦး၊ ဗြဟ္မပါရိသန္ဓာ
ဗြဟ္မပရောဟိတာမဟာဗြဟ္မာပရိတ္တာတာအပ္ပမာဏာဘာ
အဘဿရာ ပရိတ္တသုဘာ အပ္ပမာဏသုဘာ သုဘကိယျာ
ဝေဟပ္ဖလာ အသညသက္ကာ အဝိဟာ အတပ္ပါ
သုဒဿာ သုဒဿိ အတ္တနိဋ္ဌာ အာကာသာနုဗ္ဗာယတန
ဝိညာဏန္ဓာယတန အကိစ္ဆညာယတန နေဝသညာနာသ
ညာယတန ဤဗြဟ္မာတံ ၂၀ တို့က ဗြဟ္မာမျိုးတို့သည်ဦး
ငါ့သန္ဓာန်၌ရှိသော သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဝ ပညာ ဟိရိ
ဩတ္တပ္ပဟူသော သူတော် တရားမျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံကြ၏။ သာ
ထိုထို နတ်တို့ ဗြဟ္မာတံ တို့၌ ဖြစ်ပွားကြကုန်၏။- ဤသို့
ထိုထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေအရာ၌ထား၍ပွားများရာ၏။

ဥပသမာနုဿတိ = ကိလေသာ ဇေးငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို
အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဟန်ကား - ရဟန်းတို့၊ အကြင်မျ
လောက် ကမ် ဂိတ် ဥတု အာဟာရ ဟူသော အကြောင်း
တရားတို့ ပြုပြင် စီမံအပ်သော တရား၊ ထိုသို့သော
အကြောင်း တရားတို့ မပြုပြင် မစီမံအပ်သော တရား
ဤ ၂ မျိုး ၂စားတို့တွင် အကြောင်း တရားတို့ ပြုစီမံအပ်
သော သင်္ခါတ တရားကား ပဋိသန္ဓေ နေရရေး အိုရရေး

နာဖျားရရေး သေပျောက်ရရေး စသည် ဘေးအပေါင်းတို့ ဖြင့် နှိပ်စက် ဖျက်ဆီးခြင်း ရှိသောကြောင့် မမွန်မြတ်ချေ။ ယုတ်ညံ့လေသည်။ ထိုသည့် အကြောင်းတရားတို့ မပြုပြင် မစီမံအပ်တော့ အသစ်တစ်ခု တရားသည်သာ ရာဂ စသော တသ်မက်ဖွယ်တရားတို့မှ ကင်းလွတ်သောကြောင့် ပဋိသန္ဓေ နေရရေး၊ အို နာ သေရေး ဘေး အမျိုးမျိုးတို့မှ လွတ်ကင်း သောကြောင့် ကောင်းမြတ်သည်။

ဤသို့ ဟောတော်မူသည့် ဘုရားစကားတော်အတိုင်း မာန်ယစ်ထောင်လွှားခြင်းမှ ကင်းလွတ်ရာဖြစ်သည်၊ တဏှာ အမွမ်းဖြင့် မွတ်သိပ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ရာဖြစ်သည်၊ ထိုထို အလို အာသာဆန္ဒတို့၏ ကင်းပြတ်ရာ ဖြစ်သည်၊ တဘဝမှ တဘဝသို့ လှည့်လည် ဖြစ်ပွားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်း အို နာ သေရေး ရရောက်ခြင်း ဘေး အပေါင်း ဝဋ်အပေါင်းမှ ကင်းလွတ်ရာ ဖြစ်သည်။ ထိုထို ဘဝ၌ ရောက်လို ဖြစ်လိုသည့် တဏှာ၏ ကုန်ဆုံးရာ ဖြစ်သည်၊ ထိုထိုဘဝ စသည်ကို တသ်မက် စွန်းပြီခြင်းမှ ကင်းလွတ်ရာ ဖြစ်သည်။ ကိလေသာ-ဟူသော ပူပန်မျိုး၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ ဖြစ်သည်။ ယိုထို ဘဝသို့ သွားရောက်ရခြင်း တဏှာမှ ထွက်မြောက် ရာ ဖြစ်သည်။- ဟု အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများရာ၏။

မရဏာနုဿတိ = သေခြင်းကို အောက်မေ့ ပွားများ ဟန်ကော- ငါ၏ အသက်သည် မမြီးစွဲ၊ ငါ သေလွန်ရ မည်မှာ အမြီးတည်း။ ငါသည် မချွတ် မယွင်း သေလွန်ရ မည်။ ငါ၏ အသက်ကား သေလွန်ရခြင်းလျှင် အဆုံး ရှိ၏။

ငါ၏ အသက်သည် မြီးမြိုင်သော သဘော မရှိ၊ သေလွန်ရခြင်း သာ မြီးသော သဘော ဖြစ်သည်။

ငါ့အတွက် သေရမည့် အကြောင်းတို့သည် များလှကုန်၏။ မြွေသော်ကိုက်ရာ၏၊ ကင်းမလက်မည်းသော် ကိုက်ရာ၏၊ ကင်းခြေမြားသော်ကိုက်ရာ၏။ ဘေးတစ်ခု တစ်ခုသော် ဖြစ်ရာ၏။ ၎င်းတို့ဖြင့် သေလွန်ရာ၏။ ချွတ်ချော်၍ သော်လဲရာ၏။ စားသော အစာသော် မကြေမညက် ဖြစ်ရာ၏၊ သည်းခြေသော် ပျက်ရာ၏။ သလိပ်သော် ပျက် ရာ၏။ လေသော် ထိုးရာ၏။ ၎င်းတို့ဖြင့် သေလွန်ရာ၏။ မြေသော် ပြိုရာ၏။ ကျောင်း အိမ် သော် ပြိုရာ၏၊ သစ်ပင်သော် ပြိုလဲရာ၏။ ၎င်းတို့ဖြင့် သေလွန် ရာ၏။

ထိုထိုများစွာသော အန္တရာယ် တို့သည် သွားစဉ် ငိုးရပ်စဉ် ငိုး ထိုင်စဉ် ငိုး အိပ်စဉ် ငိုး တစ်ခုတစ်ခု ပြုလုပ်စဉ် ငိုး ငါ့အား ဖြစ်ပေါ်ကုန်ရာ၏၊ ၎င်းများဖြင့် သေလွန်ရာ၏။

ငါသည် ယခု အခါ သေလွန်ခဲ့အံ့၊ အန္တရာယ် ပြုရန် အကုသိုလ်များ ရှိသလော့?၊ ၎င်း အန္တရာယ် ကင်းငြိမ်းကြောင်း ကုသိုလ်များ ရှိသလော့?၊ ကျောင်းအိမ်၌ တယ်မက်ခြင်း၊ သား သမီး တပည့် တပန်း တစ်ခု တရာ ဆိုင်စပ်သော မိတ်သက်ဟ၌ တယ်မက် ခြင်း၊ ဥစ္စာပစ္စည်း၌ တယ်မက် စွဲလမ်းခြင်း စသော အန္တရာယ်များ ရှိသလော့? ထိုသို့သော တယ်မက် စွဲလမ်းခြင်းများ ကင်းရှင်း၏လော့?၊ ငါသည် ယခု သေလွန်သော် တစ်ခုတရာ နောင်တ ပူပန်ဖွယ် အစွဲ အမက် ရှိသလော့?၊ သို့မဟုတ် ထိုသို့သော အစွဲ အမက် ကင်း၏လော့?။

ငါကား ဤသို့သော အကုသိုလ်များ၊ နောင်တ ပူပန် ဖွယ်များ၊ အစွဲအမက်များ ကင်းသည် ဖြစ်စေ မကင်းသည် ဖြစ်စေ သွားစဉ် ငိုး ထိုင်စဉ် ငိုး ရပ်စဉ် ငိုး အိပ်စက်စဉ် ငိုး တစုံတခု ပြုလုပ်စဉ် ငိုး သေလွန်ရမည်ကား မချွတ် ဖြစ် ချေ၏။ - ဤသို့ အဖန်ဖန် အောက်မေ့ရာ၏။

ကာယဂတာနုဿတိ = ကိုယ် အစုကို ပူးများဟန်ကား - ဤသည့် ငါ့ကိုယ်၌ နှစ်ကုဋေ၊ ငါးသန်းမျှသော ဆံပင်၊ ကိုးသောင်း ကိုးထောင်မျှသော အမွှေး၊ နှစ်ဆယ်မျှသော ခြေသည်း လက်သည်း၊ သုံးဆဲ့ နှစ်ချောင်းမျှသော သွား၊ တကိုယ်လုံးကို ပတ်ရစ်နေသော အရေပါး အရေထူ၊ ကိုးရာ ခန့်သော အသားတုံး၊ တသောင်း ခု ထောင်ခန့်သော အကြောကြီး နှစ်ထောင်၊ သုံးရာခန့်သော အရိုး၊ ထိုအရိုးအတွင်းရှိ ချဉ်ဆီ လည်ချောင်းဆုံးမှာ၌ တွဲလွဲဆွဲရွဲ တည်နေသော အညှို့၊ ရင်ဝှံတွဲ တွဲလွဲဆွဲရွဲ တည်နေသော နှစ်လုံးသား၊ လက်ျာ နံဘေးကို နှိပ် တည်နေသော အသည်း အမြေး၊ အဖြည်း၊ ယောက်ျားအား အတောင် သုံးဆယ့်နှစ်တောင်ခန့် မိန်းမအား နှစ်ဆယ့် နှစ်တောင်ခန့်သော ဥမ၊ ၎င်း၌ ထိုထို အရပ်မှ ဖွားရယား ထွက် ကျသော ဥသိမ် ဥဖွဲ၊ အူမ အဟွင်း၌ တည်သော အစာသစ် အူမ အဆုံး၌ တည်သော အစာကျက် ကျင်ကြီး၊ တကိုယ်လုံး ပျံ့နှံ့သော အဗဒ္ဓ သည်းခြေ နှစ်လုံး၌ အနီး အအိမ်၌ တည်သော ဗဒ္ဓသည်း ခြေ၊ ဥက္ခေဝင်းခွံ အတွင်းရှိ ဦးနှောက်၊ သလိပ်၊ အနားဖြစ်ရာ၌ တည်သော ပြည်၊ တကိုယ်လုံး ပျံ့နှံ့နေသော အသွေး၊ ထိုထို အမွှေးတွင်း ကိုးသောင်း ကိုးထောင်တို့မှ ထွက်ကျ

ယိုစီးသော ချွေးပေါက် ကိုးသောင်း ကိုးထောင်၊ မျက်စိ နှစ်ဖက်မှ ထိုသို့သဘောရှိသော စိုးရိမ်ခြင်း ပူဆွေးခြင်း စသည်ကြောင့် ထွက်ပေါ်လာသော မျက်ရေ၊ ထိုထို ကိုယ် အစိတ်အပိုင်း၌ တည်သော အဆီကြည်၊ ပါးစောင် ၂ဖက်၌ တည်သော တံတွေးကြီး၊ လျှာရင်း၌ တည်သော တံတွေး ပျစ်၊ နှာခေါင်းပု နှစ်ဖက်မှ ယိုကျသော နှာရည်၊ အသား တုံး ကိုးရာတို့၏ ထိုထို အကြား၌ တည်သော အစေး ဆီးအိမ် အတွင်း၌ တည်နေသော ကျင်ရေ၊ -ဤသို့သော ကိုယ် အစိတ် အပိုင်းတို့ သာ ဖြစ်ကုန်၏။-ဟု ဆင်ခြင်ပွား များရာ၏။

အာနာပါနသတိ = ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ပွားများ ဟန်ကား-သတိထား၍ ထွက်သက် ဝင်သက်ရှု၏၊ ထွက် သက် ဝင်သက် ရှည်ရှည် ရှုသော် ရှည်ရှည် ရှုရှိုက်၏ဟု သိ၏။ ထိုထိုရှုသော် ထိုထိုရှုသည်ဟုသိ၏။ အားလုံးသော ထွက်သက်ဝင်သက်ကို သိစေ၍ ရှုရှိုက်အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အေးငြိမ်း ဖြည်းညှင်းစွာ ဖြစ်စေ အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ နှစ်သက်စေ၍ သာ ထွက်သက် ဝင် သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ ချမ်းသာစေ၍ သာ ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ စိတ်၏ ပြုပြင်ခြင်းကို သိစေ၍ ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ရှုရှိုက် အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ စိတ်၏ ပြုပြင် စီမံခြင်းကို ဇေးမြစေ၍ ထွက် သက် ဝင် သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ ဟု လေ့ကျင့်၏။ စိတ်ကို သိ၍ သာ ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ စိတ်ကို အလွန် ရှင်ပျစေ၍ ထွက် သက်

ဝင်သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ဟု လေ့ကျင့်၏။ စိတ်ကို တည်တံ့စေ၍ ထွက်သက်ဝင်သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ ဟု လေ့ကျင့်၏။ စိတ်ကို လွတ်ကင်းစေ၍ ထွက်သက် ဝင်သက် ရှုရှိုက်အံ့ ဟုလေ့ကျင့်၏။ မပြေးခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှု၍ ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့၊ တသ်မက်ကင်းခြင်းကို၊ ကိလေသာ တို့ ချုပ်ခြင်းကို၊ ကိလေသာ တို့မှ စွန့်လွတ်ခြင်းကို ရှု၍ ထွက် သက် ဝင် သက်ကို ရှုရှိုက်အံ့ ဟု လေ့ကျင့်၏ ဤသို့ ပါဠိတော်လာ ၁၇ နည်းတို့ဖြင့် ပွားများရာ၏။

၁၄။ ဗြဟ္မစိုရ် ပွားနည်း

မေတ္တာ ပွားများဟန်ကား - တခုသော အရပ် မျက်နှာ၌ တအိမ်ကို ၂ အိမ်-၃-၄-၅- တရပ်ကွက်၊ တရွာ-၂ ရွာမှ စ၍ အရပ်မျက်နှာ တခုကို ရန်မဲ့ ဒေါသမဲ့ ဖြစ်၍ အတိုင်း အရှည် မရှိသော မေတ္တာစိတ်ဖြင့် ပျံ့နှံ့၍ နေ၏၊ ဥပမာ ခရုသင်း မှုတ်သမားသည် မပင် မပန်း လွယ်ကူစွာ ပင် အရပ် လေးမျက်နှာသို့ အသံဖြင့် ပျံ့နှံ့ စေသကဲ့သို့တည်း။

ဤအတူ ဒုတိယ အရပ်မျက်နှာ တတိယ အရပ်မျက်နှာ စတုတ္ထအရပ်မျက်နှာကို အားလုံးသော အရပ်မျက်နှာတို့ကို မေတ္တာစိတ်ဖြင့် ဘေးရန် ကင်းကြပါစေ၊ ကြောင့်ကြကင်း ကြပါစေ၊ ဆင်းရဲကင်းကြပါစေကိုယ်စိတ် ၂ ဖြာချမ်းသာ ကြပါစေဟု သတ္တဝါအားလုံး အပေါ်၌ ပျံ့နှံ့ စေရာ၏။

ဤအတူ ကရုဏာ ကိုလည်း ဤသတ္တဝါ တို့သည် ဤသို့ ဤသို့သော ဆင်းရဲမှ လွတ်ကင်းကြပါစေဟု ဒုက္ခိတ သတ္တဝါ အားလုံးအပေါ်၌ ပျံ့နှံ့ စေရာ၏။

မုဒိတာကို လည်း မိမိတို့ ရရှိသော ဂုဏ်သိရ်စည်းစိမ်မှ မကင်း မကွာ မြီးစွဲစွာ တည်ကြပါစေဟု အားလုံး သုခိတ သတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ ပျံ့နှံ့ စေရာ၏။

ဥပေက္ခာကိုလည်း သတ္တဝါ ဟူသမျှသည် မိမိတို့ ပြုလုပ် သမျှ ကမ်အတိုင်း သာ ခံစားကြရကုန်သည်၊ မည်သူက မည်သို့ ပြုလုပ်စေကာ မိမိ ကမ်ကို မလွန်နိုင်ကုန်၊ ကမ်သာ ကိုးစားရာ ဖြစ်ကုန်သည်ဟု မေတ္တာ စသည် ဖြစ်စေရန် ၃ ပါး ပွားများ၍ မဖြစ်ကောင်းသော သတ္တဝါ အပေါင်း အပေါ်၌ ဖြစ်စေ အမှတ်မဲ့သော သတ္တဝါ အားလုံး အပေါ်၌ ဖြစ်စေ ဥပေက္ခာ = လျစ်လျူ စိတ်ကို ပျံ့နှံ့ စေရာ၏။

၁၅။ အာဟာရဗ္ဗ ဋီကူလ ပွားနည်း

ဤအစာ အာဟာရသည် သတ္တဝါ အားလုံးကို တည်နေ ထိုးပွားအောင် ဆောင်တတ်သဖြင့် ဆင်းရဲ အားလုံး၏ အထည်ကိုယ် ဖြစ်၏။ ၎င်းအစာ အတွက် ဘေးဒုက္ခ အမျိုး မျိုးသို့ ရောက်ရှိလျက် ဆင်းရဲ ကြီးစွာဖြင့် ရှာဖွေရ၏။ အာဟာရ ရှာဖွေသည့်ကိစ္စ စားသုံးသည့် ကိစ္စနှင့် ပင် အချိန် ၅ ပုံ တပုံခန့် ကုန်၏။ မတရားသဖြင့် မသင့် မတင့် ရှာဖွေသော် အပါယ် စသော ဒုက္ခကို ဖြစ်စေ၏။

စားသုံးသောအခါ လက် နှုတ်ခမ်း စသည်ကို ကပ်ငြိ လိမ်းကျံ၏။ သွား ခံတွင်း၌ ကပ်ငြိ သဖြင့် စက်ဆုပ်ဖွယ် ကောင်း၏။ များစွာ စား၍ လေချဉ်တက်သော အခါ အလွန် စက်ဆုပ်ဖွယ် အနံ့ ထွက်၏။ အစာကို လွန်စွာ စားသုံးသော် ခဏချင်း သေစေတတ်သော ဘေးအထိ

အန္တရာယ်ရှိ၏။ ပကတိ မျှတအောင် စားသော အစာ
 သည် ပင် ဘေး ဖြစ်ကြောင်း တပါးတည်း၊ အစာအိမ်၌
 တည်နေသော အခါ၊ ၎င်းမှ ကြေမွ၍ ချဉ်ရည် သွေးပျစ်
 ဖြစ်သော အခါ၊ အစာကျက် အိမ်၌ တည်နေသောအခါ၊
 အောက်ခွါရ၍ ၎င်းအနံ့ ထွက်သောအခါ၊ ထိုသည့် ကျင်
 ကြီးကျက် အပြင်သို့ ထွက်သောအခါ အလွန် စက်ဆုပ်
 ရွံရှာဖွယ်ရှိ၏။

ထိုအစာသည် ထိုသို့အားဖြင့် ရွံရှာဖွယ် ဖြစ်၍ မထွက်
 မသွားပဲ မိမိနေရာ၌ သာတည်နေခဲ့သော် သေသည်အထိ
 ဘေးဥပဒ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသို့သော အစာမှသွေး အဖြစ်သို့
 ရောက်ဆိုက်သဖြင့် ထိုထိုအကြောပြွန်တို့ဖြင့် တကိုယ်လုံး
 သို့ပျံ့နှံ့အောင် သွားရောက်၍ အသား အဆီ အရိုးအရေ
 ယူ-ပါး အမွှေး ဆံ ချဉ်ဆီ ဦးနှောက် အစေး စသည် ဖြစ်
 ပွားရကား ထိုသည့် အစာကြောင့်သာ ဖြစ်ပွား တည်နေ
 သော ဤကိုယ်ကောင် သည်လည်း စင်စစ် စက်ဆုပ် ရွံရှာ
 ဖွယ် ရှိ၏။ - စသည် စက်ဆုပ်ဖွယ် သညာကို ပွားများရာ၏။

၁၆။ ဝါတ်လေးပါး ပိုင်းခြားနည်း

သတ္တဝါတို့ မည်သည့် စာတုမဟာဘူတိကော ဟု
 ဘုရား ဟောတော်မူသည်အား လျော်စွာ ပထဝီ အာပေါ
 တေဇော ဝါယော ဟူသော ဝါတ်သဘော ၄ မျိုးတို့
 အပေါင်း အစု အလုံး အစည်း မျှသာ ဖြစ်၏။

၎င်းတို့တွင် ဤကိုယ်၌ ခက်မာကြမ်းထန်းခြင်း သဘော သည် ပထဝီ ဝါတ်အရ ဖြစ်၏။ အသီးသီးဆိုသော်၊ ဆံ အမွှေး ခြေသည်း လက်သည်း သွား အရေ ထူ- ပါး အကြော အရိုး ရိုးတွင်း ချဉ်ဆီ အညှို့ နှစ်လုံးသား အသည်း အမြှေး အပျဉ်း အဆုပ် အအူ အူသိမ် အစာ စိမ်း အစာကျက် ဦးနှောက် ဤကိုယ် အရ ၂၀ တို့သည် ခက်မာခြင်း သဘော ရှိသော ပထဝီဝါတ်အရ တို့တည်း။

ယိုစီးခြင်း ဖွဲ့စည်းပေါင်းခြင်း သဘောသည် အာပေါ ဝါတ် အရ ဖြစ်၏။ သီးခြား ထုတ်ဖော်သော်၊ သည်းခြေ သလိပ် ပြည် အသွေး ချွေး အဆီပြင် မျက်ရည် ဆီကြည် တံထွေးနှုတ် အစေး ကျင်ငယ်-ဤကိုယ် အရ ၁၂ တို့သည် ယိုစီးခြင်း ဖွဲ့စည်း ပူးပေါင်းခြင်း သဘောရှိသော အာပေါ ဝါတ် အရတို့ တည်း။

လောင်ကျွမ်းခြင်း ရင့်ကျက်ခြင်း စူးရှ ထက်မြက်ခြင်း သဘောသည် တေဇောဝါတ်အရ ဖြစ်၏။ သရုပ် ထင်ရှား ဆိုခဲ့သော်၊ ဤကိုယ်ကာယ၌ ပူလောင်ခြင်း သဘော၊ လောင်ကျွမ်းခြင်း သဘော၊ စားသောက်သော အစာ ကြေညက်ခြင်း သဘော၊ ကိုယ်ရေကိုယ်သားတို့၏ ဆွေးမြေ့ ခြင်း သဘော၊ တိုးပွားခြင်း သဘော၊ ရင့်ရော်ခြင်း ဖောက် ပြန်ပျက်စီးခြင်း သဘောတို့ ရောက်ကုန်၏၊ ထိုသို့သော အပူဝါတ် အရပေါင်းသည် တေဇောဝါတ် အရတို့တည်း။

ဤကိုယ်၌ တောင့်တင်းခြင်း သဘော ထိုးဆွ ခြင်း သဘောသည် ဝါယောဇာတ် အရ မည်၏၊ ထင်ရှား ဆိုရ သော်၊ အထက်သို့ ဆန်တက်၍ ကြို့လေချဉ်ကို ဖြစ်စေ

တတ်သောလေ၊ အောက်သို့ စုန်ဆင်း၍ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်
 နှင့် ဝမ်းလေးကို စုန်စေတတ်သော လေ၊ အအူတွင်း၌
 တည်၍ အစါကို ကြေညက်ရန် လှုပ်ရှားစေသော လေ၊
 ဝမ်းတွင်း၌ တည်၍ ထိုကိုယ် အစုတို့ကို ဓါတ်မျှစေသော
 လေ၊ ကိုယ်အင်္ဂါ ကြီးငယ်သို့ ပြေးလျှောက်၍ သွေးဓါတ်
 နှင့် အပူဓါတ်ကို ပို့ခြင်းဖြင့် ကိုယ်ကို မျှတစေသော လေ၊
 ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၍ ဤကိုယ်ကို မပြိုမကွဲ
 တည်နေရန် ဆောင်ရွက်သော လေ ဟူသော ဤလေအစု
 ၆ မျိုးတို့သည် လေဓါတ် မည်၏။

ဤသို့ ဓါတ်လေးပါးကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်အပ်၏။

၁၇။ အာရုပ္ပလေးပါး ပွားနည်း

ပထဝီကသိုဏ်းကို စီးဖြန်း၍ ပထမ ဒုတိယ တတိယ
 စဟုတ္တဈာန် အထိ ရပြီးသော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီ
 ကသိုဏ်း ကိုစွဲ၍ ရအပ်သော ကောင်းကင်ကို အနန္တော
 အာကာသော=ကောင်းကင်သည် အဆုံးမရှိ၊ အပိုင်းအခြားမရှိ
 ဟု ပွားများရာ၏။

ထိုကောင်းကင်၌ အာရုံ ပြုသောဝိညာဉ်စိတ်ကို အနန္တ
 ဝိညာဏံ= ဤဝိညာဏ်သည် အဆုံးမရှိ၊ အပိုင်း အခြားမရှိ ဟု
 ပွားရာ၏။ ထိုသည့် ဝိညာဉ် စိတ်၌ ကြောင့်ကြ ကင်းဖြစ်၍
 နတ္ထိကိဉ္ဇိ=တစုံတခုမျှမရှိဟု မရှိသော ပညတ်ကို ပွားများရာ၏။
 ထိုသည့်မရှိခြင်း နတ္ထိဘော ပညတ်ကို ဖယ်ရှား၍ သန္တ
 'မေတံ, ပဏီတ 'မေတံ= ဤအရာသည် နူးညံ့၏၊ ဤအရာသည်
 သိမ်မွေ့၏ မွန်မြတ်၏။—ဟု ပွားများရာ၏။

ဤသို့ အာရုပ္ပ လေးပါးကို ပွားများရာ၏။

၁၈။ စရိုတ် ၆ ပါးနှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း

ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ တို့တွင် မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မည်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများရမည်ဟု သိရှိရန် စရိုတ် ၆ ပါးဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်၏။ စရိုတ်တို့ကား- ရာဂပြောသူ၊ ဒေါသပြောသူ၊ မောဟပြောသူ၊ သဒ္ဓါပြောသူ၊ ပညာပြောသူ၊ ဝိတက်ပြောသူ ဟု ၆ မျိုး ရှိ၏။

ထို ၆ ဦးတို့တွင် ရာဂပြောသူအား အသုဘ ဆယ်ပါး၊ ကိုယ်အစု၌ အောက်မေ့ခြင်း ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၁ ပါးတို့ သင့်တော်ကုန်၏။ ဒေါသ ပြောသူအား၊ ဗြဟ္မစိုရ် လေးပါး၊ ညှိသော အရောင် အစရှိသော ကသိုဏ်း ၄ ပါး ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ရှစ်ပါးတို့ သင့်တော်ကုန်၏။ မောဟပြောသူနှင့် ဝိတက်ပြောသူတို့အား ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အောက်မေ့ခြင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း သင့်တော်၏။ သဒ္ဓါပြောသူအား ဘုရားဂုဏ်ကို အောက်မေ့ခြင်း စသော အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း ၆ မျိုးတို့ သင့်တော် ကုန်၏။ ပညာ ပြောသူအား သေရမည်ကို အောက်မေ့ခြင်း၊ ရာဂငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အောက်မေ့ခြင်း၊ အစာ၌ စက်ဆုပ်ဖွယ် အမှတ်၊ ဓါတ်လေးပါးကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်းလေးမျိုးတို့ သင့်တော်ကုန်၏။ ဤမှကြွင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀ တို့သည်ကား သူအားလုံး တို့အား သင့်တော် ကုန်၏။ အထူးကား ကသိုဏ်းဝန်း တို့တွင် ဝိတက် ပြောသူအား သေးငယ်သော ကသိုဏ်းဝန်း တို့နှင့် မောဟပြောသူအား ကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းဝန်း တို့နှင့် သင့်တော်၏။

၁၉၊ ဘာဝနာ ၃ ပါးနှင့် ဈာန်

ကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများခြင်းသည် ဘာဝနာ မည်၏။ စိတ်ကို အာရုံ၌ အထပ်ထပ်တိုးတက်စေခြင်းဟု ဆိုလို၏။ ၎င်းသည် ပရိကမ် ဥပစာရ် အပ္ပနာ ဟု ၃ မျိုး ရှိ၏။

၎င်းတို့တွင်- ပရိကမ် အစ ပြုလုပ် ပွားများခြင်းကို ကမ္မဋ္ဌာန်း အားလုံးတို့၌ ပင် ရအပ်၏။ ဘုရားဂုဏ်ကို အောက်မေ့ခြင်းစသော အနုဿတိ ရှစ်မျိုး၊ အစာ၌ စက် ဆုတ်ဖွယ် အမှတ်၊ ဓါတ်လေးပါးကို ပိုင်းခြားခြင်း ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆယ်မျိုးတို့၌ ဥပစာရ် ဘာဝနာလည်း ပြီးစီး၏။ အပ္ပနာကား မပြီးမြောက်ချေ။ ကြွင်းကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀ တို့၌ ကား အပ္ပနာလည်း ပြီးမြောက်၏။ (ဈာန်ရစေ၏ ဟု ဆိုလို၏။)

ထိုကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် ကာသိုဏ်း ဆယ်ပါးနှင့် ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အောက်မေ့ခြင်း ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၁ တို့သည် ပထမ ဒုတိယ စတုတ္ထ ပဉ္စမဈာန် အထိ ရရောက်စေနိုင် ကုန်၏။ အသုဘ ဆယ်ပါးနှင့် ကိုယ်အစုကို အောက်မေ့ ခြင်း ဤ ၁၁ ပါးတို့ကား ပထမဈာန်ကို သာ ရရောက်စေ ကုန်၏။ ရှေးဗြဟ္မစိုရ် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃ မျိုးတို့သည် စတုတ္ထဈာန် အထိ ရရောက်စေနိုင်ကုန်၏။ ဥပေက္ခာ=လျစ်လျူရှုခြင်း ဗြဟ္မစိုရ် ကမ္မဋ္ဌာန်းကား ပဉ္စမဈာန်ကို သာ ရရောက်စေ၏။ ဤကား ရူပဈာန်ကို ရရောက်စေသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၆ ပါး တည်း။ အရူပကမ္မဋ္ဌာန်း လေးပါးတို့ကား အရူပဈာန်ကို ရရောက်စေကုန်၏။

၂၀။ နိမိတ် ၃ ပါးနှင့် ပွားနည်း

နိမိတ် ၃ ပါးကား ပရိကမ် နိမိတ်, ဥဂ္ဂဟ နိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟု ၃ မျိုးတည်း။ ထိုတွင် တစုံတခု အစပြုလုပ်ပွားများသော အာရုံ ဟူသမျှသည် ပရိကမ် မည်၏။ ကောင်းစွာ မှတ်သားမိသော အာရုံသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မည်၏။ မျက်စိ၌ ထင်သကဲ့သို့ စိတ်နှစ်လုံး၌ ထင်သော အာရုံသည် ပဋိဘာဂ နိမိတ် မည်၏။

ထိုတွင် ပရိကမ်နှင့် ဥဂ္ဂဟ နိမိတ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံး၌ ပင် အထိုက်အလိုက် ပရိယာယ်အားဖြင့် ရကုန်၏။ ပဋိဘာဂ နိမိတ် ကိုကား ကသိုဏ်းဆယ်ပါး, အသုဘဆယ်ပါး, ကိုယ်အစုနှင့် ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အောက်မေ့ခြင်း ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂ ပါးတို့၌ သာ ရအပ်ကုန်၏။ မှန်သွ၏, ထို ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂ ပါးတို့၌ ဥပစာရ, အပ္ပနာ ဟူသော သမာဓိ ၂ မျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

မည်သို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သနည်း?။ လက်မွန် မဆွ အစဦးဆုံး ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများသူသည် မြေဝန်း မြေပိုင်း စသော ကသိုဏ်းကွက်၌ အာရုံ ထား၍ မှတ်ယူရာ၏။ ၎င်းကို ပရိကမ် နိမိတ်ခေါ်၏။ ဤသို့ မှတ်ယူ၍ အထပ်ထပ် ပွားများခြင်း စိတ်ကိုထုံခြင်းကို ပင် ပရိကမ်ဘာဝနာဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ပြုလုပ်၍ အဖန်ဖန် ပွားထုံခြင်းဖြင့် ထိုသည့် မြေနိမိတ်ကို စိတ်ဖြင့် ကောင်းစွာ စွဲမြဲ မှတ်သားမိ လေသည်။ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ စိတ်တွင် ထင်လေသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ် ထင်ရှားသော အာရုံသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မည်၏။

ထိုသည့် အာရုံ၌ ထား၍ ပွားခြင်းကို ဥပစာရ် ဘာဝနာဟု ဆို၏။ ထိုသို့ စွဲမြဲမိသော ဥပစာရ် သမာဓိ ဖြစ်ပြီးသော် ထိုသည့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ပင် ပရိကမ် သမာဓိဖြင့် အထပ်ထပ် အဖန်ဖန် ပွားများ အားထုတ်ရာ၏။ ထိုသို့ ပြုလုပ် ပွားများခြင်းအားဖြင့် မြေဟူသော ဝတ္ထု၊ ပစ္စည်း သဘောမှ ကင်းလွတ်၍ မြေဟု ဆိုရသော ဝေါဟာရ မှ ဖြစ်လျက် အထပ်ထပ် ပွားများခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ထိုအာရုံသည် စိတ်၌ တည်နေ မြဲခိုင်လေသည်။ ၎င်းကို ပဋိဘာဝ-စိတ်၌ ထင်၍ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသော အလားတူ မြေနိမိတ်ဟုဆို၏။ ထိုအခါ အာရုံ တပါး အနှောင့် အယှက် ကင်းလွတ်သော ကာမာဝစရ သမာဓိခေါ် ဥပစာရ် သမာဓိ ဖြစ်ပွားလေသည်။

ထိုနောက် ဤသည့် ပဋိဘာဝနိမိတ်ကို ပင် ထိုသည့် ဥပစာရ် သမာဓိဖြင့် ကောင်းမွန်စွာ ပွားများလတ်သော်၊ အာရုံကို ကြံစည်ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း၊ ချမ်းမြေ့ခြင်း၊ စွဲမြဲတည်တန့်ခြင်း ဟူ၍ အင်္ဂါ ၅ ပါး ရှိသော ပထမဈာန် အပ္ပနာသို့ ရောက်ဆိုက် လေ၏။ ထိုနောက် ပထမဈာန်ကို ပင် နှစ်လုံးသွင်းခြင်း၊ ဝင်စားခြင်း၊ အမိဋ္ဌာန်ခြင်း၊ ဈာန်မှ ထခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း ဟူသော ဤဝသီဘော် ၅ မျိုးဖြင့် မြဲခိုင်အောင် အထပ်ထပ် ပွားများရာ၏။

ထိုနောက် ဝိတက် ဝိစာရ်အင်္ဂါ ၂ ပါးကို လွန်မြောက်၍ ပီတိ သုခ ကောဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၃ ပါး ရှိသော ဒုတိယဈာန် အပ္ပနာကို ရောက်လေ၏။ ၎င်းကိုလည်း ရှေးနည်း အတိုင်း ဝသီ ၅ မျိုးဖြင့် မြဲခိုင်စွာ ပြုလုပ်ရာ၏။

ထိုနောက် ဝိတိမှ လွတ်ကင်း၍ သုခ ဇောဂ္ဂက ဟူသော ဈာန် အင်္ဂါ နှစ်ပါးရှိသော ကတိယဈာန်ကို ရရောက်လေ၏။ ၎င်းကိုလည်း ဝသီဘော် ၅ မျိုးဖြင့် မြီးခိုင် စေရာ၏။ ထို့နောင် သုခ ဒုက္ခ ၂ ပါး ကွယ်ပျောက်၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်း နှစ်လုံး မသာယာခြင်း ချုပ်ငြိမ်းလျက်၊ ချမ်းသာ ဆင်းရဲ မရှိ၊ လျစ်လျူ ရှုခြင်း သတိ၏ စင်ကြယ်ခြင်း ရှိသော စတုတ္ထဈာန်ကို ရရောက်လေ၏။ မန္တ ပုဂ္ဂိုလ် အတွက် ဝိတက် ဝိစာရ ၂ ပါးကို တပြိုင်နက် မလွန်နိုင်သော် ဈာန် ငါးမျိုး ဖြစ်၏။ [အရူပဈာန် လေးပါး ပွားနည်းမှာ ရှေး- အရူပ ပွားနည်း၌ ဆိုခဲ့ပြီ။]

ဤသို့အားဖြင့် ရူပဈာန်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၆ ပါး၊ အရူပဈာန်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အရူပ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄ ပါးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ သမာပတ် ရှစ်မျိုး ဖြစ်ပုံကို သိမှတ်ရာသတည်း။

၂။ အဘိညာ ငါးပါး

ထိုသို့လျှင် စတုတ္ထဈာန်ကို ရသည် အထိ စိတ်တည်ကြည်၍ စိတ်၌ ညစ်ကြေး မတင် စင်ကြယ်လတ်သော်၊ အထူးထူးသော ကိုယ် အဖြစ်ကို ဖန်ဆင်းခြင်းငှါ စိတ်ကို ညွတ်ကိုင်စေလေ၏။ ထိုသူသည် မြောက်မြားလှစွာသော တန်ခိုး အထူးထူးကို ပြီးစေလေသည်။-တယောက်ထီးဖြစ်လျက် အများအပြား ထင်စေ၏၊ အများ အပြား ဖြစ်လျက် တယောက်ထီး ထင်စေ၏။ နံရံ တဖက် တံတိုင်း တဖက် တောင် တဖက်သို့ ကိုယ်ထင်ရှားစေ၍ ၎င်း ကွယ်ပျောက်စေ၍ ၎င်း ကောင်းကင်မှာ ကဲ့သို့ မပြီမတွယ် သွား၏။ မြေ

အတွင်း၌သုဝိလျှိုးခြင်း ထွက်ပေါ်ခြင်းကိုသော် ရေတည်းမှာ ကဲ့သို့ ပြုလုပ်၏။ ရေတွင်သော် မကွေး မပျက်စေပဲ မြေပေါ် မှာကဲ့သို့ သွားလာ၏။ ကောင်းကင်၌သော်လည်း အတောင် ရှိသော ငှက်ကဲ့သို့ ထက်ဝက် ခွေ ထိုင်နေခြင်းဖြင့် သွားနိုင် ၏။ ဤမျှ တံခိုး အာနုဘော် ရှိသော လနှင့် နေတို့ကို လည်း လက်ဖြင့် သုံးသတ် ဆုပ်ကိုင်၏။ ဗြဟ္မာ့ပြည် အထိ လည်း ကိုယ်ဖြင့် မိမိ အလိုကို လိုက်စေနိုင်၏။ ဥပမာ ဣပန်းတိမ် သည် သည် ကောင်းမွန်သော ဣဖြင့် အလိုရှိသော လက် ကောက် ပုတီး နားခောင်း ဆင်ရုပ် မြင်းရုပ် စသည် အထူးထူးကို ပြုလိုရာ ပြုလုပ်သကဲ့သို့ တည်း။

ထို့အတူ နတ်တို့ အကြား၌ ဟူသော ဝိဗ္ဗသောတ ဓါတ်ဖြင့် အဝေးအနီး ဖြစ်သော လူတို့ အသံ နတ်တို့၏ အသံကို ကြားနာနိုင်လေသည်။ ဥပမာ လမ်းခရီး၌ သွား သော သူသည် စည်ကြီးသံ မုရိမ်းစည်းသံ ခရသင်းသံ ထက်စည်သံ အိုးစည်သံ စသည်ကို ကြားနိုင် သကဲ့သို့ တည်း။

ထို့အတူ တပါးသူ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိတ် အကြံ အစည်ကို သိနိုင်လေသည်။ ၎င်းသည် တပါးသူ၏ ကောင်း သောစိတ်၊ မကောင်းသောစိတ်၊ ရာဂစိတ်၊ ဒေါသစိတ် စသည်ကို သိနိုင်လေသည်။ ဥပမာ အယွယ် ပျိုသော ယောက်ျား မိန်းမသည် မှန်အပြင်တွင် ကြည့်ရှု၍ မိမိ မျက်နှာရှိ မှည့် အညစ်အကြေးကို မြင်နိုင်သကဲ့သို့တည်း။

ထို့အတူ ရှေး၌ နေပူသော ဘဝ များစွာကို အောင်စေ နိုင်လေသည်။ ၎င်းသည် တဘဝ နှစ်ဘဝ သုံးဘဝ လေး

ဘဝ ငါးဘဝ ဆယ်ဘဝ ဘဝနှစ်ဆယ် သုံးဆယ် လေးဆယ်
ငါးဆယ် ဘဝ တရာ တထောင် တသိန်း ပျက်ကပ် များစွာ
ဖြစ်ကပ် များစွာကို အောက်မေ့ နိုင်လေသည်။ ဥပမာ-
ယောက်ျား တယောက်သည် မိမိ ရွာမှ တပါးသော ရွာသို့
ထိုရွာမှ အခြားတပါးသော ရွာသို့ ထိုမှ မိမိရွာသို့ ပြန်ခဲ့
ပြီးလျှင် ငါသည် ဤမှ ဤသို့ သွားပြီး၊ ဤသို့ ပြောခဲ့သည်
ဆိုခဲ့သည် စသည်ကို အောက်မေ့နိုင် သကဲ့သို့ တည်း။

ထိုသူသည် ထိုသို့ စတုတ္ထဈာန် အထိ စိတ်၏ တည်
တန့်ခြင်း သမာဓိသို့ ရောက်လတ်သော်၊ အဝေး အနီးရှိ
လူတို့၏ နတ်တို့၏ ဗြဟ္မာတို့၏ အဆင်း အသွင်ကို မြင်ခြင်း
၎ှိ စိတ်ထား ညွတ်ကိုင်းလေ၏။ ၎င်းသည် လူတို့၏ အမြင်
ထက် လွန်၍ စင်ကြယ်သော နတ် မျက်စိနှင့် တူသော **ဒိဗ္ဗ**
စက္ခုဖြင့် အဝေး အနီး၌ ဖြစ်ကုန်သော လူ-နတ်-ဗြဟ္မာ
တို့၏ ကောင်းသော အဆင်း မကောင်းသော အဆင်း၊
ပြုဟန် မူဟန် လုပ်ကိုင် သွားလာဟန် ပျော်မြူး ရှင်ပျာဟန်
အလုံးစုံကို မြင်လေ၏။ ဥပမာ-ခရီးဆုံ လမ်းလေးခွတွင်
မြင့်မားသော ပြာသာဒ်ထက်၌ တက်ရောက် ကြည့်ရှုသူ
သည် ခရီးသွားလာသူ အထူးထူးကို ငိုး၊ ထိုထို အိမ်ဈေးမှ
ထွက်သူ ဝင်သူ သွားလာ လှည့်လည်သူတို့ကို ငိုး မြင်နိုင်
သကဲ့သို့တည်း။- ဤကား စတုတ္ထဈာန် အထိ ရရှိသော
လောကီယ ဈာနလာဘီ သမာပတ္တိလာဘီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
အဘိညာဉ်ခေါ် ထူးခြားသော အသိဉာဏ် ၅ မျိုးတည်း။
ဥပမာ- ဘုရား လောင်း အား ဘုရား ဖြစ်လိမ့် မည်ဟု
လက္ခဏာ ဖတ်ဆိုသော ကာလဒေဝီလ ရသေ့၊ ဘုရား

လောင်း၏ လောကီ သမာပတ်အရာ၌ ဆရာ ဖြစ်ပူးသော အာဇ္ဇာရ ရသေ့နှင့် ဥဒက ရသေ့တို့ကဲ့သို့တည်း၊ ထိုရသေ့ တို့လည်း ထိုသို့သော အဘိညာဉ် တံခိုးများကို ရရှိကုန်ပြီ။

ဤအထိ ညွှန်ပြခဲ့ပြီးသော ကမ်လမ်း၊ ဈာန်လမ်း ခရီး ၂ ကြောင်းတို့ကား ဤကပ္ပါလောကကြီး၌ အတုမဲ့ သဗ္ဗညု သခင် တရား အားလုံးကို အမှန်ရောက်သူ ပူဇော်ခံ ဘုရား ရှင်တို့ မဖြစ်ပေါ်စေကာ လောကဓမ္မတာ အလိုက် ကမ္မ ဝါဒိ ကြိယဝါဒိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကျင့်ကြံ ရရောက်ရိုး တရားတို့ သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အကယ်၍ ကား ထိုသည့် တရားတို့သည် ကမ္မကြိယဝါဒိ တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ သို့ ဖြစ်စေကာ၊ ဤညွှန်ပြခဲ့တိုင်း ကမ် ကမ်၌ အကျိုးတို့ကို ထိထိခိုက်ခိုက် ကျကျနန ညွှန်ပြလျက် မရှိကုန်ရာ၊ ထို့ပြင် သရုပ် သကန် ပိုင်ခြား ပေါ်လွင်သော တရားများလည်း မဟုတ်ကုန်ရာ၊ ထို့ပြင် သမထလမ်းတွင် လည်း **ဗုဒ္ဓါနုဿတိ** စသော ကမ္မဋ္ဌာန်းများ ထင်ရှား မပါဝင် ကုန်ရာ၊ ထိုကြောင့် သဗ္ဗညုဘုရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်မှ သာ ဤသည့် ကမ်လမ်း ဈာန်လမ်းတရားများ ထင်ထင် ရှားရှား ကွဲကွဲပြားပြား ပိုင်းပိုင်းခြားခြား အပြည့်အစုံ ပေါ်လွင် လာကြသည် ဟု မှတ်သားကြရာ၏။ ထိုသို့ သိရှိ၍ ဒုဗ္ဗတ အချက်တို့ကို ခွဲငှက်သိမြင် အားစိုက် ကုန်စေသကတည်း။

ဤကား ဈာန်လမ်းကို အကျဉ်း ညွှန်ပြချက် ဒုတိယပိုင်း တည်း။

၃။ ဥာဏမဂ္ဂ = ဥာဏ်လမ်း

ယခုအခါလောက ၃ ပါး၌ ကျင်လည် ဖြစ်ပွားကြောင်း တရားများကို သို့မဟုတ် လောက၏ ပကတိ သွားလာရိုး ဖြစ်သော ကမ္မကြိယဝါဒီတို့၏ ၃၁ ဘုံ အဆန် အရန် လမ်း များကို ပြဆိုပြီး၍၊ ဘုရားရှင်တို့ ပွင့်ထွန်းသော ခေတ် အတွင်းတွင်သာ သိနိုင် ကျင့်ဆောင် ရရောက်နိုင်ခွင့် ရှိ၍၊ လောက ၃ ပါး ဒုက္ခတရားတို့မှ လွန်မြောက်ကြောင်း လွတ်လပ်ရေး လမ်း စခန်း ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ရရောက်ကြောင်း တရားတို့ကို ညွှန်ပြအပ်ကုန်၏။

၂၂။ ကလျာဏ ပုထုဇ္ဈနဗ္ဗ

ပစ္စိခန္ဓာ, = ရူပက္ခန္ဓော ဝေဒနာက္ခန္ဓော သညာက္ခန္ဓော သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ - ရုပ် အရ, ဝေဒနာ အရ, သညာ အရ, သင်္ခါရ အရ, ဝိညာဉ် အရ ဟု ငါးမျိုး တို့တည်း။ ရုပ်တို့သည် မဟာဘုတ် ၄ ပါး, ဥပါဒါရူပိ ၂၄ ပါးအားဖြင့် ၂၈ ပါး ကွဲပြားကုန်၏။ ဤခန္ဓာ ကိုယ် ကောင်၌ ပထဝီ = ခက်မာခြင်း ကြမ်းထန်းခြင်း သဘော ဟူသော မြေဓါတ်, အပေါ = ယိုစီးခြင်း ဖွဲ့စပ်ခြင်းသဘော ဟူသော ရေဓါတ်, တေဇော = ပူလောင်ခြင်း ဆွေးမြေ့ခြင်း ရင့်ရော်ခြင်း ပွားစီးခြင်း သဘော ဟူသော မီးဓါတ်, ဝါယော = တောင့်တင်းခြင်း, ထိုးဆွခြင်း ခက်ထန်ခြင်း သဘော ဟူသော လေဓါတ် ဟူ၍ ဓါတ်ကြီးလေးပါး ရှိကုန်၏။

စက္ခု=အမြင်မိတ်, သောတ=အကြား မိတ်, ဗာန=အနံ့မိတ်, ဇိဌာ=သာယာမိတ်, ကာယ=အတွေ့ခံမိတ်- ဟူသော အမြင်ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ရူပ=အဆင်း, သဒ္ဓါ=အသိ, ဂန္ဓ=အနံ့, ရသ=အရသာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗ=အထိဟူ၍ အာရုံရုပ် ငါးပါး၊ ဖိန်းမပုံ အသွင်, ယောကျ်ားပုံ အသွင်ဟု ဘာဝရုပ် ၂ ပါး, နှစ်လုံးသား ဟူသော ဟဒယ ရုပ်တပါး, ရုပ်တို့၏ အသက်ဟူသော ဇိဝိတရုပ်တပါး, စားသောက်သော အစာဟူသော အဟာရ ရုပ်တပါး-ဤရုပ် ၁၈ ပါးသည် သဘောထင်ရှား၍ သဘာဝရုပ်, ကံစိတ် ဥတုအာဟာရ အကြောင်း ၄ ပါးတို့ဖြင့် ပြီးသော ကြောင့် နိဗ္ဗန္ဓရုပ် လက္ခဏာရေးတင်၍ သုံးသပ် အပ်သောကြောင့် သမ္မသနရုပ်ဟု အမည်တွင်၏။

ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြား တတ်သော အာကာသမိတ်, ကာယဝိညတ္တိ=ကိုယ်ဖြင့် သိစေခြင်း, ဝစီဝိညတ္တိ=နှုတ်ဖြင့် သိစေခြင်း ဟူသော ဝိညတ်ရုပ် ၂ ပါး, နိဗ္ဗန္ဓရုပ်တို့၏ လဟုတာ=ပေါ့ပါးခြင်း, မုဒုတာ=နူးညံ့ခြင်း, ကမ္မညတာ=အမှုပြုရန် ခန့်ခြင်း- ဟူသော ဝိကာရရုပ် ၃ ပါး, နိဗ္ဗန္ဓရုပ်တို့၏ ဥပစယ=အစဖြစ်ပွားခြင်း, သန္တတိ=ဖြစ်ပွားစဉ်, ဇရတာ=ရင့်ယော်ခြင်း, အနိစ္စတာ=ပျက်စီးခြင်း- ဤရုပ် ၁၀ ပါးတို့သည် အနိဗ္ဗန္ဓရုပ်မည်၏။ ဤသို့ ဤကိုယ်ကောင်၌ ဘူတရုပ် လေးခု, ဥပါဒါရုပ် ၂၄ ခုဟု ၎င်း, နိဗ္ဗန္ဓရုပ် ၁၈ ခု, အနိဗ္ဗန္ဓရုပ် ၁၀ ခုဟု ၎င်း ၂၈ ခု ရုပ်အရသည် ရူပက္ခန္ဓာ မည်၏။

ဝေဒနာ တို့သည် သောမနဿ ဝေဒနာ=ဝမ်းမြောက်စွာ ခံစားခြင်း, ဒေါမနဿဝေဒနာ= မနှစ်သက်မူ၍ ခံစား

ခြင်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ = ဝမ်းမြောက် ဝမ်းနည်း မရှိ လျစ်လျူ ဖြစ်၍၊ ခံစားခြင်း ဟု ဂု ပါး ရှိကုန်၏။ တနည်း - သုခဝေဒနာ = သာယာသဖြင့် ခံစားခြင်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာ = မသာယာမှု၍၊ ဆင်းရဲသဖြင့် ခံစားခြင်း၊ သေငမနုဿ ဝေဒနာ = ဝမ်းမြောက်စွာ ခံစားခြင်း၊ ဒေါမနုဿ ဝေဒနာ = နှစ်လုံးမကြည်မသာမှု၍၊ ခံစားခြင်း၊ အဒုက္ခ 'မသုခဝေဒနာ = ဆင်းရဲ ချမ်းသာမှ ထပါး လျစ်လျူ ဖြစ်၍၊ ခံစားခြင်း ဟု ဝေဒနာ ငါးပါး ရှိကုန်၏။ စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = မျက်စိနှင့် အဆင်း ထွေထိရာ၌ ခံစားသော ဝေဒနာ၊ သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = နားနှင့် အသံ ထွေထိရာ၌ ခံစားသော ဝေဒနာ၊ ဃာနုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = နှာခေါင်းနှင့် အနံ့ ထွေထိရာ၌ ခံစားသော ဝေဒနာ၊ ဇိဝှါသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = လျှာနှင့် အရသာ ထွေထိရာ၌ ခံစားသော ဝေဒနာ၊ ကာယသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = ကိုယ်နှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ထွေထိရာ၌ ခံစားသော ဝေဒနာ၊ မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ = မနောဒွါရနှင့် မွှာရုံ ထွေထိရာ၌ ခံစားသော ဝေဒနာ - ဤသို့ စသည် ကွဲပြားသော ဝေဒနာ အစုပေါင်းသည် ဝေဒနက္ခန္ဓာ မည်၏။

သညာ တို့သည် ရူပသညာ = အဆင်း၌ စွဲမှတ်သော သညာ၊ သဒ္ဓသညာ = အသံ၌ စွဲမှတ်သော သညာ၊ ဂန္ဓသညာ = အနံ့၌ စွဲမှတ်သော သညာ၊ ရသသညာ = အရသာ၌ စွဲမှတ်သော သညာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ = အထိ၌ စွဲမှတ်သော သညာ၊ မ္မေသညာ - ထိုထို သဘာဝ တရား၌ စွဲမှတ်သော သညာ၊ - ဤသို့ စသည် ကွဲပြားသော သညာ အစု အပေါင်းသည် **သညာက္ခန္ဓာ** မည်၏။

သင်္ခါရ တို့ကား - ဗဿ = အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း၊
 စေတနာ = စေ့ဆော်ခြင်း၊ ဧကဂ္ဂတာ = တည်ကြည်ခြင်း၊
 ဇီဝိတိန္ဒြိယ = ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ရှင်အောင် စောင့်ခြင်း၊
 မနုဿိကာရ = နှစ်လုံးသွင်းခြင်း၊ - (သာဓာရဏ)ဝိတတ္ထ =
 ကြံစည်ခြင်း၊ ဝိစာရ = ဆင်ခြင်ခြင်း၊ အဓိမောက္ခ = ဆုံးဖြတ်
 ခြင်း၊ ဝိရိယ = အားစိုက်ခြင်း၊ ဝီတိ = နှစ်သက်ခြင်း၊
 ဆန္ဒ = အလိုရှိခြင်း၊ (ပကိဏ္ဍက)၊ -မောဟ = တွေ့ဝေခြင်း၊
 အဟိရိက = မရှက်ခြင်း၊ အနောတ္တပ္ပ = မလန့်ခြင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စ =
 ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ လောဘ = တသ်မိက်ခြင်း၊ ဒိဋ္ဌိ = အယူအစွဲ
 မှားခြင်း၊ မာန = ထောင်လွှားခြင်း၊ ဒေါသ = အမျက်ထွက်
 ခြင်း၊ ပြစ်မှားခြင်း၊ ဣဿာ = ငြူစူခြင်း၊ မစ္ဆရိယ = ဝန်ထို
 ခြင်း၊ ကုက္ကုတ္တ = အလို့လို့ ရှိခြင်း၊ ထိန = မခန့်ကျန်းခြင်း၊
 မိဒ္ဓ = ဝိုက်ဖြည်းခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာ = ယုံမှားခြင်း၊ (အကုသလ)
 သဒ္ဓါ = ယုံကြည်ခြင်း၊ သတိ = အောက်မေ့ခြင်း၊ ဟိရိ = ရှက်
 ခြင်း၊ ဩတ္တပ္ပ = လန့်ခြင်း၊ အလောဘ = မတသ်မက်ခြင်း၊
 တတြမစ္ဆတ္တတာ = ထိုထိုအရာ၌ လျစ်လျူ ရှုခြင်း၊ ပဿဒ္ဓိ =
 ဇေးမြခြင်း၊ လဟုတာ = ပေါ့ပါးခြင်း၊ မုဒုတာ = နူးညံ့ခြင်း၊
 ကမ္မညတာ = ခန့်ကျန်းခြင်း၊ ပါဂုညတာ = လေ့လာခြင်း၊
 ဥဇုကတာ = ဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ သမ္မာဝါစာ = မှန်ကန်စွာ
 ဆိုခြင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တ = မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း၊ သမ္မာ
 အာဇီစ = မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးခြင်း၊ ကရုဏာ = ဆင်းရဲ
 သူတို့အား သနားခြင်း၊ မုဒိတာ = ချမ်းသာသူတို့အား
 ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ပညိန္ဒြိယ = ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း၊
 (ကုသလ)-ဤကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တရားတို့တည်း။

ဝိညာဉ် ခေါ် စိတ်တို့သည် လောကီစိတ် လောကုတ္တရာ စိတ် ဟု ၂ မျိုး၊ လောကီစိတ်မှာ ကာမ ရူပ အရူပ ဟု ၃ မျိုး ရှိ၏။ ကာမစိတ်မှာ သဟိတ် အဟိတ် ဟု ၂ မျိုး၊ သဟိတ်စိတ်မှာ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဝိပေါက် ကြိယာ ဟု ၄ မျိုး ကွဲပြား၏။ ကုသိုလ်စိတ်မှာ ဉာဏ်ယှဉ်သောစိတ် ၄ မျိုး၊ ဉာဏ် မယှဉ် စိတ် ၄ မျိုး၊ ဉာဏ်ယှဉ်သော စိတ်မှာ ဝမ်းမြောက်စိတ် ၂ မျိုး၊ လျစ်လျူစိတ် ၂ မျိုး၊ ၎င်းတို့တွင် တခု တခု၌ ပြုပြင် စီမံရသော စိတ်၊ မစီမံရသော စိတ်ဟု ၂ မျိုးစီ ဖြစ်လေသည်။ ဉာဏ် မယှဉ်သော စိတ်မှာ လည်း ဤသို့ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ကုသိုလ်စိတ် ရှစ်မျိုးရှိ၏။

၎င်းဝိပေါက်နှင့် ကြိယာတို့မှာ ထို့အတူ ပင် ရှစ်မျိုးစီ ဖြစ်ကုန်၏။ အကုသိုလ်စိတ်၌ လောဘာမူ ဒေါသမူ မောဟမူ ဟု ၃ မျိုး ရှိ၏။ လောဘာမူမှာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ်၊ ဝိပ္ပယုတ် ဟု ၂ မျိုး၊ ၎င်းတမျိုး ဟမျိုး၌ သောမနဿ၊ ဥပေက္ခာ ဟု ၂ မျိုးစီ၊ ၎င်းတခုစီ၌ အသင်္ခါရိက၊ သသင်္ခါရိက ဟု ၂ မျိုးစီအားဖြင့် လောဘာမူစိတ် ရှစ်ခု ဖြစ်၏။ ဒေါသမူမှာ အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက ဟု ၂ မျိုး သာ ရှိ၏။ မောဟမူ မှာ- ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ် ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ် ဟု ၂ မျိုး၊ ၎င်း မှာ ဥပေက္ခာ သာ ဖြစ်၏။- ဤသို့ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ဖြစ်လေသည်။

အဟိတ်စိတ်မှာ ကုသလ၊ အကုသလ ဝိပေါက်၊ ကြိယာ ဟု ၃ မျိုး၊ ကုသလ ဝိပေါက်၌ ဥပေက္ခာသဟဂတ စက္ခု ဝိညာဏ်- သောတ..... ဗာန..... ဇိဌါ..... သုခသဟဂတ ကာယဝိညာဏ်၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သမ္ပုဋ္ဌိစိုနိုး၊ သောမ

'နဿ သဟဂတ သန္တိရဏ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတ သန္တိရဏ ဟု ၈ မျိုး၊ အကုသလဝိပါက်၌ လည်း ဥပေက္ခာသဟဂတ- စက္ခုဝိညာဏ်၊ သေဝတ..... ဃာန.....ဇိဝါ..... ဒုက္ခ သဟဂတ ကာယဝိညာဉ်၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သမ္ပဒိန္နိန်း၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သန္တိရဏ ဟု ၇ မျိုး၊ ကြိယာမှာ- ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ပဉ္စဒ္ဓါရာ ဝဇ္ဇန်း၊ မနောဒ္ဓါရာ ဝဇ္ဇန်း၊ သောမနဿ သဟဂုဏ် ဟာသိတုပ္ပိန် ဟု ၃ မျိုး ရှိ၏။-ယင်းသို့ ကာမ စိတ်ပေါင်း ၅၄ ပါး ဖြစ်သည်။

ရူပစိတ်သည် ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ ဟု ၃ မျိုး၊ ကုသိုလ်၌ ဝိတက် ဝိစာရ ဝီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅ ပါးရှိ၊ ဝိစာရ ဝီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ-ဈာန် အင်္ဂါ ၄ ပါးရှိ၊ ဤအတူ၊ ဈာန်-အင်္ဂါ ၃ ပါးရှိ၊ ၂ ပါးရှိ၊ ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာ အင်္ဂါ ၂ ပါးရှိ အားဖြင့် ၅ မျိုး၊ ဝိပါက် ကြိယာတို့၌ လည်း ဤအတူ ငါးမျိုးစီ- ပေါင်း ရူပစိတ် ၁၅။

အရူပစိတ် သည် ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ ဟု ၃ မျိုး၊ ကုသိုလ်၌ အာကာကာသာနဉ္စ ဝိညာနဉ္စ အင်္ဂါဉ္စည နေဝသညာ-နာသညာယတန ဟု ၄ မျိုး၊ ဝိပါက် ကြိယာ တို့၌လည်း ၄ ပါးစီ ပေါင်း ၁၂ ပါး၊ ဤသို့ လောကီစိတ် ရှစ်ဆယ်တစ် ဖြစ်၏။ လောကုတ္တရာစိတ်၌ ကုသိုလ် ဝိပါက် ဟု ၂ မျိုး၊ ကုသိုလ်မှာ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ်ဟု ၄ ပါး၊ ဝိပါက်၌ လည်း သောတာပတ္တိဖိုလ် စသည် လေးပါး၊ ပေါင်း ရှစ်ပါး ဖြစ်၏။ ဤသို့ လောကုတ္တရာစိတ် ရှစ်ပါး လောကီစိတ် ရှစ်ဆယ်တစ်နှင့် ပေါင်း ၈၉ ပါး။

လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဈာန်ရ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အထွက် ဝေဖန်လျှင် ပထမဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅, ဒု-တ-စတုတ္ထဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅, ပဉ္စမဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅, ပေါင်းမဂ်ဈာန်စိတ် ၂၀, ထို့အတူ ဖိုလ်ဈာန်စိတ် ၂၀, ပေါင်း လောကုတ္တရာ ဈာန်စိတ် ၄၀ ဖြစ်၏။ ၎င်းနှင့် တကွ လောကီစိတ် ၈၁, လောကုတ္တရာစိတ် ၄၈ ပေါင်း ၁၂၉ ပါး ဖြစ်၏။ ဤအားလုံးသည် ဝိညာဉ် အစုစိတ် အစု ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ချည်းဖြစ်၏။ - ဤသို့ ခန္ဓာ ၅ ပါး ဖြစ်၏။

အာယတန တို့ကား= စက္ခာယတန သောတာ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ မန ရူပ သဒ္ဓါ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဓမ္မာယတန ဟု ၁၂ ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ ၎င်းတို့တွင်-စက္ခပသာဒရုပ်သည် စက္ခာယတန မည်၏၊ သောတပ္ပသာဒ ရုပ်သည် သောတာယတန, ဃာနပ္ပသာဒ ရုပ်သည် ဃာနာယတန, ဇိဝှါပသာဒ ရုပ်သည် ဇိဝှါယတန, ကာယပ္ပသာဒ ရုပ်သည် ကာယာယတန, စိတ်အားလုံးသည် မနာယတန, ရူပါရုံသည် ရူပါယတန, သဒ္ဓါရုံသည် သဒ္ဓါယတန, ဂန္ဓာရုံသည် ဂန္ဓာယတန, ရသာရုံသည် ရသာယတန, အာပေါမိတ်ကြည့်သော ဘူတရုပ် ၃ပါးသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန, ဝေဒနက္ခန္ဓာ သညက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သုခုမရုပ် ၂၆, နိဗ္ဗာန်သည် ဓမ္မာယတန မည်၏။

(ရှေး အာယတန ၆ ပါးတို့ကို အဇ္ဈတ္တိက, နောက် အာယတန ၆ ပါးကို ဗာဟိရာယတန ဟု မှတ်၊ စက္ခာယတနနှင့် ရူပါရုံ စသည် ၂ ခုစီ အသီးသီး စပ်ဆိုင်သည်ကို သိလေ။)

ခါတ် တို့သည် စက္ခုခါတ် သောတ..... ဗာနာ ဇိဝှါ
 ကာယ..... မနောခါတ်, ရူပ..... သဒ္ဓါ..... ဂန္ဓ..... ရသ.....
 ဖောဋ္ဌဗ္ဗ..... ဓမ္မ..... ခါတ်, စက္ခုဝိညာဏခါတ် သောတ.....
 ဗာနာ ဇိဝှါ..... ကာယဝိညာဏခါတ် မနောဝိညာဏ
 ခါတ် ဟု ၁၈ ပါး ဖြစ်ကုန်၏၊ ၎င်းတို့တွင်- စက္ခုပဿာဒ
 ရုပ်သည် စက္ခုခါတ်, သောတပဿာဒသည် သောတခါတ်,
 ဗာနာပဿာဒသည် ဗာနာခါတ်, ဇိဝှါပဿာဒသည် ဇိဝှါ
 ခါတ်, ကာယပဿာဒ ရုပ်သည် ကာယ ခါတ်, ပဗ္ဗဒ္ဓါရာ
 ဝဇ္ဇန်းသမ္ပုဒ်ဆွိန်းနွေးသည် မနောခါတ်, ရူပါရုံသည် ရူပ
 ခါတ်, သဒ္ဓါရုံသည် သဒ္ဓါခါတ်, ဂန္ဓာရုံသည် ဂန္ဓခါတ်,
 ရသာရုံသည် ရသခါတ်, အာပေါခါတ်ကြည့်သော ဘူတ
 ရုပ် ၃ ခုသည် ဗောဋ္ဌဗ္ဗခါတ်, ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
 သုခုမရုပ် ၁၆, နိဗ္ဗာဏသည် ဓမ္မခါတ်, စက္ခုဝိညာဉ် နွေး
 သည် စက္ခုဝိညာဏခါတ်, ဗာနာ ဝိညာဉ် နွေးသည် ဗာနာ
 ဝိညာဏခါတ်, ဇိဝှါဝိညာဉ် နွေးသည် ဇိဝှါဝိညာဏ
 ခါတ်, ကာယဝိညာဉ် နွေးသည် ကာယ ဝိညာဏခါတ်,
 ပဗ္ဗဝိညာဏခါတ် မနောခါတ်ကြည့်စိတ် (၇၆) ခုသည်
 မနောဝိညာဏခါတ် မည်၏။

(ရှေးခါတ် ၆ ပါး ဝတ္ထု, အလယ်ခါတ် ၆ ပါး အာရုံ, နေခါတ် ၆ ပါး
 အာရမဏိက အာရုံကို ယူတတ်သော တရား ဟု ၎င်း, စက္ခုခါတ် ရူပါရုံ,
 စက္ခုဝိညာဉ် ၃ ပါးစသည် အချင်းချင်း စပ်ဟပ်ပုံကို၎င်း သိမှတ်ရေ၏။)

သစ္စာတို့ကား=ဒုက္ခ သမုဒယ နိရောဓ မဂ္ဂ ဟု ၄ ပါး
 ဖြစ်ကုန်၏။ လောကီစိတ် အားလုံး, လောဘ ကြည့်သော
 စေတသိက်စု, ရုပ်အားလုံး ဤတရားတို့သည် ဒုက္ခသစ္စာ

မည်၏။ လောဘသည် သမုဒယ သစ္စာမည်၏။ နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓ သစ္စာ မည်၏။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာ မည်၏။

(လောဘ ဟူသော သမုဒယ ကြောင့် ဒုက္ခဖြစ်၏။ မဂ္ဂင် ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။ သမုဒယ ဖြစ်နေသမျှ ဒုက္ခ ဖြစ်ပြီး၊ မဂ္ဂ မဖြစ်သမျှ နိဗ္ဗာန် မပေါ် ဟု မှတ်။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်=အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်သော တရားတို့ သည် အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် နှစ်ရပ် သဗ္ဗာယတန ဖဿ ဝေဒနာ တဏှာ ဥပါဒါန် ကမ္မဘဝ- ကာမဘဝ ရူပ အရူပ သညီ အသညီ နေဝသညီ နာသညီ ဧကံ ဝေါကာရ စတုဝေါကာရ ပဉ္စဝေါကာရ ဘဝ ဇာတိ ဇရာ မရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသ ဟု ၂၆-၂၇ ပါးတို့တည်း။

၎င်းတို့တွင်-ကာမ ရူပ စသည် ၆ မျိုးတို့ကား ဥပပတ္တိ ဘဝ အထူးတို့ သာတည်း။ သောက စသော တရား ၅ ပါး တို့ကား ဇာတိ ။ အကျိုးဆက် တရားတို့ မျှ ဖြစ်ကုန်၏။ ဇရာ မရဏ ၂ မျိုးကား ပျက်စီးခြင်း သဘောအားဖြင့် တခု သာ ဖြစ်သတည်း။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂါအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် နှစ်ရပ် သဗ္ဗာယတန ဖဿ ဝေဒနာ တဏှာ ဥပါဒါန် ဘဝ ဇာတိ ဇရာ မရဏ ဟု ၁၂ ပါးသာ ဖြစ် ကုန်၏။

၎င်းတို့ အနက် အဝိဇ္ဇာ ဟူသည် သစ္စာ ၄ ပါးကို ပိတ်ဖုံး တတ်သော မသိတွေဝေခြင်း မောဟတည်း။ သင်္ခါရကား ထိုသည့် အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်ပွားသော အပုညာဘိသင်္ခါရ= ဒုက္ခရှိတ်မှုကို အားထုတ်ခြင်း- အကုသိုလ်ကံ ၁၂, ပုညာဘိ

သင်္ခါရ = ကုသိုလ် သုစရိတ် ကောင်းမှု တရားကို အားထုတ်ခြင်း ကာမကုသိုလ်ကမ် ၈, ရူပါဘိသင်္ခါရ = ရူပဘုံသို့ ရောက်ရန် ဈာန်အဘိညာဉ် သမာပတ်ကို အားထုတ်ခြင်း ရူပကုသိုလ်ကမ် ၆၊ အရူပါဘိ သင်္ခါရ = အရူပဘုံသို့ ရောက်ရန် ဈာန်အဘိညာဉ် သမာပတ်ကို အားထုတ်ခြင်း ရူပကုသိုလ်ငါး- ပေါင်း ကာမ ရူပ အရူပ- ကုသိုလ် စေတနာ ၂၉ ခုတို့တည်း။ **ဝိညာဏ်** ဟူသည် ထို သင်္ခါရကြောင့် ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ ဝိပါက် ၃၂ တို့တည်း။

နာမ်ရုပ် ဟူသည် ထိုဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပွားသော ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ နာမ် ရုပ် ၂ ပါးတို့တည်း။ **သဠာယတန** ဟူသည် ထိုနာမ်ရုပ်ကြောင့် ဖြစ်ပွားသော စက္ခု သောတ ဗာန ဇိဝှါ ကာယ မန ဤအာယတန ၆ ပါးတို့တည်း။ **ဖဿ** ဟူသည် ထိုအာယတန ၆ ပါးကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ဖဿ ၆ ပါးတည်း။ အဓိပ္ပါယ်ကား- ရူပါရုံ စက္ခုပ္ပဿာဒ စက္ခုဝိညာဏ် ၃ ပါး ပေါင်းဆုံ၍ ဖြစ်ပွားသော စက္ခုသမ္ပဿ စသည် တည်း။

ဝေဒနာ ဟူသည် ထိုဖဿကို စွဲ၍ ဖြစ်ပွားသော ခံစားခြင်း ဝေဒနာ ၆ ပါးတည်း။ **တဏှာ** ဟူသည် ထိုဝေဒနာ ခံစားမှုကြောင့် ဖြစ်သော ရူပါရုံကို တသ်မက်ခြင်း စသည် တဏှာ ၆ ပါးတည်း။ သို့မဟုတ် ကာမဘုံ ရူပဘုံ အရူပဘုံ တို့၌ တသ်မက်ခြင်း တဏှာ ၃ ပါး တည်း။

ဥပါဒါန် ဟူသည် ထိုသည့် တဏှာကြောင့် ဖြစ်ပွားသော ကာမုပါဒါန် = တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် စွဲလမ်းခြင်း၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါန် = နုတ္တိ ဒိဋ္ဌိ နုတ္တိ ယိဋ္ဌိ- စသော ပါဠိတော် အရ

တပါးသော လားရောက်ရာ ဆုံဘဝ မရှိ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ အကျိုး မရှိ၊ ကောင်းစွာ ကျင့်ကြံ၍ မဂ် ဖိုလ် ရရောက်ခြင်း မရှိ ဟူသော အယူမှား၌ စွဲလမ်းခြင်း၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါနိ- အကျင့်သီလ အလေ့အထဖြင့် စင်ကြယ် သည်ဟု စွဲလမ်းခြင်း၊ အတ္တဝါဒုပါဒါနိ- မိမိကိုယ်၌ ငါ့ရုပ်၊ ငါ့ ဝေဒနာ၊ ငါ့ သညာ၊ ငါ့ သင်္ခါရ၊ ငါ့ ဝိညာဉ်ဟု စွဲလမ်းခြင်း ၄ မျိုးတို့တည်း။

ဘဝ ဟူသည် ယခင် ဥပါဒါနိ စွဲလမ်းခြင်း ၄ ပါး ကြောင့် ဖြစ်သော ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိ ဘဝ ၂ မျိုးတည်း။ ထိုတွင် **ကမ္မဘဝ** ဟူသည် သင်္ခါရ အရ ဖြစ်ကောင်းသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ၂၆ ပင်တည်း။ **ဥပပတ္တိဘဝ** ကား ကာမဘဝ စသည် တို့တည်း။ ထိုတွင် **ကာမဘဝ** ဟူသည် ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ ကာမ ဝိပါက် ကမ္မဇ ရုပ်တို့ တည်း။ **ရူပဘဝ** ဟူသည် ရူပပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ ရူပဝိပါက် ကမ္မဇရုပ်တို့တည်း။ **အရူပဘဝ** ဟူသည် အရူပ ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတည်း။

သညီ ဘဝ ဟူသည် နေဝသညာ နာသညာ ယတန ဝိပါက်မှ တပါးသော လောကီဝိပါက် ကမ္မဇရုပ်တို့တည်း။ **အသညီဘဝ** ဟူသည် ဇိဝိတ နဝက ကလာဝီရုပ်တည်း။ **နေဝသညီ နာသညီဘဝ** ဟူသည် နေဝသညာ နာသညာ ယတန ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတည်း။ **ကေဝေါကာရ ဘဝ** ဟူသည် အသညာသတ် ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ ဇိဝိတ နဝက ကလာဝီရုပ်တည်း။ **စတုဝေါကာရ ဘဝ** ဟူသည် ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိ အရူပဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတည်း။ **ပဉ္စဝေါကာရ**

ဘဝ ဟူသည် ပဒိုသန္ဓေ ပဝတ္တိ ကာမရူပ ဝိပါက် ကမ္မဇရုပ် တည်း၊ နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးနှင့် နိဗ္ဗန္ဓရုပ်တို့၏ ဖြစ်ဆဲးသည် ဇာတိတည်း၊ ၎င်းတို့၏ ရင့်ယော်ဆဲးသည် ဇရာ၊ ၎င်းတို့၏ ပျက်စီးဆဲးသည် မရဏ မည်၏။

ဒေါသမူ စိတ်၌ ရှိသော ဒေါမနဿ ဝေဒနာ သည် သောက=စိုးရိမ်ခြင်းတည်း၊ ဆွေမျိုး ပျက်စီးခြင်း စသည် ကြောင့် စိတ်ဖောက်ပြန်၍၊ ဝိကြွေးမြည်တမ်းခြင်း အသံ= သန္ဓရုပ်သည် ပရိဒေဝ တည်း၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယ ဝိညာဉ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ စေတသိက်သည် ဒုက္ခတည်း၊ ဒေါသမူစိတ်၌ရှိသောဝေဒနာစေတသိက်သည် ဒေါမနဿ တည်း၊ ဆွေမျိုး ပျက်စီးခြင်း စသည်ကြောင့် လွန်စွာ ပူဆွေး သူ၏ ဒေါသမူ စိတ်၌ ရှိသော ဒေါသ စေတသိက်သည် ဥပါယာသ မည်၏။

ဤသည့် ခန္ဓာ အာယတန ဓါတ် သတ္တဝါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတို့ကို ဆိုခဲ့ပြီး အတိုင်း သရုပ် သဘောနှင့် တက္က ကျနစွာ သိမြင်သူသည် သာ ကလျာဏ ပုထုဇ္ဇန် = သူ ကောင်းဉာဏ်ရှိ ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ မဟုတ်လျှင် အန္ဓပုထုဇ္ဇန်= ဉာဏ်မဲ့ သူကောင်း မည်၏။

ဤယောဂီ ဆောင်ပုဒ် တရား ၈၃ ကို နှုတ်ရ ဖြစ်စေ။

၂၃။ မောဓိပက္ခိယ တရား

သတိပ္ပဋ္ဌာန = သတိ ပြဋ္ဌာန်း သော တရား တို့ကား ကာယာနုပဿနာ သတိပ္ပဋ္ဌာန = ကိုယ် အရ၌ အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင် ခြင်း၊ ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပ္ပဋ္ဌာန = ဝေဒနာ အရ၌ အဖန်ဖန် ရှု ဆင်ခြင် ခြင်း၊ စိတ္တာ နုပဿနာ

သတိပဋ္ဌာန = စိတ် အရည် အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင် ခြင်း၊
ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန = တရား အထူးထူးကို အဖန်ဖန်
ရှုဆင်ခြင်း ဟု ၄ မျိုး ဖြစ်ကုန်၏။

၎င်းတို့သည်-တရားကိုယ်အားဖြင့် မဟာကုသိုလ် နှင့် လောကုတ္တရာ
စိတ်၌ ရှိသော သတိ စေတသိက် တရားသာ ဖြစ်၏။

သမ္မပ္ပဓာန = မှန်ကန်သော လုံ့လ စိုက်ခြင်း တရားတို့
ကား-ဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်တရားကို ပယ်ရန် အားစိုက်ခြင်း၊
မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ် တရားကို မဖြစ်ရန် အားစိုက်
ခြင်း၊ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ် တရားတို့ကို ဖြစ်ရန်
အားစိုက်ခြင်း၊ ဖြစ်ပြီး ကုသိုလ် တရားတို့ကို ပွားစီးရန်
အားစိုက်ခြင်း ဟု ၄ မျိုး ဖြစ်ကုန်၏။

၎င်းတို့ကား - မဟာ ကုသိုလ် နှင့် လောကုတ္တရာ၌ ရှိသော ဝီရိယ
စေတသိက်တရားသာတည်း။

ဣဒ္ဓိပါဒ = ပြည့်စုံ ထမြောက် ပြီးစီးခြင်း အခြေ ဖြစ်ကုန်
သော တရားတို့ကား- ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ = ပြုလုပ်လိုသော အလို
ဆန္ဒ ဟူသော ပြီးစီးကြောင်းအခြေ၊ ဝိတ္တိဒ္ဓိပါဒ = စိတ်ထား
ဟူသော ပြီးစီးကြောင်း အခြေ၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ = လုံ့လ
စိုက်ခြင်း ဟူသော ပြီးစီးကြောင်း အခြေ၊ ဝိပံသိဒ္ဓိပါဒ =
ပညာဉာဏ်မြင် ဆင်ခြင်ခြင်း ဟူသော ပြီးစီးကြောင်း
အခြေ တရား ဟု ၄ မျိုး ဖြစ်ကုန်၏။

၎င်းတို့ကား-အစဉ် အတိုင်း မဟာကုသိုလ် နှင့် လောကုတ္တရာစိတ်၌
ရှိသော ဆန္ဒ၊ ထိုသည့် စိတ် ၁၆ ခု၊ ထိုစိတ်တို့၌ ရှိသော ဝီရိယနှင့်ပညာ
စေတသိက်တို့တည်း။

ဣန္ဒြိယ = အစိုးတရ စောင့်ထိန်းသော ဣန္ဒြေတရားတို့
ကား- သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဉာဏ် တို့တည်း။

ထိုတွင် - သဒ္ဓါ ဟူသည် ယုံကြည်ရေး၊ ဝီရိယ ဟူသည် အားစိုက်ရေး၊ သတိ ဟူသည် အစဉ်အောက်မေ့ရေး၊ သမာဓိဟူသည် တည်တန့်ရေး၊ ပညာ ဟူသည် အထူး သိမြင်ရေးတို့ တည်း။

၎င်းတို့ကား-အစဉ် အတိုင်း မဟာ ကုသိုလ်နှင့် လောကုတ္တရာ စိတ်တို့၌ ရှိသော သဒ္ဓါ အစရှိသော စေတသိက် တို့ပင် တည်း။

ဗလ=အားစွမ်းသတ္တိ ဟူသော ဗိုလ်တရား တို့ကား-သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ငါးမျိုးတို့ တည်း။ ၎င်းတို့၏ တရားကိုယ်သည် လည်း ဣန္ဒြေတရား အတိုင်းပင် တည်း။

ဗောဇ္ဈင်္ဂ= မဂ်ဗိုလ် ဉာဏ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကား သတိ ဓမ္မဝိစယ ဝီရိယ ဝီတိ ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ ၇ ပါးတို့တည်း။ ၎င်းတို့၏ တရားကိုယ်တို့ကား အစဉ် အတိုင်း မဟာကုသိုလ် နှင့် လောကုတ္တရာ စိတ်၌ ရှိသော သတိ ပညာ ဝီရိယ ဝီတိ ပဿဒ္ဓိ ဧကဂ္ဂတာ တတြ မဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက် တရားတို့ပင် တည်း။

မဂ္ဂင်္ဂ=ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ သတ်တတ်သော မဂ်၏ အကြောင်းတို့ကား-သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပ သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ ဟု ရှစ်ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုတွင်- သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း၊ သမ္မာဝါစာ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ် ကျင့်ဆောင်ခြင်း၊ သမ္မာအာဇီဝ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးခြင်း၊ သမ္မာဝါယာမ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ

လုံ့လစိုက်ထုတ်ခြင်း၊ သမ္မာသတိ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ
အောက်မေ့ခြင်း၊ သမ္မာ သမာဓိ ဟူသည် မှန်ကန်စွာ
တည်တန့်ခြင်း သဘောတို့တည်း။

တရားကိုယ် အားဖြင့်ကား— အစဉ် အတိုင်း မဟာကုသိုလ် နှင့်
လောကုတ္တရာ စိတ်တို့၌ ရှိသော ပညာ ဝိတက် သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ
သမ္မာအာဇီဝ ဝီရိယ သတိ ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်တို့ပင် ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရှစ်ပါးတို့တွင် သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာ
အာဇီဝ ၃ ပါးတို့သည် သီလ၌ ဝင်ကုန်၏။ သမ္မာဝါယာမ
သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ ၃ မျိုးတို့သည် သမာဓိ၌
ဝင်ကုန်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပ တို့သည် ပညာ၌
ဝင်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် သတိပဋ္ဌာန် ၄ ပါး၊ သမ္မပ္ပဓါန် ၄ ပါး၊
ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄ ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၅ ပါး၊ ဗိုလ် ၅ ပါး၊ ဗောဇ္ဇင် ၇ ပါး၊
ပွင့် ၈ ပါး အားဖြင့် ဗောဓိပက္ခိယ = မဂ် ဖိုလ် ဉာဏ် ၏
အပင်း အသင်းဝင် တရား ၇ မျိုး၊ သို့မဟုတ် ၃၇ မျိုး
ဖြစ်ကုန်၏။

တရားကိုယ်အားဖြင့် ချုပ်၍ ဆိုလျှင် သဒ္ဓါ သတိ
ဝီရိယ ပဿဒ္ဓိ ပညာ ဝိရတိ ၃ ခု၊ ဝိတက် ဧကဂ္ဂတာ ဝီတိ
တဗြမဇ္ဈတ္တတာ၊ မဟာကုသိုလ်နှစ်၊ လောကုတ္တရာစိတ်
၈ ခုတို့ သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုတွင် မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့်
ဆိုင်ရာ တရားတို့ကို ဝိသုဒ္ဓိ ၆ ပါး ဖြစ်သော အချိန်၌ သာ
ရနိုင်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဗောဓိပက္ခိယ တရား လက်ကိုင် ဖြစ်လို
သော် သီလ စင်ကြယ်ရေး၊ အယူ စင်ကြယ်ရေး၊ စိတ်

စင်ကြယ်ရေး စသည် ဝိသုဒ္ဓိ ၆ ပါးကို ဖြည့်ကျင့်ရမည်။
ကာမဗောဓိ ရှိမှ လောကုတ္တရာ ဗောဓိ စစ်ကို ရနိုင်မည်။

ဤကား ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အတွက် သရုပ်သဘော ကျနစွာ သိမြင်
ရေး တရားစု ဖြစ်၏။

၂၄၊ ယောဂီ ဆောင်ပုဒ်

ဝိပဿနာရေး ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများလိုသော ယောဂီ
သူစင် သူကောင်းသည် ဝိပဿနာရေး မာတိကာ တရား
၂၀ ကို သိမှတ်အပ်၏။

၎င်းတို့ကား အနိစ္စာ နူပဿနာ = ပြုပြင်အပ်သော တရား
တို့၏ မြီးသည်ကို အဖန်ဖန် ရှုမြင်ခြင်း၊ ဒုက္ခာ နူပဿနာ =
သည်းမခံနိုင်ဖွယ် ဆင်းရဲကို အဖန်ဖန် ရှုမြင်ခြင်း အနတ္တာ
နူပဿနာ = ခိုင်ခံ့ ရှည်မြင့်ခြင်း မရှိသည်ကို အဖန်ဖန် ရှုမြင်
ခြင်း ဤ အနူပဿနာ ၃ ပါးကို ငိုး။

ထို့ပြင်၊ လမ္ဗသနညာဏံ = ဆင်ခြင် သုံးသပ်သော ဉာဏ်၊
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ = အဖြစ် အပျက် ၂ ပါးကို ရှုသော ဉာဏ်၊
ဘင်္ဂဉာဏံ = အပျက်ကို ရှုသော ဉာဏ်၊ ဘယဉာဏံ = ဘေး
ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏံ = ကိုးစား ဖိုခိုဖွယ်
မရှိဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏံ = ငြီးငွေ့ ပျင်းရိဖွယ်
ရှုဆင်ခြင်သော ဉာဏ်၊ မုပ္ဖတုကမ္ပတာဉာဏံ = လွတ်လပ်
လိုသော ဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ = လွတ်လပ်ကြောင်း ရှာဖွေ
ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ = ပြုပြင်ရေး
တရားတို့၌ လျစ်လျူ ရှုသော ဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏံ =
မင် - ဖိုလ် ဉာဏ် အား လျော်စွာ ရှုဆင်ခြင်သော ဉာဏ်၊
ဤ ဝိပဿနာ ပွားစဉ် ဉာဏ် ဆယ်ပါးကို ငိုး။

ထိုမှ တပါး သီလဝိသုဒ္ဓိ = အကျင့်သီလ စင်ကြယ်ရေး၊
 စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ = စိတ်ထား စင်ကြယ်ရေး၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ = အယူ
 အစွဲ စင်ကြယ်ရေး၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ = ယုံမှား လွန်
 မြောက် စင်ကြယ်ရေး၊ မဂ္ဂါ မဂ္ဂညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = မဂ်
 ဟုတ် မဟုတ် အသိဉာဏ် စင်ကြယ်ရေး၊ ပဋိပဒါဉာဏ
 ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = လုပ်ထုံးကျင့်စဉ် ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ရေး၊
 ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = မဂ် ဖိုသ် ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ရေး—
 ဤစင်ကြယ်ရေး ၇ ပါးကို ငိုး၊—

ဤ မာတိကာ တရား ၂၀ တို့ကို သိမှတ်အပ်ကုန်၏။
 ဤကား ယောဂီ ဆောင်ပုဒ် ဝိပဿနာ မာတိကာ တည်း။

၂၅၊ ဘာဝနာလေးဆယ်

ဤဆိုလတ္တံ့ ကား-ဤ၌လိုအပ်သော ဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာ၊
 ဝိသုဒ္ဓိတို့ အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်းတည်း။ ပွားစီးရေး = ဘာဝနာ
 ၃မျိုးတွင် **အနိစ္စ** = မမြဲ ဟူသည် ပြုပြင် စီရင် ရစကောင်း
 သော တရားတို့၏၊ သို့မဟုတ် ရုပ်နာမ် တရား ၂ ပါး၏
 မမြဲစွဲ မတည်တန့်သည်ကို ဆို၏။ **ဇရာ** = အိုမင်း ရင့်ယော်
 ခြင်းသည် အနိစ္စ၏ သက်သေတည်း။ **ဒုက္ခ** = ဆင်းရဲ
 ဟူသည် ပြုပြင် ရစကောင်းသော တရားတို့၏၊ သို့မဟုတ်
 ရုပ်နာမ် တရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်း ကျင်နာခြင်း သည်းခံနိုင်
 ခက်ခြင်းကို ဆို၏။ **ဗျာဓိ** = နာဖျား မကျန်းခြင်းသည်
 ဒုက္ခ၏ သက်သေတည်း။ **အနတ္တ** = မခိုင်ခံ့ ဟူသည် ယခင်
 ပြုဆိုပြီး သင်္ခါရ တရား နာမ်ရုပ် တရားတို့၏ အရှည်အမြင့်
 ခံနိုင်ခြင်း တသန်တည်း တပုံစံတည်း မရှိခြင်းကို ဆို၏။

မရဏာ= ဘဝဆုံး သေပျောက်ခြင်းသည် အနတ္တ၏ ထင်ရှားသော သက်သေတည်း၊ ၎င်းလက္ခဏာများ ထင်ရှားရန် ဘာဝနာ လေးဆယ်ဖြင့် လည်း သိမှတ်အပ်၏။

ပဉ္စခန္ဓာ=ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဉ် ငါးပါး တို့သည် အနိစ္စတော= မတည်တန့် မမြဲစွဲခြင်းဖြင့် ငို၊ အပလောကတော=တမျိုးမှတမျိုး တပုံမှတပုံ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် ငို၊ စလတော= ဖြစ်ကြောင်း တရားအလိုက် ရွှေ့ရှားခြင်းဖြင့် ငို၊ ပတင်္ဂီတော=မိမိတို့ ကာလအပိုင်းအခြား အထိုင်း ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ငို၊ အဒ္ဓုဝတော= တသမတ်တည်း တသွင် တသဏ္ဍာန်တည်း မမြဲနိုင်ခြင်းဖြင့် ငို၊ ဝိပရိဏာမ ဓမ္မတော = ထိုထို ရောဂါ စသော ဆန့်ကျင်ဖက် တရားတို့ကြောင့် ပျက်စီးခြင်း ဖောက်ပြားခြင်း သဘောဖြင့် ငို၊ အသာရကတော= ချမ်းမြရန် တသံစွဲရန် အနှစ်မဲ့ခြင်းဖြင့် ငို၊ ဝိဘဝတော = ဤတရားတို့၏ ထိုးပွား မရှိ ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ငို၊ သင်္ခါတတော= ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ တရားတို့ ပြုပြင် စီမံခြင်းဖြင့် ငို၊ မရဏ ဓမ္မတော=ခဏ ခဏ ငို၊ ဘဝဆုံး၌ ငို သေပျောက်ခြင်း သဘောဖြင့် ငို၊ အနိစ္စာ= မမြဲသော တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

အနိစ္စလက္ခဏာ ၁၀ ပါး။

ပဉ္စက္ခန္ဓာ=ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဉ်ဟူသော ကိုယ်အရ တရား ငါးမျိုးတို့သည်၊ ဒုက္ခတော = အချမ်းအပူမှ စ၍ သည်းခံရန် ခဲ ခက်ခြင်းဖြင့် ငို၊ ရောဂတော= ကပ်ရောဂါ ဇဂ ပါးကြောင့် ကျင်နာခြင်းဖြင့် ငို၊ ဝဏ္ဏတော= ရာဂ စသော ပိုးလောက်တို့ ထိုးဆွရာ အိုင်း အမာကြီး

အလား ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ သဏ္ဍတော = လောဘ ဒေါသ
စသော ကိလိသ် ဆူးပြောင့်တို့ ထိုးစိုက်ရာ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊
အဗ္ဗတော = ရောဂါ ကပ်ဆိုး ဘေး အမျိုးမျိုးတို့ကြောင့်
ဆင်းရဲခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အာဗာဓတော = အနာမျိုး ရောဂါမျိုး
တို့၏ ပြင်းပြပွာ နှိပ်စက်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ ဣတိတော = ပျက်စီး
ခြင်းအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပွားခြင်းဖြင့် ငိုး၊ ဥပဒ္ဒဝတော = ဘေး
အမျိုးမျိုး၏ အမြဲ ကပ်၍ နှိပ်စက်ရာ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊
ဘယတော = ပစ္စက္ခဘေး တမလွန်ဘေး တို့၏ ဖြစ်ပွားခြင်း
ဖြင့်ငိုး၊ ဥပသဂ္ဂတော = ဇာတိ ဇရာ အစ ရှိသော တရားတို့
ကပ်၍ စိမ့် ပြုပြင်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အတာဏတော = ဘေး
အမျိုးမျိုး ကိလိသ် အမျိုးမျိုးကို မကာကွယ် မစောင့်
ရှောက်နိုင်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အလေဏတော = ထိုထို ဘေး ဥပဒ်
တို့မှ ပုဉ်းအောင်းရာ မဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အဿရဏတော =
ကပ်ဆိုး ဥပဒ်ဆိုး တို့မှ ကိုးစားရာ မရှိခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အာဒိ
နဝတော = ဆင်းရဲမျိုး ဖိစီး၍ အထီးကျန် ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊
အဗ္ဗမူလတော = ဆင်းရဲကြောင်း အရင်း မူလ ဖြစ်ခြင်း
ဖြင့် ငိုး၊ ဝကေတော = အကြိမ် များစွာ သတ်တတ်သော
သူသတ်မှူး ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ သာသဝတော = အကုသိုလ်
ဒုစရိတ် ပွားစီးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သဖြင့် ငိုး၊ မာရာ'မိသ
တော = ကိလေသာ၏ အစာ သေမင်း၏ အစာ ဖြစ်ခြင်းဖြင့်
ငိုး၊ ဇာတိဓမ္မတော = ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ပွားရခြင်း သဘောဖြင့်
ငိုး၊ ဇရာဓမ္မတော = ရင့်ယော် အိုမင်းခြင်း သဘောဖြင့် ငိုး၊
ဗျာဓိဓမ္မတော = နာဖျားခြင်း သဘောဖြင့် ငိုး၊ သောကာ
ဓမ္မတော = စိုးရိမ် ပူဆွေးရခြင်း သဘောဖြင့် ငိုး၊ ပရိဒေဝ

‘ဓမ္မတော = ဝိကြွေးရခြင်း သဘောဖြင့် ငိုး၊ ဥပါယာသ၊
 ဓမ္မတော = ပြင်းပြစွာ ပင်ပန်းရခြင်း သဘောဖြင့် ငိုး
 သံကိလေသိက ဓမ္မတော = ညစ်ကျကြောင်း တရားတို့နှင့်
 စပ်ဖက်ခြင်း သဘောဖြင့် ငိုး၊ ဒုက္ခာ = သည်းမခံနိုင်အောင်
 ဆင်းရဲခြင်း သဘော ရှိကုန်၏။ ဒုက္ခလက္ခဏာ ၂၅ ပါး။

ပဋိက္ခန္ဓာ = ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဉ်
 ဟူသော ကိုယ် အစု တရား ငါးမျိုးတို့သည်၊ ပရတော =
 မိမိ အတွင်း သဘောထားမှ တပါး အခြား ပြင်ပ သဘော
 ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ ရိတ္တတော = မိမိလိုအပ်သည်မှ ဆိတ်သည်း
 ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ တုစ္ဆတော = မိမိ လိုအပ်ရာ ဟူသမျှ အချည်းနှီး
 ဖြစ်ရခြင်းဖြင့် ငိုး၊ သုဉ္ဇတော = မိမိ လိုအပ်ရာ ဟူသမျှ သည်း
 ခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အနတ္တတော = အရှည်ခိုင်ခံ့ တည်တန့်ခြင်း
 သဘောမှ ကင်းခြင်းဖြင့် ငိုး၊ အနတ္တာ = တသ်မက် စွဲ
 လမ်းရန် ခိုင်မြဲသော သဘော မရှိကုန်၊ အနတ္တလက္ခဏာ ၅ ပါး။

ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် ၂ ပါး တို့၏ စုပေါင်း စပ်ဖက်
 နေသော ဤ ရုပ်တရား အစုတွင် အနိပ္ပန္နရုပ် ဆယ်ခုသည်
 နိပ္ပန္နရုပ် ကို ဖြစ်၏။ ၎င်းတွင်လည်း ဥပါဒါရုပ်
 ၁၄ ခုသည် ဘူတရုပ် တို့ကို ဖြစ်၏။ ဘူတရုပ်
 မရှိလျှင် ရုပ်အားလုံး မဖြစ်နိုင်၊ ဘူတရုပ် လေးပါးတွင်
 လည်း ဝါယော ဓါတ်သည် အာပေါ တေဇော ဓါတ်
 ၂ ပါးကို ဖြစ်၏။ သာ ဖြစ်၏၊ မရှိရက မဖြစ်၊ အာပေါနှင့်
 တေဇော ဓါတ်တို့သည်လည်း အချင်းချင်း ပူးကပ် ဖြစ်တယ်
 ရ၍ သာ ဖြစ်ကုန်၏၊ မရှိရက မဖြစ်၊ ထိုသည့် ဓါတ် ၃ ပါး
 တို့သည် ပထဝီဓါတ်ကို ဖြစ်၏။ သာ ဖြစ်ကုန်၏၊ ပထဝီ

ခါတ်ကို မမှီရက မဖြစ်ကုန်၊ ပထဝီ ခါတ်သည် အာပေါ
တေဇော ခါတ် ၂ ပါးကို မှီ၍ သာ ဖြစ်နိုင်၏၊ မမှီရက
မဖြစ်နိုင်၊ ထို့အဟူ ပထဝီ ခါတ်သည် ဝါယော ခါတ်ကို
မှီ၍ သာ မိမိ၏ ကြမ်းထန်း ခက်မာခြင်း သဘောကို
ထင်ရှားစေနိုင်၏။

ထိုသို့အားဖြင့် ဘုတရုပ် ၄ ပါး တို့သည် အချင်းချင်း
မှီရခြင်း အကြောင်းကြောင့် သာ တည်နေနိုင်ကုန်၏၊ မမှီ
ရသော် ၎င်း၊ ခါတ် တပါးပါး ဖေါက်ပြန်ခဲ့သော် ၎င်း ပျက်စီး
ကုန်၏၊ စင်စစ်ကား ဤခန္ဓာကိုယ် အတွင်း၌ ဖြစ်သော
အန္တက္ခရုပ် အပေါင်းကား- နာမက္ခန္ဓာလျှင် အကြောင်း
ရှိ၏၊ ၎င်း မရှိက မတည်နိုင်၊ ပျက်စီး၏။

နာမက္ခန္ဓာတို့တွင် လည်း စေတသိက် ခန္ဓာတို့သည်
ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို မှီ၍ သာ ၎င်းကြောင့် သာ ဖြစ်ကုန်၏၊
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ မရှိက မဖြစ်ကုန်၊ စေတသိက် ခန္ဓာများ
အနက် ဝေဒနက္ခန္ဓာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ပါဝင်သော
ဖဿကြောင့် ဖြစ်၏၊ ဖဿ မရှိက မဖြစ်၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
တရားစုသည် ၎င်းအတွင်းရှိ စေတနာကြောင့် သာ ဖြစ်၏
ဤသင်္ခါရက္ခန္ဓာ အားလုံးသည် လည်း သညာကြောင့် ၎င်း
စိတ်ကြောင့် ၎င်း ဖြစ်၏၊ စိတ်သည် စက္ခုဗ္ဗသဒရုပ် ရူပါရုံ
စသည်ကြောင့် ၎င်း ဖြစ်၏၊ စိတ်ခန္ဓာစုတွင်လည်း ဝိပါကနှင့်
ဘဝင် စသည်တို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့ကြောင့်
ဖြစ်ကုန်၏၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့သည်လည်း ယောနိ
သော အယောနိသော မနုဿိကာရ စသော အကြောင်းတို့
ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဝဇ္ဇန်းတို့သည် ဘဝင် စသည်

ကြောင့်၊ ကြိယာနှင့် အာဝဇ္ဇန်း တို့သည် ရဟန္တာ တို့၏ သန္တာန်ကို ဖြစ်ကုန်၏။ ဆိုခဲ့ပြီး နာမ်နှင့် ရုပ်တို့သည် ကမ် စိတ် ဥတု အာဟာရ တို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

ဤသို့အားဖြင့် ကာလ ၃ ပါး၌ ဖြစ်သော နာမ် ရုပ်တို့၏ အကြောင်း အကျိုး စပ်ဖက် ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ကိုလည်း သိရာ၏။ ထိုသို့ အကြောင်းကြောင့် အကျိုး ဖြစ်ပျက်ပုံဖြင့် လည်း ဤလောက၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပြုလုပ် ဖန်ဆင်း တတ်သည့် ကပ္ပိပြု နတ် ဗြဟ္မာ ဘုရား မရှိကြောင်း သိရာ၏။ ၎င်းဖြင့် လည်း အနိစ္စ ဒုက္ခ အနုတ္တ သဘော တရားတို့၏ လက္ခဏာများ ထင်ရှားလေသည်။

၂၆။ ဝိပဿနာ ဉာဏ် ဆယ်ပါး

ဝိပဿနာ ဉာဏ် ဆယ်ပါး ပွားစဉ်ကား- (၁) ခန္ဓာ ငါးပါးကို သရုပ် သဘော အထည် ဝတ္ထုနှင့် တကွ ထင်စွာ ဖြစ်စေ၍၊ မြီးသော သဘော မရှိ၊ မမြီး၊ အမြီး မတည်ဟု ငိုး၊ ဆင်းရဲ၏၊ ဆင်းရဲခြင်း သဘော ရှိ၏ ဟု ငိုး၊ ခိုင်ခံ့ခြင်း မရှိ၊ မခိုင်ခံ့၊ အမြင့် အရှည် မတည်၊ မခိုင်ခံ့ခြင်း သဘော ရှိ၏ ဟု ငိုး စိတ်၌ ထင်အောင် ရှုရာ၏၊ ဆင်ခြင် ရာ၏၊ အဖန်ဖန် အောက်မေ့ရာ၏။ ထိုသို့ အထပ်ထပ် ပွားများခြင်း အားဖြင့် (၂) ရုပ်နာမ် ၂ ပါးတို့၌ ဖြစ်ပွားပုံ ပျက်စီးပုံသည် ပေါ်လွင်လေ၏။ (၃) ၎င်းအတိုင်း အဖန်ဖန် စီးဖြန်းစဉ် ပင် ခန္ဓာ ငါးပါး၏ ပျက်စီးလျက် နေခြင်း သာ ထင်လာလိမ့် မည်၊ ဖြစ်ပေါ် ခြင်းသည် ပျက်ရန် အလို့ငှါ သာ ဖြစ်သော ကြောင့်တည်း။ (၄) ထိုသို့ ထင်ဖန်များသော် ခန္ဓာ ငါးပါး ကို သို့မဟုတ် ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်း ဖြစ်သော လောက

ကြီးကို ကြောက်မင်းဖွယ် ဘေး အဖြစ် ထင်လိမ့် မည်။
 (၅) ထိုနောက် ထိုသို့သော ဘေးကြီးကို ခန္ဓာ ငါးပါးက
 မကာက္ကယ်နိုင်၊ လောကကြီးက မကာက္ကယ်နိုင်ကြောင်း၊
 ထိုကြောင့် လောကကြီးသည် မှီခိုရာ မဟုတ်ကြောင်း
 ထင်လိမ့်မည်။ (၆) ထိုအခါ လောကကြီး၌ သို့ မဟုတ်
 ခန္ဓာ ငါးပါး၌ ပျင်းရိ ပြီးငွေ့လာလိမ့်မည်။ (၇) ပြီးငွေ့ဖန်
 များသော် ထိုသည့် လောကကြီးမှ လွတ်ထွက်လိုသော
 စိတ် ပေါ်လာလိမ့်မည်။ (၈) လောကကြီးမှ လွတ်ထွက်
 ရန် နည်းလမ်းကို ရှာဖွေလိမ့်မည်။ (၉) ထိုအခါ မဂ္ဂင်
 ရှစ်ပါးကို သီလ သမာဓိ ပညာ အတိုင်း လိုက်နာ ကျင့်ကြံ
 ၍ စိတ်၏ တည်တန့်ခြင်း သမာဓိ မဂ္ဂင်သို့ ရောက်သဖြင့်
 လောကကြီး၌ တည်မက် စွဲလမ်း ကင်းလျက် ကြောက်
 လန့်ခြင်း နှစ်ခြိုက်ခြင်း ၊ မျိုးမှ လွတ်သော သျစ်လျူရှု
 ဉာဏ် ပေါ်လာလိမ့်မည်။ (၁၀) ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လျှင် လောက
 ကြီး၌ စွဲလမ်းခြင်း အလျင်း မရှိသဖြင့် မဂ်ရောက်ခွင့် သင့်
 လျော်သော အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလိမ့်မည်။

ဤကား ဝိပဿနာ ဉာဏ် ၁၀ ပါး ဖြစ်စဉ်တည်း။ [အသီးသီး ပွား
 များသော် ၎င်း၊ သမ္မသနကို များစွာ ပွား၍ ကြွင်းဉာဏ်စုကို အစဉ်
 အတိုင်း တခုပြီး တခု ပွားသော် ၎င်း သင့်သည် ချည်း။]

၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ရေး

ဝိပဿနာဉာဏ် ထင်မြင်ရေးသည် သီလဝိသုဒ္ဓိ = သီလ
 စင်ကြယ်ရေး စသည်ကို မှီသောကြောင့် သီလ စင်ကြယ်

ရေး စသည် မရှိပဲ ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများကာမျှဖြင့် သမာဓိ မျှ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဤဆိုလတ္တံ့ အတိုင်း စင်ကြယ်ရေး ၇ မျိုးကို သိအပ်၏။

ရှေးဦးစွာ သီလ စင်ကြယ်စေရာ၏။ ၎င်းမှာ ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလ = ကာယကမ် ဝစီကမ် ၂ ပါးကို အကုသိုလ် တရားများမှ လုံခြုံစေခြင်း၊ ဣန္ဒြိယ သံဝရ သီလ = စက္ခု အစရှိသော ခွါရမှ အကုသိုလ် တရားများ မဝင်ရောက်ရန် ပိတ်ပင်ခြင်း၊ အာဇီဝ ပါရိသုဒ္ဓိ = အသက်မွေး စင်ကြယ် စေခြင်း၊ ပစ္စယ သဒ္ဓိသိတ သီလ = ပစ္စည်းလေးပါးကို ခံယူ ရာ၊ စားသုံးရာ၌ စင်ကြယ်စေခြင်း-ဤလေးမျိုးကို စင်ကြယ် ခြင်း ဖြစ်စေရာ၏၊ ဤလေးမျိုး အတွက် ကိုယ်နှုတ် ၂ မျိုးမှ အကုသိုလ်ကို ပိတ်ပင်၍ ကုသိုလ် အယဉ် သာ ဖြစ်စေ ရာ၏။

ထိုနောက်မှ ဥပစာရ် အပ္ပနာ သမာဓိ ၂ ပါးကို စင်ကြယ် စေရာ၏။ ၎င်းတွင် ဥပစာရ် သမာဓိ ဟူသည် ရင့်ကျက်သော သမ္မသန ဉာဏ်မှ စ၍ ဂေါတြဘူညဉာဏ် အထိ စင်ကြယ်စွာ တည်တန့်ခြင်းကို ဆို၏။ အပ္ပနာ သမာဓိ ဟူသည် ပထမ ဈာန် စသော ရူပ-အရူပ သမာပတ် ရှစ်မျိုးဖြင့် တည်တန့် ခြင်းကို ဆို၏။ ထိုသည့် သမာဓိတို့၏ စင်ကြယ်စွာ တည် မတည်ကို ကာမတ္တန္တ အစရှိသော နိဝရဏ တရားတို့မှ ကင်း မကင်းဖြင့် သိနိုင်၏။ နိဝရဏ ကင်းသော် သမာဓိ စင်ကြယ်၏။

ဤသမာဓိ စင်ကြယ်ပြီးသော် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ = အယူ စင် ကြယ်ရေး လိုလေသည်။ အယူ စင်ကြယ်ရေး ဟူသည် ခန္ဓာ

ငါးပါး၌ ငါ သူ တပါး ပုဂ္ဂိုလ် ၆၀ အတ္တ ဟူ၍၊ စွဲလမ်း
သော တဏှာ မာန နှင့် ကင်းခြင်းတည်း၊ နာမ်ရုပ် ၂ ပါး၌
မစွဲမက်ခြင်းတည်း၊ အကြောင်းအား လျော်စွာ အကျိုး
တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း သာ ဟု ထင်မြင်ခြင်း တည်း။

ထိုသို့အားဖြင့် နာမ်ရုပ် တို့၏ အကြောင်း အကျိုးကို
သိမ်းဆည်းနိုင်ခြင်းသည် အတိတ်ဘဝ၌ ငါဖြစ်ခဲ့ပြီလော?
ယခု ပစ္စုပ္ပန် ငါ ဖြစ်ဆဲလော? အနာဂတ်၌ ငါ ဖြစ်ရ
လတ္တံ့လော? စသော ယုံမှားခြင်း ၁၆ မျိုး၊ ဘုရား၌
ယုံမှားခြင်း စသော ယုံမှားခြင်း ၅၀ မျိုးတို့မှ လွန်မြောက်၍
ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ မဂ္ဂါ' မဂ္ဂ
ညာဏ ဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပေါ်ခွင့် ရောက်၏။

၎င်းသည် ထိုဝိပဿနာဉာဏ် ဆယ်ပါးတွင် သမ္မသန
ဉာဏ်က ညွှန်ပြချက် အတိုင်း ဝိပဿနာ ပွားများ၍
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အထိ ရောက်ဆိုက်သော ယောဂီ သူစင်
အား ဝိပဿနာ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော အရောင်အလင်း
ဝိပဿနာ စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော နတ်ဗြူကန်ခြင်း = ဒိတိ၊
ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းအေးခြင်း = ပဿဒ္ဓိ၊ အလွန် ယုံကြည်ခြင်း
အားဖြင့် ဆုံးဖြတ်သော = အဓိမောက္ခ၊ လုံ့လ ဝီရိယဖြင့်
ပြီးသော အလွန် အားစိုက်ခြင်း = ပဂ္ဂဟ၊ အလွန် မြန်မြတ်
သော ချမ်းသာ = သုခ၊ မိုဗားကြိုး စက်ကဲ့သို့ ထက်မျက်
စူးရှသော = ဝိပဿနာ ဉာဏ်၊ အလွန် ပေါ်လွင်စွာ ထင်မြင်
သော = သတိ၊ ထိုထိုသင်္ခါရ တရားတို့၌ လျော်လျှာ ရှုခြင်း =
ဥပေက္ခာ-ဤသို့သော ဝိပဿနာ ညွှန်ကျကြောင်း တရား
များ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊ ဤသည့် တရားများကား မင်

မဟုတ်၊ မင်္ဂါ၊ စခန်းကို နှောင့်ရှက် တတ်သော အဖျက် အဆီး တရားများ သာ ဖြစ်ကုန်သည် ဟု စင်ကြယ်စွာ ပိုင်းခြား သိနိုင်သည့် ဉာဏ် ဖြစ်လေသည်။

ယင်းသို့အားဖြင့် ဝိပဿနာ၏ အနှောင့်အရှက်မှ ကင်း၊ လွတ်ပြီး ယောဂီ သူစင်၏ ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်မှ စ၍ ဝိပဿနာ ဉာဏ် အစဉ် အတိုင်း ရှုမြင် ပွားများလျက် အနုလောမ ဉာဏ် အထိ ဝိပဿနာ ဉာဏ် ၂၉ ပါးသည် ပဋိပဒါဉာဏ-ဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ဝံ့ည်၏။ အကျင့်၌ ဉာဏ် အမြင် အားဖြင့် စင်ကြယ်ရေး ဟူလို၏။

ထို့နောက် ထိုသို့ ပွားများသော ယောဂီ သူစင် အား ဝိပဿနာ ရင့်ကျက်သဖြင့် ပုထုဇ္ဇန်၏ အနွယ်ကို ပယ် ဖြတ်ကာ အရိယာအနွယ်ကို ထိုးပွားစေလျက် ဂေါတြီဘူ ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လေသည်။

၎င်း၏ အခြားမဲ့၌ ပင် ဒုက္ခ သစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ သမုဒယ သစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခြင်း၊ နိရောဓ သစ္စာကို မျက်မြင် ကိုယ်တွေ့ ဖြစ်ခြင်း၊ မဂ္ဂသစ္စာကို ပွား များခြင်း- ဤကိစ္စ ၄ မျိုးကို တပြိုင်နက်တည်း ပြီးစေလျက် မင်္ဂါ ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လေ၏။

၎င်းအခြားမဲ့၌ ပင် ဖိုလ် ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၍ ထို့နောက် မိမိ ရသော မင်္ဂါ ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခ နာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လေသည်။ ၎င်းဉာဏ် အားလုံးကို ပင် ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ- ဉာဏ် အမြင် စင်ကြယ်ရေး ဆို၏ ဤကား ဝိသုဒ္ဓိ- စင်ကြယ်ရေး ၇ ပါး အစဉ် အတိုင်း မင်္ဂါဖိုလ် ရောက်ပုံ တည်း။

ဤဆိုလတ္တံ့ကား ဆိုခဲ့ပြီး ဝိပဿနာ ဝိသုဒ္ဓိ အစဉ် အတိုင်း ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာ ပွားများ တက်ရောက် စဉ်တည်း။— လောက ဒုက္ခမှ ကျွတ်လွတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို ရောက် လိုသော ယောဂီ သူစင်သည် မိမိ၏ ကိုယ် နှုတ် ၂ ပါး စင်ကြယ်ရေး သီလကို ရှေးဦးစွာ ဖြူစင် စေရာ၏။ သီလ စင်ကြယ်ပြီး ယောဂီသူစင်သည် ဆိတ်ငြိမ် ရာ၌ ကပ်ရောက် နေထိုင်၍ ခန္ဓာ ငါးပါး သင်္ခါရ တရား တို့၏ မမြီးခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ မခိုင်ခံ့ခြင်း၊ တသ်မက် စွဲလမ်းဖွယ် မာန်ထောင် ကြမ်းဝါးဖွယ် မရှိခြင်း၊ ငါ သူ တပါး ယောက်ျား မိန်းမ လူ နတ် ဗြဟ္မာ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မဟုတ်၊ စင်စစ်ကား အကြောင်း တရားအား လျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ် အရ နာမ် အရ သာ ဖြစ်သည့် ဟု အထပ်ထပ် ပွားများရာ၏။

ထိုသို့ ပွားများစဉ် ပင် ရုပ် နာမ် တရားတို့၏ ဖြစ်ပုံ ပျက်ပုံများ ထင်ရှား ပေါ်လွင်ရာသည်။ သို့ မပေါ်လွင်လျှင် ၎င်း ရုပ် နာမ် တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို ဆင်ခြင် ရှုကြည့် ရာ၏။ ထို အခါ စိတ်၏ စင်ကြယ်ရေး အယူ အစွဲ၏ စင်ကြယ်ရေးများ ဖြစ်ပွား၍ ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီ သူစင်၏ ဝိပဿနာ အစွမ်းဖြင့် ကိုယ်မှ အရောင် အလင်း ထွက်ခြင်း စသော ဝိပဿနာ၏ အညစ်အကြေး တရားများ ဖြစ်ပေါ်လေသည်။ ၎င်းများကို မဂ် မဟုတ် သေး၊ ဝိပဿနာ၏ အညစ် အကြေးများသာ ဖြစ်သည်ဟု ပိုင်းခြား၍ ခန္ဓာ ငါးပါး သင်္ခါရ တရားတို့၏ ပျက်စီးပုံ တသ်မက်ဖွယ် မဖြစ်ပုံကို ရှုမြင် ပွားစီးရာ၏။

ထိုအခါ သင်္ခါရ လောကကြီးကို ဘေးအတိ ထင်မြင် လိမ့်မည်။ အပြစ် အမျိုးမျိုး အဘုံးအတစ် ထင်မြင်လိမ့် မည်။ ထိုသို့ ဘေး အပြစ် အတိ ဖြစ်သော လောကကြီး၌ ငြီးငွေ့လိမ့်မည်၊ တသံစွဲခြင်း ကင်းလိမ့်မည်။ လောကမှ လွတ်ထွက် ရန် လိုလားလိမ့်မည်၊ လွတ်ထွက်ကြောင်းကို ရှာဖွေ စူးစမ်းလိမ့်မည်။ ထိုအခါ သီလ ဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်သည်မှ စ၍ လိုက်ပါလျက်ရှိသော မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးတို့၏ အားစွမ်း ဥပါယ်ကို ရယူဖြင့် တည်တန့်သော သမ္မာ သမာဓိ တံခိုး ကြောင့် သင်္ခါရ တရားတို့၌ လျစ်လျူ ဥပေက္ခာ ထား လိမ့်မည်။ ထိုမှ နောက်၌ ထိုသို့ ရင့်မာသော ဝိပဿနာ အဟုန်ဖြင့် မဂ်အား ထိုက်တန်သည့် အနုလောမညဏ် ဖြစ် ပေါ်လေသည်။ ၎င်းအခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘုဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ထိုမှအခြားမဲ့၌ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာဏ်ကို ဆင်ခြင် သော ပစ္စဝေက္ခနာ ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည်။ - ဤသို့ အား ဖြင့် မဂ်ရောက် ဖိုလ်ရ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့ မဂ်ရောက် ဖိုလ်ရ ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား အရေ အတွက်အားဖြင့် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာဟု လေးဦး ဖြစ်ကုန်၏။ ၎င်းတို့၏ သံယောဇဉ် ပယ်စဉ်ကား သောတာပန်သည် ဒိဋ္ဌိ ဝိဝိ ကိစ္ဆာ သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်၏။ သကဒါဂါမ်သည် ကာမရာဂ ဒေါသ အဝိဇ္ဇာ သံယောဇဉ် ၃ ပါးကို ခေါင်းပါးစေ၏။ အနာဂါမ်သည် ကာမရာဂ ဗျာပါဒ သံယောဇဉ် ၂ ပါးကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်၏။ ရဟန္တာကား သံယောဇဉ် အားလုံးကို ပယ်၏၊ -

၎င်းသက်သက် ပယ်စဉ်ကား - ဘဝရာဂ မာန ဣဿာ
မစ္ဆရိယ အဝိဇ္ဇာ သံယောဇဉ် ငါးပါးတည်း။

ကိလေသာ အားဖြင့် ပိုင်းခြားသော်၊ ဒဋ္ဌိ ဝိပိကိန္နိန္ဒာ
၂ ပါးကို သောတာပန်ပယ်၏။ လောဘ ဒေါသ မောဟ
တစိပ်ကို သကဒါဂါမ် ပယ်၏။ ကျန် လောဘ ဒေါသတစိပ်
ကို အနာဂါမ် ပယ်၏။ ကြွင်းကျန်သော လောဘ မောဟ
မာန ထိန် ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပ ၇ ပါးကို ရဟန္တာ
ပယ်၏။

လွတ်လပ်ရေးအားဖြင့် သောတာပန်သည် အပါယ်
လေးပါးမှ လွတ်၏။ သကဒါဂါမ်ကား ကာမဘုံ တစိပ်မှ
လွတ်၏။ အနာဂါမ်ကား ကာမ ၁၁ ဘုံ သုဒ္ဓါဝါသကြည့်
ရူပ ၁၁ ဘုံ အရူပလေးဘုံမှ လွတ်၏။ ရဟန္တာကား ဘုံ
၃ ပါးလုံးမှ ဤလောကကြီးမှ လွတ်လေ၏၊ ဒုက္ခ အားလုံးမှ
လွတ်လေ၏။

ဤကား ဉာဏ်လမ်းကို အကျဉ်းအားဖြင့်
ဝေဖန် ပြဆိုချက်တည်း။

ဗုဒ္ဓဘာသာစစ်စစ် တကယ်ဖြစ်လိုလျှင်—
တရားမှန်တော်ကြီး—၁၆ တွဲ
ကိုဘတ်ပါ။

၂၀။ နိဂုံးကမ္ပတ်

က။- နိဒဿိတော မယာ မဇ္ဈိ
ဓမ္မဿ အနု ရူပတော၊
ကမ္မဿ စေဝ ဈာနဿ၊
ဉာဏဿ စ ပဘောဒတော ။

ခ။- ယသဿိနာ ဂေါတမေန၊
ဓမ္မာဒဿော နိဒဿိတော၊
ရာဂါဒိ ကိလေသ'ဂ္ဂိနံ၊
သမေတော သန္တိဒဿနော။

ဂ။- ဓမ္မေန တေန သမ္မေန္တိ၊
သန္တိပ္ပေန္တိ သုသန္ဓိနာ၊
တထာ ဟိ ဤဒိသာ ဓမ္မာ၊
မယာ ဣဝ ပဒဿိတာ။ ။

က။ မယာ = ငါသည်။ ဓမ္မဿ = ပိဋက တရားတော် အား။ အနုရူပတော = သင့်လျော်သော အားဖြင့်။ ကမ္မဿ စေဝ = ကုသိုလ်ကမ် အကုသိုလ်ကမ်၏၊ ဝိုး။ ဈာနဿ စ = ပထမ အစရှိသော ဈာန်၏၊ ဝိုး။ ဉာဏဿ စ = ဝိပဿနာ အစရှိသော ဉာဏ်၏၊ ဝိုး။ ပဘောဒတော = ခွဲခြားသော အားဖြင့်။ မဇ္ဈိ = အပါယ် လွန်မြောက် သုဂတိ ရောက်ကြောင်း၊ ကာမ၊ လွန်မြောက် ရူပ အရူပသို့ ရောက်ကြောင်း၊ ၃ လောက လွန်မြောက် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းကို။ နိဒဿိတော = ညွှန်ပြအပ်ပြီ။

ခ။ ယသသိနာ=ခြံရံ မြောက်မြား ကျော်ကြား ထင်
 ပေါ်တော်မူသော၊ ဂေၤတမေန=ဂေၤတမနွယ်ဝင်ဘုရားရှင်
 သည်၊ ရာဂါဒိကိလေသဂ္ဂိနံ=ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ
 မီးတို့၏၊ သမေတော=ငြိမ်းအေးကြောင်း ဖြစ်သော၊ သန္တ
 ဒဿနော=ကိလိသ်မီး ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကိုဖော်ပြ ပေါ်လွင်
 စေသော၊ ဓမ္မာ' ဒဿော=တရားတော် မှန်ကြီးကို၊ နိဒဿိ
 တော=ဟောကြား ညွှန်ပြတော်မူလေပြီ။

ဂ။ တေန ဓမ္မေန=ထိုသည့် ဂေါတမ ဘုရား ညွှန်ကြား
 ချက် တရားတော်ဖြင့်၊ သုသဇ္ဇနာ= ကောင်းမြတ်သော
 သူစင် သူကောင်းတို့သည်၊ သဗ္ဗေန္တိ=မိမိတို့ ကိလိသ်
 မီးကို ငြိမ်းကြကုန်စေသတည်း၊ သန္တပေန္တိ= ကိလိသ်
 မီး ဖေးမြ၍ ရောင့်ရဲ တင်းတိမ်ကြစေကုန်သတည်း၊ ဟိ=
 ထိုသို့ ဖြစ်ခွင့် သင့်တော်လှပေ၏၊ တထာ= ထိုသို့သော
 ရာဂစသည် ကိလိသ်မီး ငြိမ်းအေးရာ ငြိမ်းအေးကြောင်း
 နည်းဖြင့်၊ မယာ= ငါသည်၊ ဣဝ= ဤသည့် ဝိမုတ္တိညာဏော
 ပဒေသကျမ်း၌၊ ဤဒိသာ ဓမ္မာ= ဤသို့သော ရာဂ စသည်
 မီးငြိမ်းအေးကြောင်း တရားတို့ကို၊ ပဒဿိတာ = ညွှန်ပြ
 အပ်ကုန်သတည်း။

ဟိန္ဒူ။ အယူ ဟူ၍ ငိုး၊ ပုဏ္ဏား အယူ ဟူ၍ ငိုး၊ ခေါ်ဆို
 ထင်ရှားသော ဟိန္ဒူလူမျိုးတို့ အယူဝါဒ၌ ဘတ္တိမဂ္ဂ=
 ဘုရားကို ဆီးကပ် စစား၍ လွတ်လပ်သော လမ်း၊ ကမ္မမဂ္ဂ=
 မိမိ ကိုယ်တိုင် ကုသိုလ် ကောင်းမှု ပြုလုပ်ခြင်း၊ အစာငတ်ခံ
 အပင်ပန်းခံ၍ ကျင့်ကြံခြင်းဖြင့် လွတ်လပ်သော လမ်းဟု
 လွတ်လပ်ရေး လမ်း ၂ မျိုး ညွှန်ပြထား၏။

သို့ရာတွင် ကျင့်ပုံ ကျင့်နည်း လုပ်ပုံ လုပ်ထုံး ကျနစွာ မရှိ၊ ရှိသည်ဟု ဆိုရသော **ဘတ္တိမဂ္ဂ** လမ်းများမှာလည်း ဖြဟွာ ဗိဿဏူး မဟောသာရတို့ကို ရိုးကိုးချက် ဖြစ်၍ ယုံကြည် အားထား နိုင်ရန် မရှိချေ။ မဟာဓမ္မဒင် အယူ နှင့် ခရစ္စယန် အယူတို့ တွင်ကား **ဘတ္တိမဂ္ဂ=မိမိ** ရိုးကိုးရာ ခိုဒါ အလွှာ၊ ဂေါ်ဒ် ခေါ် ထာဝရ-ကပ္ပိပြု ဘုရားအား ဆီးကပ် စေားခြင်း၊ အပြစ် ပြုလုပ်မိလျှင် ၎င်းအား ဝန်ချ တောင်းပန်ခြင်း အလုပ်တခုသာ ရှိ၏။ ဟိဗရူး အယူဝါဒ၌ လည်း ထိုနည်းတူပင် ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ထို ဟိဗရူး အယူ၌ ဂေါ်ဒ်=ကပ္ပိပြု ထာဝရ သက်သက်ကို သာ ယုံကြည်၏။ ၎င်း၏ တမန်တော် သားတော် ခေါ်ဆိုချက်တို့ကို မယုံကြည်ချေ။

ရှုင်း ခေါ် နာဓုပုတ္တ= နိဂဏ်း ဝါဒ၌ ဗုဒ္ဓဝါဒကဲ့သို့ပင် ကမ်လမ်း ဈာန်လမ်း၊ ဉာဏ်လမ်းဟု သမုတ် ခေါ်ဆို နိုင်ဖွယ် ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့၏ ဝိနည်း ကျင့်စဉ်များ အတ္တ-ကိုလမတာ နုယောဂ အစွန်း၌ ကျရောက်သည့် အပြင်၊ အပ္ပစွဲကို လည်း မြီးမြိုင်ခွဲစွာ ညွှန်ပြသော အယူ တခု သာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့အားဖြင့် အယူဝါဒ တပါးတို့နှင့် ဟောကံဆချိန်ထိုး၍ ကြည့်ခဲ့လျှင် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဗုဒ္ဓအယူသည် ပညာရှိတို့ နှစ်သိမ့် ကြော်နပ်ထိုက် လေသည်။

ဤလောကကြီး၌ ဂေါတမဘုရား မပွင့်ပေါ်မီ အခါ၌ ဟိန္ဒူ-မဟာဓမ္မဒင်-ခရစ္စယန် စသည်နှင့် အလား တူသော သဿတ ဥဒ္ဓေါဒစသော အယူဝါဒ အသီးသီး ရှိခဲ့၏။

ပိဋက ပါဠိတော်၌ ဣသဠိ-၆၂ ပါးခန့် ပိုင်းခြားပြဆိုရှိ၏။
 အဋ္ဌကထာ ဝိကာတို့၏ ထပ်မံ ပြဆိုချက်ဖြင့် ဆန္ဒဂုတိ-
 ၆၆ပါးခန့်ရှိ၏။ ကမ္မဿကတာ=မိမိ ပြုသော ကမ် ကမ်၏
 အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်း၊ ဘဝတပါးကို ယုံကြည်ခြင်း၊
 အကျင့်အာစာရပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အာသဝ ကုန်ခန်းနိုင်သည်
 ကို ယုံကြည်ခြင်း ဟူသော ကမ္မကြိယဝါဒလည်း ထင်
 စွာပင်ရှိခဲ့၏။ ထိုသည့် ကမ္မကြိယဝါဒများအတွက် သာ
 နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်များ၊
 အပါယ် စသော တေးဒုက္ခမှ လွတ်ကြောင်း ကျင့်စဉ်များ
 ဖြစ်ပေါ်၏။ ပုညကြိယာ ဆယ်ပါး သုစရိတ်တရား အချို့
 သော သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း တရားများ ရှိနေသည် ဟု ဆို
 လို၏။

ထိုသို့အားဖြင့် ဖြစ်ပွားရိုး မွေတာ ပကတိ ရှိနေသော
 လောကကြီး၌ ဂေါတမဘုရား ထင်ရှား ပွင့်ထွန်းလာသော
 အခါ လောကကြီး၌ ကျင်လည် ဖြစ်ပွားကြောင်း တရား၊
 လောကကြီးမှ လွတ်လပ်ကြောင်း တရားများ ထင်ရှား
 ပေါ်ပေါက်ခဲ့ လေသည်။ ကမ္မကြိယ ဝါဒ အယူလည်း
 သာလွန် ထင်ရှား၍ လောကမောက္ခ"ဝါဒ-လောက လွတ်
 မြောက်ရေး အယူ တခု ထင်ရှား ပေါ်ပေါက်လာသည် ဟု
 ဆိုလို သတည်း။

ထို့ကြောင့် ဂေါတမ ဘုရားသည် သတ္တဝါများ၏
 လောက ၃ ပါးမှ လွတ်လပ်ရေးကိုညွှန်ပြရန် သာ ဖြစ်ပေါ်
 လာကြောင်း မှတ်ရာ၏။- ဤ ဝိမုတ္တိ ညာဏောပဒေသ
 ကျမ်းကား ဤသည့် အရာများကို ထင်စွာဖော်ပြ၏။

ဤ ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်း ၌
ပါဝင်သောအခန်းများ။

၁။ ကမ်လမ်း။

- ၁။ ဂန္ဓိဘ'ရမ္ဘ
- ၂။ ဓမ္မ-ဝိဘာဂ
- ၃။ ဒုဂ္ဂတိလမ်း
- ၄။ သုဂတိလမ်း
- ၅။ ဝေလာမ ဒါန ထက်-
မြတ်သော ဒါန
- ၆။ ဒက္ခိဏာ ဝိဘင်္ဂ သုတ်
- ၇။ ဥပုသ် ကျင့်သုံးနည်း
- ၈။ ကမ္မ-ဝိဘာဂ

၂။ ဈာန်လမ်း။

- ၉။ တရား၌တည်နေသူ
- ၁၀။ ကမ္မဋ္ဌာန်း လေးဆယ်
- ၁၁။ ကသိုဏ်းပွားနည်း
- ၁၂။ အသုဘ ပွားနည်း
- ၁၃။ အနုဿတိ ပွားနည်း
- ၁၄။ မြဟ္မစိုရ် ပွားနည်း
- ၁၅။ အာဟာရပုဋိကုလ်ပွားနည်း
- ၁၆။ ဓါတ် ၄ ပါး ပိုင်းခြားနည်း
- ၁၇။ အရူပ ပွားနည်း
- ၁၈။ စရိတ်နှင့်ကမ္မဋ္ဌာန်း
- ၁၉။ ဘာဝနာ ၃ ပါးနှင့် ဈာန်
- ၂၀။ နိမိတ် ၃ ပါးနှင့် ပွားနည်း
- ၂၁။ အဘိညာဉ် ငါးပါး

၃။ ဉာဏ်လမ်း။

- ၂၂။ ကလျာဏ ပုထုဇ္ဇန်တရား
- ၂၃။ ဗောဓိပက္ခိယ တရား
- ၂၄။ ယောဂီဆေါင်ပုဒ်မာတိကာ
- ၂၅။ ဘာဝနာ လေးဆယ်
- ၂၆။ ဝိပဿနာဉာဏ် ဆယ်ပါး
- ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိနှင့် မဂ်ဖိုလ်
- ၂၈။ နိဂုံး ကမ္ပတ်

ဤမျှ ပိုင်းခြား ပြဆိုအပ်သော အခန်းကြီး ၃ ခန်း၊
အခန်းငယ် ၂၀ ခန်း စကားအစုအစဉ်ဖြင့် မိမိ သူ
တပါးအယူ၂ပါး၌ဦး၊ ဒေသ ၂ပါး၌ဦး၊ ဘာသာ စကား

အများ၌ပီး ကျွမ်းကျင် လိမ်မာ၍ ကဗျာ့ ပါရဂူမြောက်၊
 ဗျာကရုဏ်း တဖက်ကမ်း ရှောက် တတ်မြောက် လျက်
 မြားမြောက် သော ပညာသင် တပည့် အပေါင်းတို့ နှစ်
 တောင်း လေးမြတ်စွာ မှီခို ကိုးစားရာ ဖြစ်သဖြင့် စင်စစ်
 သန့်ရှင်းသော မြန်မာ့ ကြက်သရေဆောင်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာ့
 ကြက်သရေ ဆောင် သခင် မထေရ်ရှင် တို့၏ အနွယ်ကို
 ထွန်းပြ၊ သင့်မျှ လျှောက်ပတ်သည်ကို သင့်၏ ဟု လွတ်လွတ်
 ဆိုစွမ်းသော ရုဏ်ထူးဖြင့် ချီးကျူးအပ်၍ **အာဒိစ္စဝံသ**
 ဟု ဆရာတို့ မှည့်ခေါ်အပ်သော ငယ်မည်ရှိ မထေရ်သည်
 မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၂၉၈ ခု သဒသနာတော် ၂၄၈၀
 ပြည့်နှစ် ပြာသိုလ် တပို့တွဲ တပေါင်းလများ အတွင်း၌
 စာဝါရ် အသီးသီးကို ချပို့စဉ် အတွင်း အားလပ်ချိက်
 ကြီးကြားကြီးကြား ကာလများတွင် ရေးသားအပ်သော
ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်း ပြီးဆုံးလတ်သတည်း။

ထောင်နေဝန်း လေးကျွန်း လှည့်ငြား သွားခဲ့ ထင်စွာ၊
 လောကသား အများ ကောင်းကျိုး သည်ပိုး ထင်စွာ၊
 ထိုလောကမျှ ကပ္ပါကောင်းကျိုး တိုးလျက် ထင်စွာ၊
 ဤစာကား တရား မြိုတ်မွန် ညွှန်စေ ထင်စွာ။

ဝိမုတ္တိညာဏော'ပဒေသကျမ်း ပြီး၏။

လူအဖိုးတန်များအတွက်

အသနာတော်နှင့်အားပြန်ပွားရေးဦးစီးဌာန အဖိုးတန်စာအုပ်များ

စာကြည့်တိုက်

ထွက်အေး - ရန်ကင်း

၁။ ဘိက္ခုနီအရေးတော်ပုံကျမ်းကြီး အဖိုး-၅၀။

ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မြန်မာကို အရှက်ခွဲကြသော ရှင် လူ တစု တို့အား ဒုဂ္ဂတိ လွန်မြောက်၍ သုဂတိ ရောက် ပို့သော ကျမ်း။

၂။ ဝိမုတ္တိညာဏောပဒေသကျမ်း အဖိုး-၃၀။

ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ အမြစ် ပိဋက အနှစ်ဖြစ်သော ကမ်လမ်း ဈာန် လမ်း ဥာဏ်လမ်း ၃ မျိုးကို ဝေဖန်ပြသော ဗုဒ္ဓဘာသာ အခြေ ပြု လက်စွဲ။

၃။ သရဏာဂုံ နှင့် ကိုးကွယ်ထုံး အဖိုး-၃၀။

ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ အစစ် ဖြစ်အောင် လုပ်ကိုင် ရေး အပါယ်ဘေးငြိမ်းအောင် လုပ်ထုံး၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူ၏ မုချ အခြေတယ်ကို ပြဆိုသောကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် မိမိတို့ ကိုးကွယ် အားထားရာ ဘုရား၌ နေထား တကျ ဖြစ် စေရန် ဖတ်ရှုသင့်ပေသည်။

၄။ ကာဗျာချိန်ခွင် အဖိုး ၅၀ ပြား-

ဘုရားဖြူဆရာတော်နှင့် ပကာသနိယ အပ္ပသာဒ ကမ်ပြု လူ ရှင် တို့ ဂုဏ်ကို စုပေါင်း ရိုက်နှိပ်ထားသည်။

၅။ ကာဗျာမှန် အဖိုး-၃၀။

မြန်မာ ကာဗျာပစ္စုပ္ပန် ဆရာ တမူ ပြုနိုင်ကြရန် ကာဗျာဖွဲ့ထုံးဆန်း နှင့် မြန်မာဝါကျ ပိုဒ်ကန့်ထုံး စည်းမျဉ်းများကို ညွှန်ပြထားသည်။

၆။ ပရိတ္တသင်္ဂဟခေါ်-ပရိတ်တော်ကြီး။ အဖိုး ၁၀။

ပရိတ် ရွတ်စဉ်။ ပရိတ် ရွတ်ဖတ် စည်းမျဉ်း၊ ပရိတ် ရပ် ဖြတ် နည်းညွှန်၊ ပရိတ် ရွတ်ဖတ် နည်းညွှန်များနှင့် တကွ ထိုထို ပရိတ်ကြီး စာအုပ်များတွင် မပါ ကြွင်းကျန်နေသော ဘုရား ဟော ပရိတ် မှန်သမျှကို စုပေါင်း ရိုက်နှိပ်ထားပါသည်။

၇။ ဘိက္ခုနီသာသနောပဒေသကျမ်း။ အဖိုး ၂၀။

မြန်မာတို့ တခေတ်တွင် မြစ်တောင့် ဖြစ်ခဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကျမ်း၊ ရေးသားပုံ ဆန်းသဖြင့် ကောင်းမွန်းသိသူ များစွာက ပကာသနိယကမ် နှင့် အပ္ပသာဒပ္ပဝေဒနကမ်ဖြင့် ပူဇော်ချီးကျူး ရသော ကျမ်း။

၈။ ယမကပ္ပဟေဠိဒိပိကာ။ အဖိုး-၂၅ ပြား။

သုတလိုက်စား ဖာသင်သားများ အတွက် အထူး ရေးသား သည်။

၉။ ပါဠိပါဒသိက္ခာဝလိ။ ပ-ဒု ၂၅ ပြားစီ။

၎င်း တ-စ-မ ၅၀ ပြားစီ။

ပိဋကတော် အခြေတယ် အဖြစ်ဖြင့် ပထမဆုံးသင်ယူရန် ပိဋက သင်ပုန်းကြီး ဖြစ်၏။

၁၀။ ဂုဏ်တော်နှင့်သုံးစွဲထုံး။ အဖိုး-၁၀။

မည်သည့် ဂုဏ်တော်ဖွင့်ကျမ်းကမျှ မရေးဘူး သေးသော အချက် သစ် အဓိပ္ပာယ်သစ် စကားသစ်များသာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းပြင် ရှေးပညာရှိကြီးတို့ ဂုဏ်တော် သုံးစွဲနည်း အထူးထူးကို ဖော်ပြ ထားသဖြင့် လောက ဣစ္ဆိ သိဒ္ဓိမျိုး လိုလားလျှင် စိတ်ထား တိုင်း ပြီးစရာ၊ တရားလာ သဘောပိုက်လျှင် လည်း နိဗ္ဗာန်ဆိုက် ကျင့်စရာ သေချာပေါက်ကျမ်း ဖြစ်သည်။

ဗြဟ္မဿာစနကထာ ပြဿနာ

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင် ဆရာတော် သံဃာတော်တို့အား
မြန်မာနိုင်ငံတော် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုက လျှောက်ထား
အပ်သည်-

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရတော်မူပြီး
စက တရားမဟောခြင်းငှါ အကြံတော်ဖြစ်နေ၍ သဟံပတိ
ဗြဟ္မာမင်းလာရောက် တောင်းပန်မှသာ တရားဟောတော်
မူသည် ဟူသော ဝါဒ နှင့်ပတ်သက်သော မေးခွန်းများ
ကို တောင်တွင်းကြီး- အရှင်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် မော်လမြိုင်
သခင်သိန်းဖေတို့ အကျယ် ဝေဘန် ရှင်းလင်း ဖြေဆို
ထားချက်ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာတိုင်း သိအပ်လှပေသည်

တအုပ်-၅၀ ပြား။

သံဂါယနာ ရှင်းတမ်းကြီး

သံဂါယနာ ဆိုတာ ဘာလဲ?၊ ဘာကြောင့် သံဂါယနာ တင်ခဲ့
ကြပါသလဲ?၊ ဆဋ္ဌ သံဂါယနာဟာ မှန်ရဲ့လား? စသည် မေးခွန်းများ
ကို တခုစီ တခုစီ ရှင်းလင်း၍ ပထမ သံဂါယနာမှ ပဉ္စမ သံဂါယနာ
အစဉ်အဆက် သံဂါယနာတင်ခဲ့ပုံ သမိုင်းစဉ်များကို ထင်ရှား ရှင်းလင်း
စွာ ဖော်ပြပြီးလျှင် ဆဋ္ဌ သံဂါယနာ၏ အောက်ခြေလွတ်ပုံ၊ မူမမှန်ပုံ၊
မှိုင်းတိုက်ပုံတို့ကို တသန့်စီ တသန့်စီ ရွှဲလုံးသီ သကဲ့သို့ ပေါ်လွင်စွာစဉ်
လျက် အမှားကိုလှန်၍ အမှန်ကို လက်ခံနိုင်သူများ အတွက် ဓမ္မကံ
သက်သက်ဖြင့် မော်လမြိုင်-မုဒုံ-သခင်သိန်းဖေ ရေးသော စာအုပ်
ဖြစ်ပါသတည်း။

တအုပ်လျှင်-၅၀ ပြား။

တဆင့် ကမ်းလှမ်း ဝေငှ လှူဒါန်းလိုသူများအဖို့
အထူးနှိုးနှင့် ပေးပါမည်။

